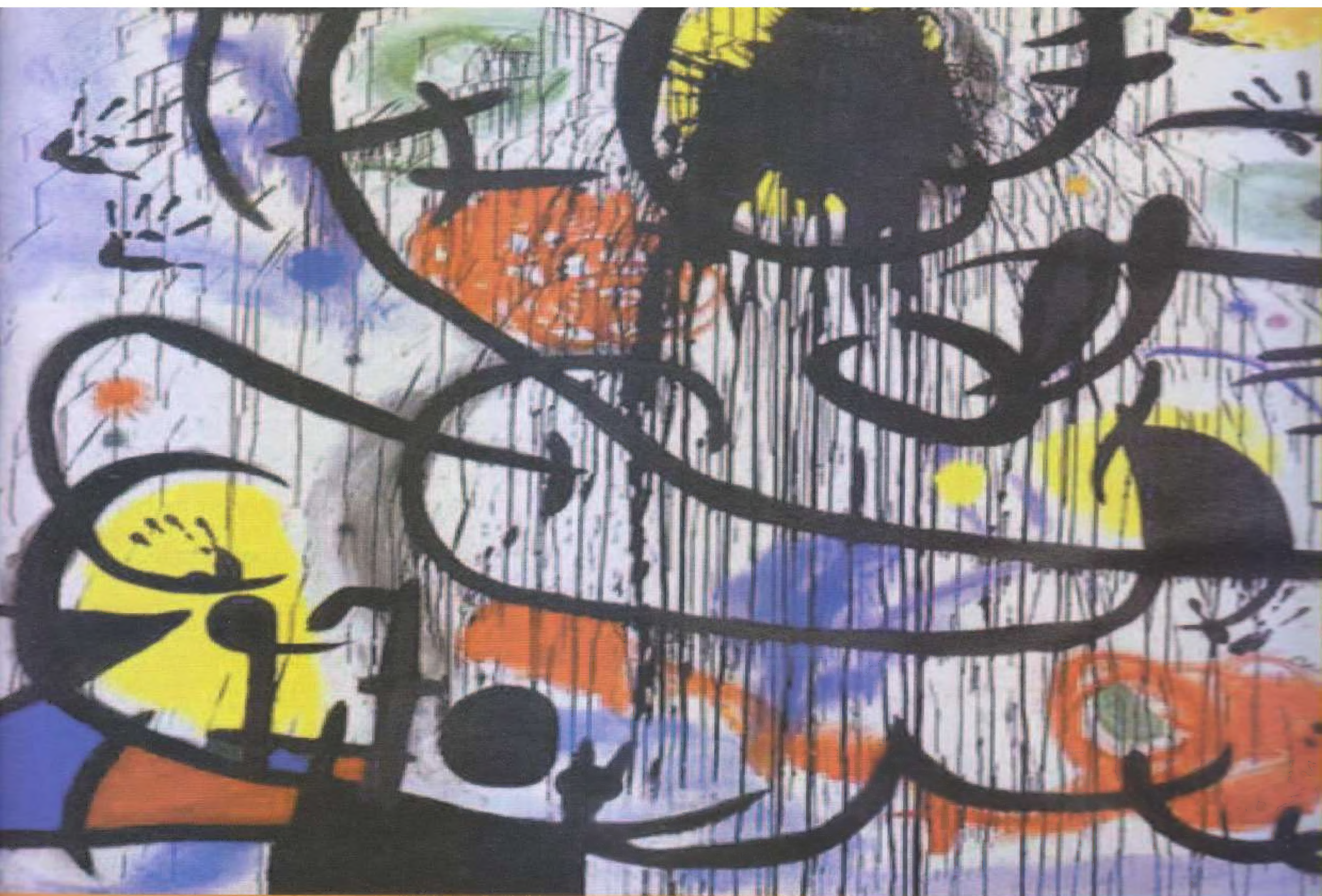

ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ή ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ

ΣΑΡΑΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΡΑΚΚΑ

Οι εφημερίδες δημοσιεύουν ιλουστρασιόν λευκώματα, με φωτογραφίες οδοφραγμάτων, συγκρούσεων με την αστυνομία, αφισών του Μάη του '68. Κάθε μεγάλο πανεπιστήμιο που σέβεται τον εαυτό του διοργανώνει και από μία ημερίδα για το θέμα, ενώ οι διάσημοι «οργανικοί διανοούμενοι» της παγκοσμιοποίησης, όλοι όσοι στήριξαν με ζήλο τον πόλεμο στη Σερβία, αυτόν του Αφγανιστάν και του Ιράκ, οι διάκονοι της αυτοκρατορικής ιδεολογίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, με σπορ κοστούμια, υμνούν το πνεύμα της ελευθερίας που ξεπήδησε μέσα από τον Μάη του 1968.

Στο Παρίσι, διάσημοι μόδιστροι συζητούν καθημερινά μέσω των τηλεοράσεων και των ραδιοφώνων για τις «αξεπέραστες τάσεις του '68», ενώ παραδίπλα, ένας κορυφαίος σχεδιαστής κοσμημάτων λανσάρει μία επετειακή κολεξιόν, για να γιορτάσει τα «40 χρόνια της ελευθερίας»[1]. Αυτόν τον Μάη, κάθε ευρωπαϊκή χώρα θα πρέπει να κατακλυστεί από αφιερώματα και εκδηλώσεις για τα 40 χρόνια από το ξέσπασμα της γαλλικής εξέγερσης.

Η κοινωνία του θεάματος γιορτάζει. Αλλά τι; Μία εξέγερση που διακήρυττε το... τέλος του καπιταλισμού; Τις διαδηλώσεις όπου οι νέοι επιτίθονταν με λύσσα στις γεμάτες με εμπορεύματα βιτρίνες, ως σύμβολα του κόσμου της αμείλικτης καταναλωτικής αλλοτρίωσης; Μήπως κάποιος μας κοροϊδεύει;

Ο **Αντόνιο Νέγκρι**, μία από τις εμβληματικές φιγούρες του ιταλικού Μάη του '68 και ένας από τους πιο επιφανείς εκπροσώπους της φιλελεύθερης Αριστεράς του 2000, έγραφε σ' ένα κείμενο των αρχών της δεκαετίας του 1960: *Παραδόξως, το κεφάλαιο έμαθε να διαβάζει Μαρξ*. Εκείνο που υποστήριζε ήταν ότι, μέσω του κεϊνσιανισμού, ο καπιταλισμός αναγνώρισε για πρώτη φορά την ύπαρξη και τη σημασία μιας οργανωμένης εργατικής τάξης στο εσωτερικό των δυτικών κοινωνιών. Και αποπειράθηκε, μέσω της ενσωμάτωσης του συνδικαλιστικού κινήματος, τις τριμερείς διαπραγματεύσεις κράτους – εργατών – εργοδοτών για τις συλλογικές συμβάσεις εργασίας, να μεταβάλει αυτή την ανταγωνιστική τάξη σε... μοχλό της ίδιας της καπιταλιστικής ανάπτυξης. Πώς; Με τον τρόπο του Φορντ, ο οποίος έδινε υψηλούς μισθούς στους εργάτες του, μόνο και μόνο για να αγοράζουν το αυτοκίνητο που παρήγαγε, αφού είχε κατανοήσει πολύ καλά ότι υψηλός μισθός σημαίνει άνοδος της κατά κεφαλήν κατανάλωσης των εργαζομένων[2].

Σαράντα χρόνια μετά, μπορούμε κι εμείς να πούμε με βεβαιότητα, ότι από τότε, το Κεφάλαιο έμαθε πολύ καλά πώς να

αξιοποιεί κάποιες –τις πιο ανώδυνες γι' αυτό– από τις πτυχές του πνεύματος του Μάη.

Χαρακτηριστική ως προς αυτό υπήρξε μία διαμάχη που προκάλεσαν οι προεκλογικές δηλώσεις του Σαρκοζί σχετικά με το «πνεύμα του Μάη». Στις τελευταίες γαλλικές προεδρικές εκλογές, ο Γάλλος πρόεδρος επιτέθηκε στο «πνεύμα του '68» και την «αριστερίστικη κληρονομιά του», ως την κύρια αιτία για την κρίση «ηθικών αξιών, πειθαρχίας, εργατικότητας και πατριωτισμού», που μαστίζει τη γαλλική κοινωνία.

Η απάντηση ορισμένων από τους ιστορικούς ηγέτες του γαλλικού κινήματος υπήρξε άμεση και έντονη, όχι όμως στην κατεύθυνση που θα φανταζόταν κανείς. Ο Αντρέ Γκλικσμάν, πρώην μαοϊκός, από τους διασημότερους νέους φιλοσόφους και ένθερμος υποστηρικτής των στρατιωτικών επεμβάσεων στη Γιουγκοσλαβία, το Αφγανιστάν, και της εισβολής στο Ιράκ, έγραψε ένα ολόκληρο βιβλίο με τίτλο, *Εξηγώντας τον Μάιο του 1968 στον Σαρκοζί*. Το γενικό κλίμα στο οποίο κινείται μπορεί κάλλιστα να αποδοθεί με μία δήλωσή του: *Ο Σαρκοζί είναι ο πρώτος "μετά-68" πρόεδρος, το να εξαφανίσει κάποιος την κληρονομιά του 1968 ισοδυναμεί με το να εξαφανίσει τον ίδιο*[3].

Πώς συνδέεται όμως ο Σαρκοζί με το πνεύμα του 1968; Ο Αλέν Ζεσμάρ, ένας άλλος μαοϊκός και ηγετικό στέλεχος του γαλλικού φοιτητικού κινήματος, ο οποίος μετέπειτα χρημάτισε πλειστάκις υπουργικός σύμβουλος σε κυβερνήσεις των Σοσιαλιστών, είναι πιο διαφωτιστικός: *Η γαλλική κοινωνία της εποχής ήταν ολοκληρωτικά μπλοκαρισμένη, όντας μια συντηρητική αναβίωση της προπολεμικής κοινωνίας, η οποία κλυδωνιζόταν από τον πόλεμο στην Αλγερία, αλλά και από τη μεταπολεμική δημογραφική έκρηξη. Ο Σαρκοζί ποτέ δεν θα μπορούσε να διαβεί την πύλη του προεδρικού μεγάρου, όντας διαζευγμένος –πόσο μάλλον να εκλεγεί πρόεδρος της Γαλλίας. Η επιτυχία του Σαρκοζί, ενός πολιτικού με ξένες και εβραϊκές ρίζες, συνεχίζει, θα ήταν αδιανόητη δίχως την κληρονομιά του 1968. Δίχως το 1968, δεν θα μπορούσαμε ούτε καν να φανταστούμε τους νεοσυντηρητικούς*»[4].

Τούτο συμβαίνει διότι, πάνω και πέρα απ' όλα, έξω από τις ψευδαισθήσεις και τον ιδεαλισμό για «αλλαγή εδώ και τώρα» και «ριζική ανατροπή του καπιταλισμού», που κάθε εξέγερση φέρει μέσα στης –ιδιαίτερα όταν αυτή βρίσκεται στο απόγειό της–, το κίνημα του 1968 υπήρξε, όπως μας λέει ο Ανρί Βεμπέρ, ένας άλλος πρώην τροτσκιστής, πρωταγωνιστής των γεγονότων: *Ατομικιστικό, με την έννοια ότι ήθελε να απελευθερώσει το άτομο από την παράδοση και από τους μεγάλους μηχανισμούς εξουσίας που υπήρχαν*[5]. Αυτός ήταν ο στόχος του, μας λέει, και όχι η ριζική κοινωνική ανατροπή. Γι' αυτό και απαντάει στον Σαρκοζί ότι: *Το κίνημα δεν ήταν εναντίον κάθε ηθικής, δεν ταύτιζε "το καλό και το κακό, το αληθινό και το ψεύτικο, το όμορφο και το άσχημο", όπως το κατηγορεί χωρίς να ντρέπεται ο Νικολά Σαρκοζί. Εναντιωνόταν στην άκαμπτη και καταπιεστική ηθική που κυριαρχούσε τότε, εκείνη την παραδοσιοκρατική ηθική που απαγόρευε την αντισύλληψη, την άμβλωση, τις σεξουαλικές σχέσεις πριν από τον γάμο και που θεωρούσε την ομοφυλοφιλία έγκλημα*[6]. Επρόκειτο δηλαδή για: *Ένα μεγάλο κίνημα εκδημοκρατισμού, φιλελευθεροποίησης και εκσυγχρονισμού της κοινωνίας μας*[7], το οποίο πέτυχε *μια σειρά πολιτικών και νομικών κατακτήσεων: ελευθερία της αντισύλληψης και της άμβλωσης, ισοτιμία του ζευγαριού στη γονική επιμέλεια των παιδιών, δυνατότητα για τις γυναίκες να ανοίγουν τραπεζικό λογαριασμό χωρίς την προηγούμενη εξουσιοδότηση του συζύγου, δικαίωμα στην επαγγελματική ισότητα μεταξύ αντρών και γυναικών, αναγνώριση των δικαιωμάτων των ομοφυλοφίλων κ.ο.κ.*[8]. Επρόκειτο, δηλαδή, όπως πολύ χαρακτηριστικά λέει ο Ζεσμάρ, για *μια πετυχημένη κοινωνική επανάσταση, όχι πολιτική*[9].

Είναι σαφές. Οι ενσωματωμένοι ηγέτες του κινήματος του '68 φιλοτεχνούν πάνω στον καμβά του όλο το υπόστρωμα των σύγχρονων **κοινωνιών της αγοράς**: Η ατομική αυτοπραγμάτωση και ελευθερία, τα δικαιώματα, η απελευθέρωση από την παραδοσιοκρατική ηθική, η ανεκτικότητα. Κάπως έτσι οργανώνεται η διαλεκτική των επιφανών της γαλλικής χαβιαροαριστεράς: Η «θέση», ο πατερναλιστικός-πατριαρχικός κρατικός καπιταλισμός, η «αντίθεση» των παρισινών οδοφραγμάτων στην καταπίεσή του –και η σύνθεση: ο φιλελεύθερος – ελευθεριακός καπιταλισμός!

Σ' αυτό το σχήμα, ο ριζοσπαστισμός έχει θέση μόνον ως **υπερμοντερνισμός**, ως διαρκής, ριζική απόρριψη του παρελθόντος, ως ακούραστη επινόηση του παρόντος. Υπό αυτήν την έννοια, μπορούμε να δούμε την πραγμάτωση του συνθήματος, *η φαντασία στην εξουσία*, μέσα στα πλαίσια της σύγχρονης μιντιακής κοινωνίας του θεάματος. Διότι τι άλλο κάνει αυτή από το να επινοεί διαρκώς καταναλωτικές ψευδοταυτότητες και επίπλαστα συλλογικά βιώματα, μέσα σ' ένα σκηνικό όπου το αύριο είναι σήμερα και το σήμερα ήδη χθες; Και πόσο καλύτερα θα μπορούσαμε να περιγράψουμε τη δραστηριότητα του σύγχρονου παραγωγίστικου τεχνόκοσμου, ο οποίος κινείται σ' ένα πλαίσιο απολύτως ελεύθερης –ασύδοτης για την ακρίβεια– βούλησης, αναπλάθοντας διαρκώς τον πλανήτη σε «υλικό-τεχνητό σώμα του ανθρώπου»;

Υπ' αυτήν την έννοια, η εξεγερσιακή κουλτούρα του 1968 όντως «νίκησε», κληροδοτώντας στον σύγχρονο καπιταλισμό τόσο μερικές από τις βασικές αρχές των ανθρωπολογικών του προτύπων, όσο και όψεις της κρατούσας πολιτικής και κοινωνικής πρακτικής[10].

Σ' αυτό το σημείο προσεγγίζουμε ένα κεντρικότατο ζήτημα του χαρακτήρα των εξουσιαστικών μηχανισμών κατά την εποχή της παγκοσμιοποίησης. Διότι εάν όντως το 1968 «έχασε πολιτικά, αλλά όχι κοινωνικά», εάν διά της επιβολής της πολιτιστικής –ιδεολογικής ηγεμονίας καθορίζει ένα πολύ σημαντικό μέρος του χαρακτήρα του σύγχρονου κόσμου, τότε δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η εξουσία διέπεται σήμερα από έναν διφυή πολιτικό χαρακτήρα. Στο ένα της σκέλος, το «σκληρό επιχειρηματικό», εκείνο που αφορά στα θεμέλια της οικονομικής δραστηριότητας, μπορεί να κυριαρχεί όντως η Δεξιά. Αλλά σε ό,τι έχει να κάνει με αυτό που κάποτε οι μαρξιστές αποκαλούσαν «εποικοδόμημα», τους ιδεολογικούς μηχανισμούς της εξουσίας, τα κέντρα της πολιτιστικής παραγωγής, τα πανεπιστήμια, τα μίντια και το θέαμα, κυρίαρχη είναι η **Αριστερά**. Και μάλιστα μία Αριστερά η οποία έχει περάσει από την τελευταία μεγάλη εξέγερση του σύγχρονου κόσμου, τον Μάιο του 1968. Γι' αυτόν τον

1. Steven Erlanger, «Barricades of May '68 Still Divide the French», *New York Times*, 30/04/2008
2. Μ. Τρόντι – Τ. Νέγκρι – Ρ. Παντσιέρι, *Νεοκαπιταλισμός και Επαναστατικό Κίνημα*, Κομμούνα 1982.
3. Steven Erlanger, ό.π.
4. Steven Erlanger, ό.π.
5. Ανρί Βεμπέρ, *Η φαντασία στην Εξουσία*, *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, 04/05/2008.
6. ό.π.
7. ό.π.
8. ό.π.
9. Steven Erlanger, ό.π.

λόγο, η επέτειος της εξέγερσης τιμάται από την κοινωνία του θεάματος σαν να ήταν δικό της παιδί.

Μπορεί κάτι τέτοιο να φαντάζει τραγικό, αποτελεί όμως τον ιστορικό κανόνα της τύχης των περισσότερων επαναστάσεων. Διότι είναι η μοίρα τους να τις διαδέχονται σαρωτικές αντεπαναστάσεις, οι οποίες πάντοτε διατηρούν, στη φυσιογνωμία και τον χαρακτήρα τους, τις πιο ανώδυνες γι' αυτές όψεις της ίδιας της επαναστατικής διαδικασίας. Το ίδιο συνέβη στα 1789· τάχα ο Χέγκελ δεν είδε, είκοσι χρόνια αργότερα, από το παράθυρο της Ιένας το καθοδηγούμενο από τις ιδέες της γαλλικής επανάστασης παγκόσμιο πνεύμα να ενσαρκώνεται στη φιγούρα του Ναπολέοντα;

Υπόγειες διαδρομές

Κι όμως, η αξία και η σημασία μίας επανάστασης δεν εξαντλείται στη διά της ενσωματώσεώς της επίδραση πάνω στο νέο status quo που τη διαδέχεται. Υπάρχει πάντα και ο... γεροτυφλοπόντικας που σκάβει –πτυχές δηλαδή του εξεγερσιακού πνεύματος, οι οποίες αντέχουν στον χρόνο, διανύοντας υπόγειες διαδρομές για να επηρεάσουν και να διδάξουν τα νέα κινήματα, του παρόντος και του μέλλοντος. Διότι, ευτυχώς, το περιεχόμενο των εξεγέρσεων είναι εν πολλοίς αντιφατικό –κι αυτό είναι ένα γεγονός που διασώζει ένα μέρος της κληρονομιάς τους από την αναπόφευκτη καθεστωτική εκτροπή, από την ήττα.

Το ίδιο συνέβη και με τον Μάη. Μπορεί, για παράδειγμα, να ήταν ένα κίνημα που εκφραζόταν με όρους μαρξιστικούς-λενινιστικούς, επικαλούμενο συχνά τις αυθεντίες των μεγάλων πατέρων του επαναστατικού στοχασμού, αλλά ταυτόχρονα ήταν ένα κίνημα *εναντίον της αυθεντίας*, υπέρ της άρσης των κοινωνικών διαχωρισμών στη βάση της διαφοράς διανοητικής και χειρωνακτικής εργασίας. Και το διάβημά του αυτό δεν αφορούσε μόνον στον έντονο μεσσιανισμό του κινήματος, σ' αυτό που οι γερασμένοι και ενσωματωμένοι εκπρόσωποί του καταλογίζουν στην αποκοτιά μιας ανέμελης νιότης, που γύρευε να αναποδογυρίσει όλο το σύγχρονο οικοδόμημα εν μια νυκτί. Πήγαζε από μία πολύ βαθιά αίσθηση, ότι το τεχνοκρατικό οικοδόμημα, που μόλις άρχιζε να στερεώνεται στις κοινωνίες της εποχής, δημιουργεί κατακερματισμένες υπάρξεις, αποξενωμένες από τα μέσα για την ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους, ηλίθιους- υπερεξειδικευμένους, που προορίζονται να εκπληρώσουν τη λειτουργία ενός ασήμαντου γραναζιού μιας κολοσσιαίας οικονομικής μεγαμηχανής.

Γι' αυτό και η αντίθεση με τις αυθεντίες γινόταν εν ονόματι ενός προτύπου ζωής που καταργούσε στην πράξη τις διαιρέσεις ανάμεσα σε χειρώνακτες και διανοούμενους, διευθυντές και διευθυνόμενους: Συχνά –και τούτο το επέβαλλαν τα πρότυπα ζωής που επικρατούσαν μέσα στο κίνημα– οι φοιτητές, που κατακεραύνωναν στα αμφιθέατρα τους καθηγητές τους, πολλές φορές όντας πιο διαβασμένοι από εκείνους, ήταν οι ίδιοι με εκείνους που πραγμάτωναν στην πράξη την «πορεία προς τον λαό», πηγαίνοντας να δουλέψουν στα εργοστάσια μαζί με τους εργάτες. Ή αντίθετα, ήταν οι ίδιοι οι εργάτες που έμπαιναν στα αμφιθέατρα για να «διδάξουν» στους φοιτητές την πείρα και την πρακτική τους γνώση. Και σαράντα χρόνια μετά, αυτό παραμένει ακόμα ζητούμενο, ιδιαίτερα αν κρίνουμε από τη μαζική χαύνωση που έχει καταλάβει τις μάζες στις σύγχρονες δυτικές κοινωνίες, οι οποίες πλέον δεν μπορούν παρά να παράγουν αμαθείς, αποβλακωμένους καταναλωτές. Κι αυτή η κληρονομιά αποκτάει ακόμα μεγαλύτερη σημασία διότι, ακριβώς, η φιλελεύθερη Αριστερά, στην οποία προσχώρησε ένα κομμάτι του 1968, σήμερα διεκδικεί τον ρόλο της αυθεντίας μέσα από τη μιντιακή εξουσία και τα πανεπιστήμια, για να επιβάλει τους πολιτικούς και πολιτιστικούς όρους της συναίνεσης των

Ο ΚΟΝ-ΜΠΕΝΤΙΤ ΜΕ ΤΟΝ Ρ. ΠΕΡΛ, ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΑ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΣΤΟ ΙΡΑΚ

χαυνωμένων μαζών στην παγκοσμιοποίηση.

Διότι μπορεί -για να το γειώσουμε στην ελληνική πραγματικότητα- η ομάδα του **Αντώνη Λιάκου** να πραγματοποιεί ένα μεγάλο διεθνές μουσειακό συνέδριο περί των «χρόνων της ουτοπίας»˙ μπορεί να το διοργανώνει για να γιορτάσει ό,τι αυτός νομίζει ότι αποτελούσε την ουσία μιας εξέγερσης, και ό,τι στην πραγματικότητα τον έφερε στην κορυφή της ακαδημαϊκής ιεράς εξέτασης των καιρών μας, αλλά δεν παύει να είναι ο ίδιος και η ομάδα του που, μόλις πέρσι, κατακεραύνωνε όσους τολμούσαν να αντιδράσουν στο αποκρουστικά προπαγανδιστικό βιβλίο Ιστορίας της ΣΤ' Δημοτικού ως «εργάτες και νοικοκυρές», που προφανώς δεν κατέχουν τη γνώση ώστε ν' αντιτάσσονται στην περίτρανη επιστημοσύνη αυτού και της ομάδας του.

Για να ξαναγυρίσουμε, όμως, στον Μάη, η απόρριψη της καταναλωτικής κοινωνίας και η αποστροφή για την αλλοτρίωση που προκαλεί ο κόσμος των εμπορευμάτων ήταν ιδέες που σαφέστατα εκφράστηκαν στα παρισινά οδοφράγματα.

Η **Ροσάνα Ροσάντα** θα πει για τον Μάη, σ' ένα άρθρο που στον ελληνικό Τύπο δημοσιεύτηκε δίπλα σ' αυτό του Βεμπέρ –ίσως για να τονίζει την αντίφαση–, ότι ο Μάης του 1968 ήταν: *Ο ξεσηκωμός μιας γενιάς που δεν αντιτασσόταν, όπως εμείς, στην "αντίδραση", αλλά σε ολόκληρη την αρχιτεκτονική του καπιταλιστικού συστήματος. Εμείς λέγαμε δικαίωμα στις σπουδές, αυτοί έκαναν επίθεση στο σχολείο ως όργανο διαμόρφωσης της συναίνεσης, εμείς λέγαμε δικαίωμα στην εργασία, αυτοί ήθελαν το τέλος της μισθωτής εργασίας, εμείς θέλαμε περισσότερη αναδιανεμητική δικαιοσύνη και αυτοί περιφρονούσαν την κατανάλωση. Ο κόσμος τους εμφανιζόταν μεμιάς όπως ήταν. Ήταν το πρώτο κύμα που αμφισβητούσε τον προοδευτισμό*[11].

10. Δεν είναι τυχαίο που ο Μανουέλ Καστέλς, στο έργο του για την *Κοινωνία των Δικτύων*, θα εντάξει την εξέγερση του 1968 σ' έναν από τους κύριους παράγοντες –μαζί με την πληροφοριακή επανάσταση– που θα προκαλέσει την έλευσή της.

11. Ροσάνα Ροσάντα, *Η χαμογελαστή Εξέγερση*, *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, 04/05/2008.

12. Ραούλ Βανεγκέμ, *Πραγματεία savoir vivre προορισμένη για τις νέες γενιές*, 1967.

13. Δήλωση στο δικαστήριο του Άγκεν, 3 Φεβρουαρίου 1998. Αναφέρεται στο Ζαν-Κλωντ Μισεά, *Η εκπαίδευση της αμάθειας*, Εκδόσεις Βιβλιόραμα, σελ. 92.

Η Ροσάνα Ροσάντα έχει δίκιο. Μπορεί η σύγκρουση με την πατριαρχική δομή των ευρωπαϊκών κοινωνιών να ήταν η μία όψη του Μάη, ή άλλη όμως δεν έπαυε να συνιστά μια ολοκληρωμένη

κριτική στις σύγχρονες κοινωνίες και ιδιαίτερα στα κυρίαρχα χαρακτηριστικά της. Το «θράσος» των νέων του Μάη δεν αφορούσε, όπως θέλουν σήμερα να το υποβαθμίσουν οι πάλαι ποτέ θρασείς πρωταγωνιστές τους, μόνο στην αμφισβήτηση του «πατέρα», αλλά κυρίως στο κοινωνικό οικοδόμημα της αφθονίας που χτίστηκε κατά τη χρυσή ευρωπαϊκή μεταπολεμική δεκαπενταετία (1950-1965) στην Ευρώπη. Και τούτο ακριβώς ήταν που φάνταζε εντελώς αδιανόητο στους «μεγάλους», τη γενιά του πολέμου, που αντιμετώπισε τους νέους του '68. Διότι σ' εκείνους, ο κόσμος της υλικής αφθονίας, των μικρών Ρενό και των ειδών εξηλεκτρισμού, αντιπροσώπευε ένα μικρό θαύμα -το να ορθοποδήσουν με τους όρους της ευημερίας μέσα στα συντρίμμια του μεγάλου πολέμου. Αυτό το θαύμα γύρευαν να αποκαθηλώσουν στους δρόμους της παρισινής πρωτεύουσας οι φοιτητές, διαβεβαιώνοντας, διά στόματος του Ραούλ Βάνεγκεμ ότι: *Ο κόσμος πρέπει να φτιαχτεί από την αρχή. Δεν μας αρκεί η σιγουριά του να μην πεθάνουμε από την πείνα, αφού την ανταλλάσσουμε με τον κίνδυνο να πεθάνουμε από πλήξη*[12].

Στα λόγια του **Βάνεγκεμ** -όπως και στις διαθέσεις των εξεγερμένων, δεν ελλοχεύει παρά μόνο μία υποψία περί του αδιεξόδου στο οποίο επρόκειτο να μας καταδικάσει ο σάπιος κόσμος της ανάπτυξης και των εμπορευμάτων. Αυτή η υποψία, που εκφράζεται δυναμικά, μαζικά για πρώτη φορά το 1968, θα καλλιεργηθεί και θα συστηματοποιηθεί έκτοτε σε ένα νέο, μεγάλο κεφάλαιο των κινημάτων της αμφισβήτησης. Η ωρίμανση αυτού που μόλις μπουσουλούσε, τότε, θα είναι σταδιακή.

Στη Γαλλία, πέντε χρόνια μετά το '68, θα ξεσπάσει ένα μεγάλο κίνημα υπεράσπισης της αγροτικής γης ενάντια στα σχέδια της κυβέρνησης για την εγκατάσταση μιας στρατιωτικής βάσης, στην περιοχή του Λαρζάκ της Αβινιόν. Το Λαρζάκ θα γίνει πεδίο συνάντησης του «χώρου του '68» με το ειρηνιστικό κίνημα και τους μικροϊδιοκτήτες αγρότες. Αυτή η συνάντηση θα προδιαγράψει ό,τι επρόκειτο μεθοδικά ν' αναπτυχθεί τα επόμενα είκοσι χρόνια. Πολλοί από τους «εξηνταοχτάρηδες» θα βρουν στην εμπειρία αυτών των αγώνων νέους ορίζοντες, διευρύνοντας τις προβληματικές τους, εισάγοντας στοιχεία κριτικής στην ανάπτυξη, στη συγκεντροποίηση της παραγωγής, εμπλουτίζοντας τον οραματικό τους λόγο με ιδέες περί αποκέντρωσης, κοινοτισμού και οικολογικής πρακτικής. Όλα αυτά θα εξωθήσουν πολλούς ανάμεσά τους να εγκαταλείψουν το κλεινόν άστυ και θα εγκατασταθούν στην περιοχή για να εργαστούν ως αγρότες, σε φάρμες-κοινόβια βιολογικής καλλιέργειας.

Στο Λαρζάκ, έστω και συμβολικά, το παρόν θα διαγράψει προοπτικές προς το μέλλον: Ο **Ρενέ Ριζέλ**, μέλος της Καταστασιακής Διεθνούς και ένα από τα ηγετικά στελέχη του «Κινήματος της 22 Μάρτη» της Ναντέρ, θα εγκαταλείψει τα πάντα για να γίνει αγρότης, όπως εξάλλου και ο νεαρός ειρηνιστής, μαθητής λυκείου κατά το 1968, **Ζοζέ Μποβέ**. Δυόμισι δεκαετίες αργότερα, αμφότεροι θα συλληφθούν κατά τη διάρκεια ενεργειών εναντίον των γενετικά τροποποιημένων τροφίμων και του φαστφούντ, πλανητικού μοντέλου διατροφής της παγκοσμιοποίησης. Ο Ριζέλ θα δηλώσει ενώπιον του δικαστηρίου ότι: *Στην αυτοκτονική, στο εξής, εκδοχή του καπιταλισμού, κάθε βήμα που γίνεται προς την κατεύθυνση της Προόδου δεν είναι παρά ένα βήμα προς την καταστροφή*»[3]. Σίγουρα, ο Ριζέλ και όσα αντιπροσωπεύει, αποτελούν μία μορφή συνέχειας του 1968, που δεν θα βρει τη θέση της στις επίσημες τελετές των καθεστωτικών ινστιτούτων.

Άμυ Γκούντμαν: *Κατά τη διάρκεια του μουσικού μας διαλείμματος, προβάλαμε ένα βίντεο για την Άνοιξη της Πράγας του 1968. Βλέπω ότι σας επηρέασε αρκετά. Επειδή το ακροατήριο δεν γνωρίζει τι σχέση είχατε με την εξέγερση της Πράγας, μπορείτε να μας πείτε μερικά πράγματα γι' αυτήν;*

Ζούσα στην Πράγα τότε, αλλά ήμουν πολύ μικρός εκείνη την εποχή. Τέλος πάντων, ας μη χρονοτριβώ. Υπάρχει κάτι πραγματικά τραγικό σε σχέση με την Άνοιξη της Πράγας, κάτι πολύ δύσκολο να αποδεχθεί ένας αριστερός. Αυτό που προσπαθώ να πω είναι ότι η επέμβαση των Σοβιετικών υπήρξε κατά κάποιον τρόπο ευχή και κατάρα για την Άνοιξη της Πράγας. Διότι διέσωσε υπό μίαν έννοια τον μύθο εκείνης της εξέγερσης – που λέει ότι, εάν τα σοβιετικά τανκς δεν επενέβαιναν, θα προέκυπτε ένα είδος προχωρημένου δημοκρατικού σοσιαλισμού. Σ' αυτό το σημείο είμαι πλέον πιο απαισιόδοξος. Σκεφτείτε να μην είχαν εισβάλει οι Σοβιετικοί. Με βάση τον ιδεολογικό αστερισμό στον οποίον κινούνταν η άνοιξη της Πράγας, το πιο πιθανό θα ήταν να είχε ενσωματωθεί, αργά ή γρήγορα, η Τσεχία στη Δύση – εκτός και εάν η ίδια η κυβέρνηση έβαζε τέλος στους υπό εξέλιξη μετασχηματισμούς.

Το ίδιο συνέβη με την εξέγερση της πλατείας Τιενανμέν, στην Κίνα. Φανταστείτε το κινεζικό Κομμουνιστικό Κόμμα να υπέκυπτε στα αιτήματα των διαδηλωτών. Ισχυρίζομαι -κι αυτό είναι πολύ λυπηρό- ότι, εάν το κινεζικό Κ.Κ. αποδεχόταν πραγματικά δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις, τώρα θα επικρατούσε χάος στη Κίνα. Όχι, δεν λέω ότι θα έπρεπε να υποστηρίζουμε τα δικτατορικά καθεστώτα ως αναγκαίο κακό. Απλώς συνιστώ να μην ενδίδουμε σε ψευδαισθήσεις.

Νομίζω ότι, σήμερα, πολύ συχνά, η Αριστερά διαπράττει αυτό το σφάλμα – και είναι αυτός ο λόγος για τον οποίον έχει αναπτύξει μια έλξη προς την ήττα. Εγώ, που επιμένω να δηλώνω ακόμα μαρξιστής και κομμουνιστής, μπορώ να σας διαβεβαιώσω ότι οι καλύτερες μαρξιστικές αναλύσεις αφορούν την ερμηνεία μιας αποτυχίας: «Γιατί απέτυχε η Κομμούνα των Παρισίων;», «Πού εξετράπη η Οκτωβριανή Επανάσταση;» Ξέρετε, είναι βαθιά η ικανοποίηση που προκαλούν σχήματα του τύπου «τα κάναμε σαλάτα, αλλά μπορούμε να προσφέρουμε την καλύτερη εξήγηση για το πώς συνέβη αυτό». Αυτή η τάση της Αριστεράς θα με απασχολήσει ιδιαίτερα κατά την ομιλία που προγραμματίζεται σήμερα το βράδυ. Αυτή η βολική προσέγγιση της έννοιας

το πνεύμα του 1968

της αντίστασης, που μεταφράζεται απλώς με το να μην μπλέξουμε με την εξουσία, διότι η εξουσία διαφθείρει: Ας αντισταθούμε κι έπειτα ας εγκαταλείψουμε, μόνο και μόνο για να οπισθοχωρήσουμε σε μια ασφαλέστερη ηθικά θέση. Αυτό το βρίσκω πολύ λυπηρό.

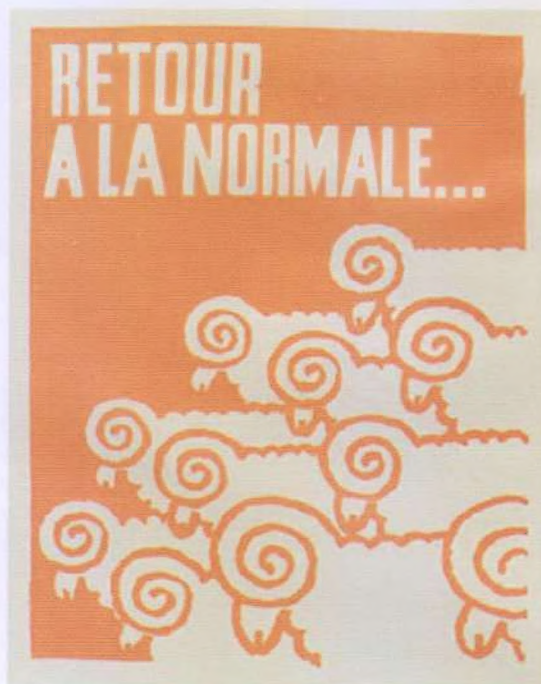
Άμυ Γκούντμαν: *Το δεύτερο μέρος της αποψινής σας ομιλίας αφορά στα 40 χρόνια έπειτα από τον Μάη του 1968. Ποιες θεωρείτε τις πιο κρίσιμες στιγμές αυτής της εποχής και πώς μπορούμε να τις προσεγγίσουμε σήμερα;*

Πρόκειται για μια πολύ ωραία ερώτηση. Γιατί; Επειδή σήμερα διεξάγεται ένας ιδεολογικός αγώνας με αφορμή το 1968. Ξέρετε, ένα εξαιρετικό επετειακό κείμενο για τον Μάρτιν Λούθερ Κινγκ εξηγούσε το πώς κάθε παιδί σήμερα γνωρίζει την περίφημη ομιλία, το «Έχω ένα όνειρο». Αλλά κανένας δεν γνωρίζει ποιο ήταν το όνειρο αυτό. Όλοι νομίζουν ότι επρόκειτο απλώς για την ισότητα νέγρων και λευκών. Αλλά δεν ήταν έτσι. Ο Μάρτιν Λούθερ Κινγκ είχε κινηθεί πολύ πιο αριστερά στη συνέχεια. Κι αυτή η πτυχή του έχει αποσιωπηθεί σήμερα.

Το ίδιο συμβαίνει με το 1968. Αν ρωτήσεις σήμερα κάποιον για τον Μάη, θα σου πει ότι το '68 υπήρξε μια έκρηξη δημιουργικότητας, ένας αγώνας εναντίον της γραφειοκρατίας, υπέρ της σεξουαλικής απελευθέρωσης κ.ο.κ. Για εμένα, όμως, αυτές αποτελούν τις λιγότερο ενδιαφέρουσες πτυχές εκείνης της εποχής. Πρόκειται για εκείνες τις πτυχές που έχουν ενσωματωθεί σήμερα στην κυρίαρχη ιδεολογία, που αφορούν στο δικαίωμα στην ατομική έκφραση κ.λπ. Για μένα, που είμαι ένας παλαιομοδίτης τύπος, ας πούμε, που του αρέσει η σεξουαλικότητα μόνο όταν συνοδεύεται από έρωτα, αυτού του τύπου η κληρονομιά του 1968 είναι ένας εφιάλτης. Ξέρετε, σήμερα στην Καλιφόρνια, κυκλοφορεί μια τρομακτική μόδα, η οποία εξαπλώνεται και στην Ευρώπη: Άνθρωποι μαζεύονται και αυνανίζονται δημόσια, χωρίς να έχει δικαίωμα ο ένας ν' αγγίξει τον άλλο. Ασφαλώς, ο κάθε ένας που συμμετέχει πρέπει να πληρώσει κάποια λεφτά, τα οποία χρηματοδοτούν πολιτικά ορθές δραστηριότητες. Πίσω από αυτό, κρύβεται η ίδια η ιδέα της αυτο-έκφρασης, είσαι μόνος αλλά μέσα σε ένα πλήθος.

Στον αντίποδα υπάρχει ένα άλλο 1968, αυτό για το οποίο κανείς δεν θέλει να κουβεντιάσει σήμερα. Κι αυτό ήταν οι μάζες, το ότι χιλιάδες φοιτητές κατέβηκαν στους δρόμους αναζητώντας μια σύνδεση με τους εργάτες. Σήμερα, τείνουμε να ξεχνάμε ότι τότε στη Γαλλία γινόταν μια γενική απεργία, ότι δεν επρόκειτο μόνο για φοιτητικές διαδηλώσεις. Το γεγονός αυτό αποσιωπάται σήμερα. Παραδόξως, αυτή η πλευρά της κληρονομιάς του 1968 αξίζει σήμερα να διασωθεί. Και δεν πρόκειται απλώς για νοσταλγία. Εάν για κάποιους το 1968 σημαίνει μόνο τη νοσταλγική υπενθύμιση της σεξουαλικής επανάστασης και όλων αυτών, τότε αυτό που έχω να τους πω εγώ είναι: *Πηγαίνετε να αυνανιστείτε κι αφήστε με ήσυχο*. Για μένα, το 1968 αντιπροσωπεύει ένα όνειρο που απέτυχε, τη δυνατότητα να διαχυθούν τα αιτήματα των φοιτητών σε ευρύτερα ακροατήρια.

Βεβαίως, όλα αυτά έχουν τελειώσει σήμερα. Κι εγώ δεν λέω ας *επιχειρήσουμε ξανά μια δοκιμασμένη συνταγή*. Διότι, δυστυχώς, δεν πιστεύω ότι μπορεί να υπάρξει ξανά ένα κίνημα της εργατικής τάξης το οποίο θα συναντήσει στους δρόμους τους φοιτητές. Σήμερα, άλλα είναι τα ζητούμενα. Σήμερα, μπορεί όλοι να χλευάζουν τον Φουκουγιάμα, αυτόν τον *ηλίθιο που πίστευε*

ΑΦΙΣΣΑ ΤΟΥ ΓΑΛΛΙΚΟΥ ΜΑΗ: "ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΣΤΗΝ ΟΜΑΛΟΤΗΤΑ"

ότι η ιστορία θα τελειώσει, αλλά ουσιαστικά όλοι –ακόμα και οι αριστεροί– συμφωνούμε μαζί του: Κανείς δεν αναρωτιέται για το εάν το κράτος και ο καπιταλισμός θα καταρρεύσουν. Διότι, σε γενικές γραμμές, αποδεχόμαστε το υφιστάμενο πλαίσιο.

Το οποίο δεν είναι άλλο από τη φιλελεύθερη Δημοκρατία. Όπως ξέρετε, τον παλιό καιρό δηλώναμε υπέρ του «σοσιαλισμού με ανθρώπινο πρόσωπο». Σήμερα, η Αριστερά προσφέρει έναν «καπιταλισμό με ανθρώπινο πρόσωπο», με περισσότερη ανοχή, περισσότερα δικαιώματα κ.ο.κ. Είναι αυτό όμως αρκετό; Σ' αυτό το σημείο παραμένω αθεράπευτα μαρξιστής κι απαντώ αρνητικά. Διότι διαβλέπω μια σειρά –για να χρησιμοποιήσω αυτόν τον γελοίο, παλιομοδίτικο όρο– αντιθέσεων ή ανταγωνισμών, από την οικολογική σκοπιά, τη βιοηθική, από τη σκοπιά των παραγκουπόλεων, που ολοένα και διογκώνονται, οι οποίες θα γονατίσουν μακροπρόθεσμα το παγκόσμιο καπιταλιστικό σύστημα. Και αυτή η διαπίστωση εμπεριέχει την αληθινή κληρονομιά του πνεύματος του 1968.

μια παγκόσμια εξέγερση

του Γκουίντο Βιάλε

Στις 8 Οκτωβρίου '67, κατά τη διάρκεια μιας ένοπλης σύγκρουσης με ένα απόσπασμα των ρέιντζερς (rangers), τραυματίζεται και συλλαμβάνεται στη Βολιβία ο **Ερνέστο Τσε Γκεβάρα**, αρχηγός ενός αντάρτικου πυρήνα που δρα από την αρχή της χρονιάς.

Μετά από πυρετώδεις διαβουλεύσεις με την Ουάσιγκτον, αποφασίζεται να μην αφεθεί ζωντανός ο αιχμάλωτος. Ο Τσε μεταφέρεται στο σχολείο του χωριού Ιγκέρας και δολοφονείται την επόμενη μέρα: είναι ένας αιχμάλωτος πάρα πολύ επικίνδυνος για να κρατηθεί στη ζωή, μια πιθανή δίκη θα μετατρέπονταν σε καταδίκη του δικτατορικού καθεστώτος του **Μπαριέντος** (Barrientos) και του ιμπεριαλισμού των ΗΠΑ που το στήριζε.

Η είδηση του θανάτου του Τσε παραμένει ανεπιβεβαίωτη για μερικές μέρες. Κατόπιν επιβεβαιώνεται οριστικά, στις 15 Οκτωβρίου, από τον Φιντέλ Κάστρο. Όταν πεθαίνει, ο Τσε είναι 39 χρόνων. Σπουδάζει ιατρική στην Αργεντινή, παρεβρίσκεται το '54 στη Γουατεμάλα, της ανατροπής της δημοκρατικής κυβέρνησης του Αρμπένς από τη CIA, γνωρίζει τον Φιντέλ Κάστρο στο Μεξικό, μετέχει στην αποστολή της «Granma» από την οποία γεννιέται ο πρώτος πυρήνας του κουβανικού αντάρτικου. Ηγείται στο Τέταρτο Σύνταγμα, που ελευθερώνει την Αβάνα, στις 2 Γενάρη του '59. Διευθύνει την Εθνική Τράπεζα και έπειτα το υπουργείο Βιομηχανίας της Κουβανικής Δημοκρατίας.

Το '66, ο Τσε, ήδη άρρωστος από άσθμα, εγκαταλείπει όλα του τα αξιώματα για να πάει στη Βολιβία και να ξαναδιανύσει τον δρόμο που, εφτά χρόνια πριν, έφερε το κουβανέζικο αντάρτικο στην εξουσία.

Από τότε, η κοινωνική και πολιτική κατάσταση της Λατινικής Αμερικής έχει αλλάξει σε βάθος.

Η ύπαιθρος έχει χάσει πολιτικό βάρος, ενώ έχει κερδίσει η πόλη. Ο έλεγχος και οι προληπτικές ενέργειες των ΗΠΑ απέναντι στον κίνδυνο της αναπαραγωγής της κουβανικής εμπειρίας είναι πιεστικές. Σ' αυτό οφείλεται η απομόνωση στην οποία βρέθηκαν τα «Νεκρά Μπράτσα» του αντάρτικου που επιβιώνουν χωρίς προοπτικές σε άλλες χώρες της Ηπείρου. Ο Τσε δεν το αγνοεί. Αλλά έχει αλλάξει και η διεθνής κατάσταση: το Βιετνάμ αντιπροσωπεύει μια ιστορική καμπή, η τραγική του μοναξιά μπορεί να είναι το πρελούδιο ενός θριάμβου της παγκόσμιας αντεπανάστασης ή η μοναδική και ανεπανάληπτη ευκαιρία για να εξαπολυθεί παντού και να πολλαπλασιαστεί η επίθεση ενάντια στο ιμπεριαλιστικό θηρίο, με τα μέσα που στον καθένα επιτρέπει να διαθέσει η κατάσταση του.

Αυτή η συνείδηση μιας ιστορικής ευκαιρίας, που δεν πρέπει να αφεθεί ανεκμετάλλευτη και που μπορεί και πρέπει να μετασχηματιστεί στο σύνθημα «ένα, δύο, τρία, πολλά Βιετνάμ», είναι κοινή για μια ολόκληρη γενιά και βρίσκεται στη βάση του βολονταρισμού και του υποκειμενισμού που χαρακτηρίζει όλο το '68. Γι' αυτό ο Τσε θα παραμείνει, για πολλά χρόνια, ένα από τα οικουμενικότερα σύμβολά του.

Ο επαναστάτης είναι ένας εξεγερμένος

«Όλη η πρακτική μας είναι μια πολεμική κραυγή ενάντια στον Ιμπεριαλισμό, είναι ένα προσκλητήριο για την ενότητα των λαών ενάντια στον μεγάλο εχθρό του ανθρώπινου είδους, τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής.

Σε οποιονδήποτε τόπο κι αν μας αιφνιδιάζει, ο θάνατος ας είναι καλοδεχούμενος, για να φτάνει αυτή η πολεμική κραυγή μας σ' ένα ευαίσθητο αφτί, και ένα άλλο χέρι θα απλωθεί, για να σφίξει τα όπλα μας και άλλοι άνδρες θα ετοιμαστούν για να συνοδέψουν το επικήδειο άσμα με τη ριπή των πολυβόλων και καινούργιες κραυγές πολέμου και νίκης».

Ο Τσε ολοκληρώνει μ' αυτές τις λέξεις το μήνυμά του στη διηπειρωτική συνάντηση, που διαβάστηκε στην Αβάνα λίγους μήνες πριν τον θάνατό του. Στα λόγια του συνυπάρχουν οι αντιθέσεις μιας φιγούρας που κυριαρχεί σε μια εποχή, της φιγούρας του επαναστάτη του '68, που δεν είναι ο επαγγελματίας της επανάστασης της λενινιστικής ορθοδοξίας, ούτε ένας θεωρητικός της εργατικής επιστήμης, της επανανακάλυψης του μαρξισμού μεταπολεμικά, ούτε μόνον ο στρατευμένος των οργανωμένων σχηματισμών, αν και το μεγαλύτερο μέρος των «επαναστατών» θα καταλήξει να ενταχθεί σ' αυτούς. Είναι πάνω απ' όλα ένας εξεγερμένος που επιλέγει να βάλει στο παιχνίδι τη ζωή του, αν και διακινδυνεύει τον θάνατο, σαν συνθήκη μιας πλέριας ύπαρξης, για να επιβεβαιώσει μ' αυτή τα δικαιώματα της ζωής, της δικής του, όπως και εκείνης των άλλων.

Αυτή η επιλογή δεν είναι η αυτοκτόνος απελπισία όποιου επιδιώκει την αυτοεξαφάνισή του, ούτε η μανία όποιου επιζητάει τον θάνατο των άλλων, έστω κι αν πληρώνει τη μανία του με τον θάνατό του, ούτε ο κυνισμός όποιου χειρίζεται την ύπαρξη των άλλων σαν να ήταν πράγμα, αδιάφορος τόσο για τη ζωή τους, όσο και για τον θάνατό τους, και τα δύο συνθήκες της εξουσίας του και της καλοπέρασης του.

Αυτό που χωρίζει σ' αυτά τα χρόνια τους εξεγερμέ-

ΒΙΑΛΕ - ΝΤΕΛ ΚΑΡΙΑ - ΓΚΙΓΙΕΜΠΩ, *'68 - Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΕΚΡΗΞΗ*, ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ, ΑΘΗΝΑ 1986.

νους από τους συντηρητικούς και τις καινούργιες γενιές από εκείνες που έχουν εθιστεί στην υπάρχουσα τάξη των πραγμάτων, την ύπαρξη των προλεταρίων και των εκμεταλλευόμενων από εκείνη των κυρίαρχων τάξεων, είναι αυτή η επιλογή, ανεξάρτητα από την υποκειμενική ικανότητα του να μπορεί κάποιος να την εκφράζει με λέξεις. Είναι μια διαχωριστική γραμμή που περνά ανάμεσα στις τάξεις, τα κινήματα, τις οργανώσεις. Μα που μετρά –αν μας επιτρέπεται να χρησιμοποιήσουμε αυτόν τον όρο– και την ριζοσπαστικότητα της απόρριψης της κοινωνίας και της κυρίαρχης κουλτούρας.

Ο Τσε ζει

Την ίδια νύχτα που ακολουθεί την αναγγελία του θανάτου του Τσε, οι τοίχοι πολλών σ' ολόκληρο τον κόσμο γεμίζουν με αφίσες και συνθήματα που λένε πως «**Ο Τσε ζει**». Πού ζει ο Τσε;

Όχι βέβαια στα μαυσωλεία της Κόκκινης Πλατείας ή της Πλατείας της Ειρήνης, όπου κατοικούν οι μούμιες του Λένιν και του Μάο, μαζί με τη βαλσάμωση της επανάστασής τους, όπως υλοποιήθηκε η εξουσία των Φαραώ χιλιάδες χρόνια, αντιπροσωπευόμενη από πυραμίδες καμωμένες με τον κόπο, τα βάσανα και το αίμα ενός ολόκληρου λαού δούλων.

Ο Τσε ζει στους αγώνες των εκμεταλλευόμενων και των νέων όλου του κόσμου, όπως μέσα σ' αυτούς ζουν και οι δολοφονημένοι σύντροφοι στους αγώνες αυτών των χρόνων. Ζει στη δύναμη του παραδείγματος, στο μίσος για την καταπίεση και για όποιον την οργανώνει, στην εξέγερση με την οποία τα δικαιώματα της ζωής επιβεβαιώνονται ενάντια σ' αυτό που είναι αδρανές και νεκρό.

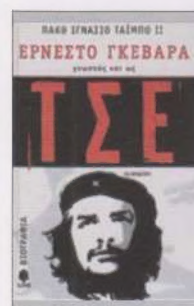
Η ζωή αναπαράγεται, έτσι, και διά μέσου του θανάτου. Σ' αυτή τη σχέση ριζώνει η ίδια η πραγματικότητα της επανάστασης ως διαδικασίας και εδράζεται η αίσθηση της ύπαρξης των επαναστατών.

Αλλά είναι μία διαδικασία αντιθετική. Η απόρριψη της κυρίαρχης κουλτούρας, και του τρόπου που την εμπνέει, κινδυνεύει συνεχώς να μετασχηματιστεί σε μία λατρεία της επανάστασης ως χειρονομίας ηρωικής. Η ίδια η φιγούρα του Τσε τρέφει αυτή την τάση. Το αμετάκλητο του θανάτου επαναφέρει διαρκώς τον πειρασμό της ιδιοποίησης των πεσόντων της επανάστασης, τον μετασχηματισμό της οργάνωσης σ' ένα μαυσωλείο, την τοποθέτηση σε πρώτο πλάνο της συνέχειας με το έργο τους απέναντι στη ζωή που απαιτεί και μετασχηματίζει τις ανάγκες της ύπαρξης.

Πάνω στην ενοχή χτίζεται η συνέχεια της οργάνωσης και των τελετουργιών της. Και η επανάσταση παρουσιάζεται σαν μια δύναμη ξένη προς ένα πνεύμα συντήρησης, αποστεωμένο σε μία σειρά λέξεων, δογμάτων, αδρανών πρακτικών.

Υπάρχουν οργανώσεις που ειδικεύονται στο να κατασκευάζουν μαυσωλεία των πεσόντων της επανάστασης. Αλλάζουν τα ονόματα των πεσόντων συντρόφων, μα τα συνθήματα που τους θυμίζουν είναι πάντα ίδια.

Η αδιαφορία προς τα ονόματά τους γίνεται ανικανότητα να καταλάβουν αυτό για το οποίο έχουν ζήσει. Και κανένας από τους σχηματισμούς της νέας επαναστατικής Αριστεράς –όπως και της παλιάς– δεν ξεφεύγει απόλυτα από αυτό.

ΠΑΚΟ ΙΓΚΝΑΣΙΟ ΤΑΪΜΠΟ ΙΙ, *ΕΡΝΕΣΤΟ ΓΚΕΒΑΡΑ-ΓΝΩΣΤΟΣ ΚΑΙ ΩΣ ΤΣΕ*, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ, ΑΘΗΝΑ 2005.

η επίθεση της πρωτοχρονιάς

Οι αποτυχίες των Ηνωμένων Πολιτειών

Κατά τη διάρκεια του 1967, το εκστρατευτικό σώμα των ΗΠΑ στο Βιετνάμ φτάνει τους 400 χιλιάδες άντρες. Θα φτάσει τους 525 χιλιάδες το 1969· σ' αυτούς θα πρέπει να προσθέσουμε 50 χιλιάδες άντρες, που είχαν διατεθεί από τη Ν. Κορέα, την Αυστραλία και τη Νέα Ζηλανδία, 75 χιλιάδες του 7ου στόλου, με απευθείας εμπλοκή στην εισβολή, 45 χιλιάδες Αμερικανούς στρατιώτες στην Ταϊλάνδη και εξακόσιες χιλιάδες άντρες του στρατού ανδρεικέλων του Ν. Βιετνάμ. Αλλά το 1967 είναι για την επέμβαση των ΗΠΑ ένας χρόνος αποφασιστικών αποτυχιών. Τον Ιανουάριο αποτυχαίνει η πρώτη μεγάλη εκκαθαριστική επιχείρηση στο δέλτα του ποταμού Μεκόνγκ και τον Απρίλιο αποτυχαίνει μία άλλη, που έπρεπε να καλύψει όλο το έδαφος του Ν. Βιετνάμ. Τον Νοέμβριο, οι αμερικάνικες δυνάμεις βρίσκονται καρφωμένες στα κεντρικά υψίπεδα, εξαιτίας της επίθεσης του Εθνικού Απελευθερωτικού Μετώπου, και αναγκάζονται να εγκαταλείψουν μία θέση στρατηγική, μετά από 30 μέρες πολιορκίας, στο Ντακ Το.

Ο ΛΙΝΤΟΝ ΤΖΟΝΣΟΝ ΣΕ ΑΠΟΓΝΩΣΗ

Στις 22 Δεκεμβρίου αρχίζει η επίθεση του ΕΑΜ στην αμερικανική βάση του **Κε Σαν**, που θα διαρκέσει μέχρι τον Απρίλιο του ερχόμενου χρόνου, και θα μεταραπεί σε εκατόμβη για τους στρατιώτες των ΗΠΑ, σε σημείο να οδηγηθεί το αμερικάνικο επιτελείο στο να εξετάσει τη χρήση πυρηνικών όπλων για να ξεμπλοκαριστεί η κατάσταση. Τον Μάιο, οι ΗΠΑ αποφασίζουν να εισβάλουν στην αποστρατιωτικοποιημένη ζώνη κατά μήκος του 17ου παραλλήλου, που ορίζει τα σύνορα μεταξύ της Λ. Δ. του Βιετνάμ και του Ν. Βιετνάμ· από τον Οκτώβριο εντείνουν τους βομβαρδισμούς στο Ανόι και στη Χαϊφόνγκ και τους επεκτείνουν μέχρι τα σύνορα με την Κίνα, προσπαθώντας να κόψουν τις οδούς ανεφοδιασμού του εχθρού. Αλλά τον Νοέμβριο, ο αριθμός των χαμένων αεροπλάνων στο Βόρειο Βιετνάμ έχει ήδη φτάσει τα 2.600.

Ο πόλεμος στο μεταξύ επεκτείνεται και στην υπόλοιπη Ινδοκίνα. Τα στρατεύματα των ΗΠΑ και της Σαϊγκόν παραβιάζουν όλο και πιο συχνά τα σύνορα με την Καμπότζη, όπου τον Απρίλιο ξεσπάει μία εξέγερση ενάντια στο καθεστώς του Λον Νολ και αρχίζει ο ένοπλος αγώνας στην ύπαιθρο. Στο τέλος Δεκεμβρίου, παραβιάζουν τα σύνορα του Λάος, ενώ τον Ιανουάριο κάνουν το ίδιο και οι Ν. Βιετναμέζοι.

Στη Σαϊγκόν, εν τω μεταξύ, στις 3 Σεπτεμβρίου, γίνονται εκλογές-παρωδία και κυριαρχεί το χάος. Ο **Θιέου** βγαίνει πρόεδρος με λιγότερο από το 1/3 των ψήφων. Ο αρχηγός της αντιπολίτευσης συλλαμβάνεται, αλλά η συνέχιση του πολέμου προκαλεί διαρκώς αντιθέσεις ανάμεσα στον πρέσβη των ΗΠΑ, που αντιπροσωπεύει την πραγματική κυβέρνηση, και τον πρόεδρο-μαριονέτα, που είναι μονάχα η μάσκα.

Το Ε.Α.Μ στη Σαϊγκόν

Και η Σαϊγκόν αποτελεί πλέον μέρος του Μετώπου: Τον Νοέμβριο, κατά τη διάρκεια επίσκεψης του αντιπροέδρου των ΗΠΑ Χάμφρεϋ στο Βιετνάμ, το προεδρικό μέγαρο χτυπιέται από πυραύλους του ΕΑΜ.

Στις 18 Νοεμβρίου, την παραμονή της 7ης επετείου της ίδρυσης του, το ΕΑΜ καταφέρνει να πραγματοποιήσει μία συγκέντρωση μέσα στο πανεπιστήμιο. Στις 14 Ιανουαρίου, μία απεργία των λιμενεργατών, των ταξιτζήδων και των ηλεκτρολόγων, κατά της σύλληψης των συνδικαλιστών ηγετών τους, παραλύει την πόλη. Αλλά είναι κατά τη διάρκεια της επίθεσης του **Τετ** (βιετναμέζικης Πρωτοχρονιάς), μεταξύ της 31ης Ιανουαρίου και της πρώτης εβδομάδας του Φεβρουαρίου, που το ΕΑΜ μπορεί να δείξει σ' όλο τον κόσμο ότι οι Αμερικάνοι και οι μαριονέτες τους δεν έχουν πια ούτε καν τον έλεγχο της πρωτεύουσας.

Το ΕΑΜ επιτίθεται σε 53 πόλεις και βάσεις των ΗΠΑ, καταλαμβάνει το Χουέ, την αρχαία αυτοκρατορική πρωτεύουσα, όπου ορίζει μια επαναστατική επιτροπή που παίρνει όλη την εξουσία.

Οι συγκοινωνιακές αρτηρίες πέφτουν στα χέρια των δυνάμεων του Μετώπου. Στη Σαϊγκόν, η πρεσβεία των ΗΠΑ καταλαμβάνεται από το ΕΑΜ, η πόλη εξεγείρεται· πέντε περιφέρειες στις εννέα βρίσκονται στα χέρια των δυνάμεων της Απελευθέρωσης, στους δρόμους πολλαπλασιάζονται οι διαδηλώσεις, ενώ ένα κάλεσμα του Μετώπου μεταδίδεται από το ραδιόφωνο. Οι ΗΠΑ αναγκάζονται να θέσουν σε ετοιμότητα όλα τα στρατεύματα που αναπαύονταν στις διάφορες βάσεις της Νοτιοανατολικής Ασίας, να βομβαρδίσουν την περιφέρεια της Σαϊγκόν, και το κέντρο της Χολόν, της κινέζικης συνοικίας της πρωτεύουσας. Μάχονται στους δρόμους της Σαϊγκόν, ενώ η εξέγερση υφέρπει μεταξύ των νοτιοβιετναμέζικων στρατευμάτων, η έλλειψη μαχητικότητας των οποίων έχει ήδη στιγματιστεί πάμπολλες φορές από την αμερικανική στρατιωτική διοίκηση.

Το στρατιωτικό μέτωπο

Η στρατιωτική δύναμη του ΕΑΜ τώρα πια βασίζεται σ'

ένα κανονικό στρατό, κατά μεγάλο μέρος εξοπλισμένο με όπλα που αφαίρεσε απ' τον εχθρό.

Το Μέτωπο είναι σε θέση να εξαπολύει και να κερδίζει εκστρατείες μεγάλης κλίμακας. Αυτός ο τακτικός και εθελοντικός στρατός συμπληρώνεται από σχηματισμούς αντάρτικους, διασκορπισμένους σ' όλη τη χώρα, που υποχρεώνουν τον εχθρό να μένει κλεισμένος στα στρατόπεδά του ή να κινείται μ' εξαιρετική σπατάλη ενέργειας και μεγάλες απώλειες. Υπάρχει και μία τοπική εθνοφρουρά, παρούσα σε κάθε χωριό, που επιβλέπει την άμυνα ή την προστασία του πληθυσμού σε περίπτωση επίθεσης.

Οι βάσεις της στρατιωτικής δύναμης του Μετώπου βρίσκονται στην ύπαιθρο, αλλά αυτό ξέρει να κινείται με μεγάλη άνεση στις πόλεις, ακόμα και στην πρωτεύουσα, καθώς υποστηρίζεται από τη συντριπτική πλειοψηφία του πληθυσμού.

Το Μέτωπο οργανώνει την πολιτική ζωή στις απελευθερωμένες ζώνες και παρακινεί σε ηττοπάθεια και ταξική πάλη στο εσωτερικό των γραμμών του εχθρού, μέχρι και τις ένοπλες δυνάμεις του: αν και η μαχητικότητα του στρατού-μαριονέτα δεν ήταν ποτέ υψηλή, εκείνη του αμερικάνικου στρατού υποβαθμίζεται με το πέρασμα των χρόνων. Οι αμερικάνικες περίπολοι αρνούνται να διανύσουν τις προκαθορισμένες διαδρομές και προδίδουν την παρουσία τους στον εχθρό. Αναπτύσσεται μία γενική άρνηση συμμετοχής σε πολεμικές πράξεις, που οδηγεί σε μία προοδευτική αύξηση των στρατευμάτων που αναπαύονται στα μετόπισθεν, σε σχέση με αυτά της πρώτης γραμμής. Πολλαπλασιάζονται οι φυλετικές εξεγέρσεις μέσα στον αμερικάνικο στρατό, που εξαιτίας του στρατολογικού συστήματος απαλλάσσει τους φοιτητές και προτιμά τους άνεργους εθελοντές, έχει λοιπόν ένα ποσοστό μαύρων πολύ πιο ψηλό από το ποσοστό τους στον πληθυσμό των ΗΠΑ. Αυξάνονται οι στασιασμοί και το ατομικό ή ομαδικό σαμποτάζ, και εκφράζονται με απόπειρες ενάντια στους αξιωματικούς (fragging είναι μία λέξη της αργκό που σημαίνει να γλιστρήσει μία απασφαλισμένη χειροβομβίδα στη σκηνή ή στους χώρους των αξιωματικών).

Η ήττα της τεχνολογίας

Οι ΗΠΑ υποχρεώνονται να μεταφέρουν τον πόλεμο στον ουρανό: βομβαρδισμοί, ερήμωση, γενοκτονία.

Η βιετναμοποίηση, αναγγελόμενη από τον Νίξον το '69 (δηλαδή η προοδευτική απομάκρυνση του εκστρατευτικού σώματος, που υποκαθίσταται από μία εντατικοποίηση του εναέριου πολέμου και την απόπειρα να αναδιοργανωθεί βεβιασμένα ο στρατός-μαριονέτα), θα είναι μία επιλογή αναγκαστική.

Μα από την αρχή του ο πόλεμος του Βιετνάμ είναι μία αντιπαράθεση μεταξύ της εξελιγμένης δυτικής τεχνολογίας, πίσω από την οποία βρίσκονται παραγωγικοί κύκλοι και μία παγκόσμια κατανομή εργασίας που αγκαλιάζουν όλο τον κόσμο, και μία δύναμη βασισμένη στη μαζική κινητοποίηση, στην εθελοντική συμμετοχή και στη συλλογική ευφυΐα ενός ολόκληρου λαού.

Στην επαφή τους με την πρώτη, οι παραγωγικές δυνάμεις που αναπτύχθηκαν από τη δεύτερη πραγματοποιούν ένα άλμα αιώνων και δείχνουν την ανωτερότητα του ελεύθερου συνασπισμού των Βιετναμέζων αγροτών, ξεριζωμένων από τον τρόπο ζωής τους και αναγκασμένων να παράγουν για να αμυνθούν, απέναντι σε μία τεχνολογία παραγώμενη από την εργασία εκατομμυρίων εργατών και τεχνικών, μα βαλμένη σε κίνηση από έναν «τυφλό» μηχανισμό.

Είναι ένα μάθημα σημαντικό. Σ' όλο τον κόσμο, η γενιά του '68 ελευθερώνεται από μία αντίληψη που ταυτίζει την τεχνολογία με την ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων και αυτή με τον σοσιαλισμό, μία αντίληψη, που ακριβώς, στο τέλος του '67, επιδεικνύεται εορταστικά με την εκτόξευση από την ΕΣΣΔ ενός διαστημικού εργαστηρίου στην Αφροδίτη, για την πεντηκοστή επέτειο της Οκτωβριανής Επανάστασης.

Η «κλιμάκωση»

Όπως στην Κίνα και στην Κορέα, οι στρατιωτικές δυνάμεις του πολέμου της απελευθέρωσης του Βιετνάμ σχηματίζονται κατά τη διάρκεια της αντίστασης ενάντια στα στρατεύματα των Γιαπωνέζων και στο κενό εξουσίας που δημιουργήθηκε μετά την ήττα τους.

Αλλά αντίθετα από αυτά τα δύο κράτη, η βιετναμέζικη επανάσταση δεν ολοκληρώθηκε ούτε σταμάτησε κατά τη διάρκεια του ψυχρού πολέμου. Συνεχίστηκε για άλλα τριάντα χρόνια.

Οι συμφωνίες της Γενεύης του '54 προβλέπουν την επανενοποίηση της χώρας και ελεύθερες εκλογές μέσα σε δύο χρόνια. Αλλά οι ΗΠΑ, που δεν υπέγραψαν τις συμφωνίες, κινητοποιήθηκαν για να εμποδίσουν την πραγματοποίησή τους.

Μέχρι το 1964, οι ΗΠΑ εξαπολύουν την επίθεση κατά του Βιετνάμ, όπως και σε πολλά άλλα κράτη του κόσμου, υπό τη μορφή ενός ειδικού πολέμου, δηλαδή με συμβούλους πολιτικούς και στρατιωτικούς, που πλαισιώνουν τον στρατό-μαριονέτα, κατά παράβαση των συμφωνιών της Γενεύης. Όμως το 1964 αντιλαμβάνονται την αποτυχία αυτής της μεθόδου: με αφορμή το «επεισόδιο του Κόλπου του Τονκίνου» (μία επίθεση των ναυτικών δυνάμεων του Ανόι εντελώς φανταστική, όπως θα δείξει το '67

η δημοσίευση κάποιων ντοκουμέντων του Πενταγώνου), ο πρόεδρος Τζόνσον εξουσιοδοτείται από το Κογκρέσο να χρησιμοποιήσει στρατεύματα στον πόλεμο της Νοτιο-Ανατολικής Ασίας: αρχίζει η κλιμάκωση, οι αεροπορικοί βομβαρδισμοί του Β. Βιετνάμ και η απόβαση του εκστρατευτικού σώματος των ΗΠΑ στο Νότιο Βιετνάμ.

Το Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο

Το ΕΑΜ, που ηγείται της αντίστασης, δημιουργήθηκε τον Δεκέμβριο του '60, με μία πολιτικοκοινωνική βάση αρκετά ευρεία. Η σπονδυλική του στήλη είναι το Λαϊκό Επαναστατικό Κόμμα, μαρξιστικού προσανατολισμού, διευθυνόμενο από τα στελέχη του πρώην Κ. Κ. Ινδοκίνας, μα στο Μέτωπο συμμετέχουν και άλλα κόμματα της Αριστεράς, οι εκπρόσωποι πολλών θρησκευτικών αιρέσεων, εθνικών μειοψηφιών, μαζικές οργανώσεις φτιαγμένες από τους αγρότες, τους εργάτες, τους φοιτητές, τους νέους, τις γυναίκες. Τον Ιούνιο του 1969, το Μέτωπο θα ιδρύσει την Προσωρινή Επαναστατική Κυβέρνηση του Ν. Βιετνάμ, και

έτσι θα φέρει εις πέρας την απελευθέρωση της χώρας, τον Μάη του '75. [ ]

Το διπλωματικό μέτωπο

Εκτός από το στρατιωτικό μέτωπο, οι ηγέτες της βιετναμέζικης αντίστασης άνοιξαν και ένα τρίτο στο διπλωματικό πεδίο. Είναι ένα μέτωπο πολυσχιδές και συγκροτημένο, που διαπερνά κάθετα όλες τις δυτικές κοινωνίες. Η διπλωματική επίθεση εξελίσσεται ισόρρυθμα με την ανάπτυξη καινούργιων αντιθέσεων στο μπλοκ των εισβολέων, των διεθνών και κοινωνικών τους συμμαχιών. Και τρέφεται από τη δύναμη των μαζικών κινητοποιήσεων ενάντια στην ιμπεριαλιστική επίθεση.

Πριν από το '68, ο κόσμος είναι διαιρεμένος σε μπλοκ: το πέρασμα από τον Ψυχρό Πόλεμο στη χαλάρωση και την ειρηνική συνύπαρξη που ακολουθεί τον θάνατο του Στάλιν δεν αλλάζει αυτή την κατάσταση.

Αρχίζει να την αλλάζει ο πόλεμος του Βιετνάμ. Η ΕΣΣΔ και η Κίνα υποστηρίζουν τον αγώνα του βιετναμέζικου λαού, αλλά αυτός διατηρεί την ανεξαρτησία του και επιβάλλει τις θελήσεις του τόσο στις ΗΠΑ όσο και στους συμμάχους του.

Μα πάνω απ' όλα, η κινητοποίηση ενάντια στον πόλεμο παρασύρει τις νέες γενιές –και τις γραφειοκρατικές οργανώσεις και τις ιθύνουσες τάξεις– τόσο στα κράτη όπου το γραφειοκρατικό εργατικό κίνημα είναι ευθυγραμμισμένο με το σοβιετικό μπλοκ, όσο και σ' εκείνα όπου αποτέλεσε ένα στήριγμα του Ψυχρού Πολέμου εναντίον του.

Είναι ένα ενιαίο μέτωπο, στην αρχή ακόμα διαταξικό, αλλά στο οποίο οι ριζοσπαστικές δυνάμεις παίρνουν σιγά-σιγά το πάνω χέρι. Πράγματι, στην κινητοποίηση για το Βιετνάμ, γεννιούνται ή συγκεντρώνουν τις πρώτες τους δυνάμεις οι οργανώσεις της νέας επαναστατικής αριστεράς.

Η κινητοποίηση στις ΗΠΑ

Στις ΗΠΑ, το κίνημα αντίστασης ενάντια στον πόλεμο αρχίζει ήδη το '64. «We won't go» («Δεν θέλουμε να πάμε»), είναι το σύνθημα που ρίχνει το Κίνημα της 2ας Μαΐου. Αρχίζουν οι καθιστικές διαμαρτυρίες (sit-in) και οι καταλήψεις των πανεπιστημίων. Τον Απρίλιο, γίνεται η πρώτη διαδήλωση στην Ουάσιγκτον. Η «συνέλευση του μη εκπροσωπούμενου λαού» συνάπτει ειρήνη με το Βιετνάμ. Το κίνημα αναπτύσσεται σε πάρα πολλά μέρη.

Υπάρχουν οι κινητοποιήσεις στα πανεπιστήμια, υπάρχουν οι μεγάλες εθνικές κινητοποιήσεις, μα παράλληλα γεννιέται ένα κίνημα των στρατιωτών φτιαγμένο αρχικά από χώρους συνάντησης που δημιουργήθηκαν γύρω από τις βάσεις της Δυτικής Ακτής, απ' όπου ξεκινούν οι αποστολές για το Βιετνάμ. Είναι ένα κίνημα που σύντομα θα έχει τα έντυπά του και θα ιδρύσει ένα «συνδικάτο των στρατιωτών» (American serviceman union) και θα δώσει ζωή σε όχι λιγότερο αξιόπιστες ανάλογες απόπειρες σ' άλλα πεδία, για να ξεκινήσει, από το '64, το κίνημα απόρριψης της θητείας: λυσσαλέες μάχες μπροστά από τα στρατολογικά γραφεία και ενάντια στους στρατολόγους, που δούλευαν στο πανεπιστήμιο, καίγοντας πίνακες με τα ονόματα των κληρωτών. Η κινητοποίηση ενάντια στον πόλεμο εντείνεται παράλληλα με τον αγώνα του φοιτητικού κινήματος στα πανεπιστήμια για διάφορους λόγους˙ ο πρώτος είναι χωρίς αμφιβολία ότι η υποχρεωτική στράτευση μετασχημάτισε το πανεπιστήμιο σ' ένα όργανο στρατολόγησης˙ το να χάσεις μαθήματα σημαίνει ότι χάνεις την αναβολή και ξεκινάς για το Βιετνάμ, απ' όπου η πιθανότητα να μη γυρίσεις αυξάνεται μέρα με την ημέρα (στο τέλος του '67, το εκστρατευτικό σώμα των ΗΠΑ έχει απώλειες πάνω από 100 χιλιάδες άνδρες σε νεκρούς και τραυματίες) και ο δεύτερος λόγος είναι ότι το αμερικάνικο πανεπιστήμιο αποτελεί ένα κέντρο όπου η εισβολή οργανώνεται και σχεδιάζεται άμεσα.

Οι πολεμικές βιομηχανίες, σε πλήρη επέκταση, στρατολογούν τους καλύτερους φοιτητές, πριν πάρουν το πτυχίο τους, και επιβάλλουν μαθήματα και έρευνες για πολεμικούς σκοπούς. Απ' την άλλη μεριά, μεγάλο μέρος των πολεμικών σχεδίων, όπως το σχέδιο Stanley-Taylor, που μπήκε σε εφαρμογή κατ' αρχήν το '65, και συνίσταται στη συγκέντρωση όλου του αγροτικού πληθυσμού σε στρατόπεδα συγκέντρωσης για να λείψει απ' το «ψάρι» –το αντάρτικο– το «νερό» –η λαϊκή υποστήριξη– είναι άμεσο αποτέλεσμα μελετών και σεμιναρίων που διεξάγονται στο πανεπιστήμιο.

Το Vietnam day committee

Τον Απρίλιο του '67, στη Νέα Υόρκη, μια διαδήλωση που οργανώθηκε από μία «μετριοπαθή» επιτροπή συγκεντρώνει πάνω από 250 χιλιάδες άτομα.

Στην πορεία που αρχίζει από το Σέντραλ Παρκ και κα-

τευθύνεται στο κτήριο του ΟΗΕ, μετέχει σε αυτόνομη μορφή μία επαναστατική πτέρυγα, συγκεντρωμένη γύρω απ' τις σημαίες του ΕΑΜ. Επικεφαλής της πορείας που, οδεύοντας, συγκεντρώνει πολλούς από αυτούς που μετέχουν στην επίσημη πορεία είναι οι νέγροι του Χάρλεμ, το γκέτο της πόλης. Απ' τις 21 μέχρι τις 28 Οκτωβρίου κηρύσσεται σ' όλο τον κόσμο μία εβδομάδα αγώνα ενάντια στον εισβολέα. Στην Ουάσιγκτον, βαδίζουν στο Πεντάγωνο — το υπουργείο Πολέμου των ΗΠΑ — πάνω από 100 χιλιάδες άτομα. Η ριζοσπαστική πτέρυγα του κινήματος έχει τώρα πια πάρει το πάνω χέρι· οι διαδηλωτές, διαλύοντας τις μονάδες των αλεξιπτωτιστών που είχαν αναλάβει την άμυνα του κτηρίου, μπαίνουν στο προαύλιο, κάτω από τα μάτια του υπουργού που, για τριαντα έξι ώρες, παραμένει πολιορκημένος μέσα στα γραφεία του.

Αλλά διαδηλώσεις πραγματοποιούνται σ' όλες τις πρωτεύουσες του κόσμου. Κατόπιν αρχίζουν οι διαφωνίες στα υψηλά κλιμάκια.

Κρίση στις δυνάμεις της εξουσίας

Στις αρχές Οκτωβρίου, 200 βουλευτές αντιτίθενται στον **Τζόνσον**· τον Νοέμβριο δημοσιεύεται μία δήλωση ενάντια στον πόλεμο του Βιετνάμ υπογραμμένη από 50 χιλιάδες προσωπικότητες της Αμερικής. Στη συνέχεια παραιτείται ο ΜακΝαμάρα, ο σχεδιαστής και οργανωτής της κλιμάκωσης.

Τον Δεκέμβριο, αρχίζει η εκστρατεία ενάντια στον Τζόνσον· η εκστρατεία επικεντρώνεται στο Βιετνάμ για να εμποδίσει την επανεκλογή του, ως υποψήφιου του Δημοκρατικού Κόμματος για τις προεδρικές εκλογές, και η επιτυχία της είναι από την αρχή συναρπαστική. Στις 7, παραιτείται ο πρεσβευτής των ΗΠΑ στον ΟΗΕ· τον Ιανουάριο, αντιτίθενται στον Τζόνσον εξακόσιοι «επιχειρηματίες» που ζητούν τη διακοπή των βομβαρδισμών· υπέρ της διακοπής της επίθεσης έχει ήδη ταχθεί και το Εθνικό Συμβούλιο των Εκκλησιών.

Τον Φεβρουάριο, ο δημοκρατικός γερουσιαστής Ρόμπερτ Κένεντι, κι αυτός στη λίστα για την προεδρική υποψηφιότητα του Δημοκρατικού Κόμματος, υποστηρίζει ότι το ΕΑΜ πρέπει να μπει στην κυβέρνηση. Στις 22 του Μαρτίου, ο Τζόνσον υποχρεώνεται να απομακρύνει τον διοικητή του εκστρατευτικού σώματος, που ζήτησε αρχικά την χρήση ατομικών βομβών και κατόπιν την αποστολή ακόμα 206 χιλιάδων ανδρών στο Βιετνάμ.

Μετά από τόσες αποστασίες, στο τέλος του μήνα ο Τζόνσον πείθεται να μην υποβάλει υποψηφιότητα για τις προεδρικές εκλογές του Νοεμβρίου. Είναι μία δήλωση ήττας όχι μόνο γι' αυτόν αλλά για ολόκληρο το κατεστημένο: η βιετναμέζικη αντίσταση καθαίρεσε τον πρόεδρο των ΗΠΑ.

Στις 6 Απριλίου, ο Τζόνσον υποχρεώνεται να δεχθεί τις διαπραγματεύσεις. Κάποια δυσκολία υπάρχει στο να οριστεί η έδρα των διαπραγματεύσεων, όμως στο τέλος διαλέγουν το Παρίσι

Στις 13 του Μάη '68, πραγματοποιείται η πρώτη συνάντηση μεταξύ του βιετναμέζικου επιτετραμμένου και του πρεσβευτή των ΗΠΑ, ενώ η γαλλική πρωτεύουσα φωτίζεται από τις φλόγες της φοιτητικής εξέγερσης.

Το τέλος της επέκτασης

Τα κονδύλια χρηματοδότησης του πολέμου στο Βιετνάμ έχουν τώρα πια φτάσει τα 13 δισεκατομμύρια δολάρια. Οι στρατιωτικές δαπάνες ξεπερνούν τα 80. Αυτές βρίσκονται κατά ένα μεγάλο μέρος στη ρίζα του ελλείμματος του ομοσπονδιακού προϋπολογισμού, αποτελώντας έτσι αιτία πληθωρισμού στο εσωτερικό των ΗΠΑ. Βαραίνουν πάνω από 7 δισεκατομμύρια στο ισοζύγιο πληρωμών της Αμερικής και μ' αυτόν τον τρόπο μεταβάλλονται σε αιτία πληθωρισμού για όλο τον κόσμο.

Υπό την ώθηση της κλιμάκωσης, και μιας επεκτατικής πολιτικής βασισμένης κυρίως στη μείωση των ομοσπονδιακών φόρων, η αμερικάνικη οικονομία επεξέτεινε τη διάρκεια μίας περιόδου ιδιαίτερα ανθηρής σε όλο το δεύτερο μισό της δεκαετίας του '60.

Λίγες μέρες πριν αρχίσουν διαπραγματεύσεις με το Ανόι, οι ΗΠΑ θα έχουν να αντιμετωπίσουν έναν πυρετό χρυσού σε όλες τις διεθνείς αγορές. Αυτό σηματοδοτεί την αρχή της κρίσης της αδιαφιλονίκητης ηγεμονίας του δολαρίου, θέση που κατείχε το δολάριο καθ' όλη τη μεταπολεμική περίοδο. Η νομισματική κρίση υποχρεώνει τον Τζόνσον ν' αλλάξει πορεία και να εγκαταλείψει την επεκτατική και πληθωριστική πολιτική, που από το '63 χαρακτηρίζει τα χρόνια της προεδρίας του· η ιδεολογία της «μεγάλης κοινωνίας», δηλαδή μίας απεριόριστης οικονομικής επέκτασης, και το ίδιο το πρόγραμμα του «πολέμου ενάντια στη φτώχεια», που θα έπρεπε να αρχίσει να υλοποιείται, μπαίνουν στο χρονοντούλαπο.

Ακριβώς στις παραμονές των προεδρικών εκλογών, εγκαινιάζει μία αντιπληθωριστική πολιτική που θα ακολουθηθεί και από τον Νίξον στα πρώτα χρόνια της προεδρίας του.

Κάτω από τα χτυπήματα της βιετναμέζικης αντίστασης και από τα μαζικά κινήματα που αυτή προκαλεί ή φέρνει στο προσκήνιο, η μεγάλη μεταπολεμική επέκταση τελειώνει. Αρχίζει η κρίση.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΡΑΜΠΕΛΙΑΣ (ΕΠΙΜ.), *THE MOVEMENT - ΤΟ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟ '68*, ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ, ΑΘΗΝΑ 1986.

η αμερικάνικη κρίση

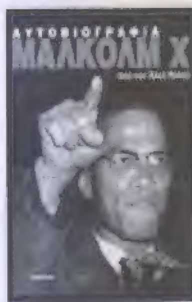
Η μαύρη εξέγερση του Απρίλη

Όταν ο Τζόνσον πείθεται να δεχθεί συνομιλίες με τη Λαϊκή Δημοκρατία του Βιετνάμ, η κατάστασή του είναι δραματική. Υποχρεώνεται να ακυρώσει ένα ταξίδι στη Χονολουλού, όπου θα έπρεπε να συναντήσει τις μαριονέτες του Βιετνάμ, και δεν μπορεί να εγκαταλείψει τον Λευκό Οίκο, όπου ζει κατά κάποιον τρόπο σε κατάσταση πολιορκίας.

Η εθνική φρουρά κινητοποιείται και η Ουάσιγκτον φρουρείται από τον στρατό. Βρίσκεται μπρος σε μία εξέγερση των μαύρων που, πριν σβήσει, έχει εκδηλωθεί σε 130 πόλεις. Και ολοκληρώνεται με έναν απολογισμό που αριθμεί τουλάχιστον 30 νεκρούς, 2.200 τραυματίες και 5.000 συλλήψεις.

Στις 4 Απριλίου, δολοφονείται ο **Μάρτιν Λούθερ Κινγκ**, ηγέτης του μαύρου κινήματος για τα πολιτικά δικαιώματα: οργάνωνε μία πορεία των φτωχών στην Ουάσιγκτον, για να ζητήσει από την ομοσπονδιακή κυβέρνηση τους λογαριασμούς του λεγόμενου «πολέμου κατά της φτώχειας» που αποτελούσε τη βάση του προγράμματος με το οποίο ο Τζόνσον επανεκλέχτηκε στην προεδρία τέσσερα χρόνια πριν.

Στις 5 Απριλίου, η εξέγερση έχει ήδη παρασύρει το Μέμφις, τόπο της δολοφονίας, τη Νέα Υόρκη, την Ουάσιγκτον, το Ντιτρόιτ και το Σικάγο. Την επόμενη μέρα, η Ουάσιγκτον έχει την όψη μίας ερημωμένης πόλης· οι εμπρησμοί και οι λεηλασίες πολλαπλασιάζονται και επεκτείνονται στις συνοικίες των λευκών. Οι πυροσβέστες που γυρίζουν στην πόλη γίνονται ο στόχος των ελεύθερων σκοπευτών. Στο Σικάγο, η τήρηση της δημόσιας τάξης ανατίθεται απ' ευθείας στον στρατό. Στη χήρα του Κίνγκ, που καλεί τους μαύρους να αποκηρύξουν τη βία για να εκδικηθούν τον σύζυγό της, απαντούν οι ηγέτες της «Μαύρης Εξουσίας» με μία επίκληση σε αγώνα χωρίς οίκτο. Η εξέγερση του Απριλίου δεν είναι παρά η τελευταία, χρονολογικά, μίας σειράς εξεγέρσεων που, ξεκινώντας από το '64 – Χάρλεμ, Νέα Υόρκη –, και το'65 – στο Γουάτς Λος Άντζελες –, φτάνουν μεν στο αποκορύφωμά τους κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού του '67, διαπερνούν όμως όλο το δεύτερο μισό της δεκαετίας του '60.

ΑΛΕΞ ΧΑΛΕΪ, *ΜΑΚΟΛΜ Χ - ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΑ*, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΟΥΚΚΙΔΑ, ΑΘΗΝΑ 2005.

Από τη μη βία στην εξέγερση

Μ' αυτές τις εξεγέρσεις, το κίνημα των μαύρων, γεννημένο στις αρχές της δεκαετίας του '60 στις πολιτείες του Νότου με τον αγώνα για τα πολιτικά δικαιώματα, μεταφέρεται στις πόλεις και τα γκέτο των μαύρων στις πολιτείες του Βορρά και πραγματοποιεί ένα αποφασιστικό ποιοτικό άλμα.

Την ιδεολογία και την πρακτική της μη βίας, στην οποία εκφράζεται η επίγνωση της δυσαναλογίας ανάμεσα στην υπέρογκη δύναμη του κράτους και εκείνη του κινήματος που αριθμούσε λίγες χιλιάδες οπαδών και λίγες εκατοντάδες στελεχών, διαδέχεται μία πρακτική της μαζικής βίας που περνά διά πυρός και σιδήρου τις αμερικανικές πόλεις και στην οποία εκφράζεται η συνείδηση μίας καινούργιας δύναμης, που ούτε η κοινωνία ούτε το κράτος μπορούν πια να ελέγξουν.

[ ] Πρωταγωνιστές αυτών των εξεγέρσεων είναι κατά μεγάλο ποσοστό εργάτες (της βαριάς βιομηχανίας, όπως στο Ντιτρόιτ, που αποτελούν πια την πλειοψηφία των εργαζομένων στη συναρμολόγηση των βιομηχανιών ή στο «διάχυτο εργοστάσιο»), εργαζόμενοι των υπηρεσιών, εργαζόμενοι ευκαιριακά, άνεργοι.[ ]

Γεννιέται στην Καλιφόρνια το **Κόμμα των Μαύρων Πανθήρων** και στο Ντιτρόιτ ο αυτόνομος συνδικαλισμός των μαύρων. Μα δεν θα καταφέρουν να συγκεντρώσουν και να οργανώσουν τίποτα άλλο παρά την επιφάνεια του κινήματος. Η δυσαναλογία ανάμεσα στην έκταση και τη δύναμη του υπόγειου κοινωνικού κινήματος και τη οργανωμένη έκφραση του, πράγμα που είναι κοινό σε όλα τα αμερικανικά μαζικά κινήματα αυτής της περιόδου, καταδικάζει αυτές τις πρωτοβουλίες, τις μετασχηματίζει σε λίγο χρόνο, όπως στην περίπτωση των Μαύρων Πανθήρων, σε παρωδία του εαυτού τους. Και τις εκθέτει με την άνοδο στην εξουσία του Νίξον, σε μία ανηλεή καταστολή που επισπεύδει το τέλος τους.

Ο πολλαπλασιασμός των μετώπων πάλης

Το κίνημα για τα πολιτικά δικαιώματα άλλωστε όχι μόνο δεν πέθανε με το ξεκίνημα των εξεγέρσεων στις Πολιτείες του Βορρά, μα συνεχίζει να αποτελεί μία απειλή για τις κυρίαρχες τάξεις των ΗΠΑ. Η πορεία που οργανώθηκε από τον Μάρτιν Λούθερ Κινγκ δεν είναι μία απλή κινητοποίηση για την ισονομία με τους λευκούς. Είναι μία διαδήλωση υπεράσπισης του εισοδήματος των ανέργων. Φτάνει στην Ουάσιγκτον τον Μάη του '68 και βρίσκει τη Βουλή να είναι απασχολημένη με την ψήφιση ενός νομοσχεδίου που περικόπτει 100 εκατομμύρια δολάρια από τα προγράμματα του «πολέμου κατά της φτώχειας». Και η κυβέρνηση εξαπολύει την αστυνομία ενάντια στην «Πόλη της Ανάστασης», την κατασκήνωση του κινήματος, που κάποτε είχε αποτελέσει την εκλογική της βάση μέσα στον μαύρο πληθυσμό.

Σχεδόν ένα μήνα πριν, η **εξέγερση των κρατουμένων** αποτέλεσε την έναρξη του αγώνα μέσα στις φυλακές. Και μερικές εβδομάδες αργότερα, ο αγώνας στο πανεπιστήμιο Κολούμπια της Νέας Υόρκης σηματοδοτεί την κορύφωση του φοιτητικού κινήματος.

Στις αρχές του καλοκαιριού του '68, μία απεργία των **ναυτικών** μπλοκάρει για μερικές εβδομάδες τις εμπορικές μεταφορές και αποτελεί την αφετηρία ενός κύματος εργατικών αγώνων που θα κορυφωθούν το '70, στην παρατεταμένη απεργία των εργατών της General Electric, με την οποία θα πρέπει να αναμετρηθεί ο Νίξον στα πρώτα χρόνια της προεδρίας του.

Το '69, ο Νίξον καταφέρνει ακόμα να κινητοποιεί τους οικοδόμους, ένα κομμάτι ισχυρό –δηλαδή προστατευμένο– του αμερικανικού συνδικαλισμού, ενάντια στους φοιτητές που διαδηλώνουν για το Βιετνάμ. Ένα χρόνο μετά, όταν τα πλήγματα της αναδιάρθρωσης της οικοδομής θα αρχίσουν να γίνονται αισθητά, θα τους βρει ενάντιους, στην πρώτη γραμμή του αγώνα.

Το "movement"

Το πολύμορφο σύνολο αυτών των μετώπων αγώνα δίνουν δύναμη και συμβάλλουν σ' αυτόν τον πολιτιστικό, κοινωνικό και πολιτικό ωκεανό που είναι το αμερικάνικο «movement».

Αυτό γεννιέται και ζει κύρια σαν φαινόμενο γενιάς με τη μορφή της **beat generation**, στη διάρκεια του πρώτου μισού της δεκαετίας του εξήντα, του κινήματος των χίππιδων στο δεύτερο μισό, της πολλαπλότητας των κινημάτων επανανακάλυψης του σώματος, της φύσης, της συνείδησης, στα οποία θα κομματιαστεί η πολιτική ταυτότητα της νέας Αριστεράς, στη διάρκεια της δεκαετίας του εβδομήντα.

Πρόκειται ευθύς εξαρχής για έναν «πολιτισμό της διαφορετικότητας»: στη μουσική, στη λογοτεχνία, στις ψυχεδελικές εμπειρίες, στη μελέτη των ανατολικών πολιτισμών, της ίδιας της μη επίσημης παράδοσης του αμερικάνικου εργατικού κινήματος, με την οποία συνδέεται ιδεολογικά η underground κουλτούρα, βρίσκεται σε διαρκή αναζήτηση αυτού που θα της επιτρέψει να ξεκόψει από την ταύτιση με την «αμερικανική» ιστορία, κοινωνία και εξουσία. [ ]

Το movement είναι ένα φαινόμενο κοινωνικό· γεννιέται από την περιθωριοποίηση, μα πάνω απ' όλα την απόρριψη μίας σταθερής αναφοράς στην παραγωγική διαδικασία και το πολιτικό σύστημα.

Ένα διαρκώς αυξανόμενο μέρος του πληθυσμού, κατά κύριο λόγο νέοι, δέχεται συνειδητά αυτή την περιθωριοποίηση σαν μορφή της ύπαρξής του, βάση της δύναμής του στον αγώνα.

Τέλος, αυτό είναι και ένα πολιτικό φαινόμενο, δηλαδή ένα κίνημα αγώνα για την εξουσία. Μ' αυτή την μορφή οργανώνεται, στα χρόνια ανάμεσα στη δεκαετία του '60 και του '70, η πρωτότυπη εμπειρία της αμερικάνικης Νέας Αριστεράς.

Από τον βιομηχανικό συνδικαλισμό στο "movement"

Η ριζοσπαστική Αριστερά που σχηματίζεται στις ΗΠΑ κατά τη διάρκεια της μεγάλης κρίσης του '30 έχει μία υποχρεωτική αναφορά στη γέννηση και την ανάπτυξη του συνδικαλισμού σε βιομηχανική βάση, που θα δώσει ζωή στην CIO (Ομοσπονδία των Βιομηχανικών Εργατών), που διαχωρίζεται και αντιτίθεται στον παλιό επαγγελματικό συνδικαλισμό της AFL (Αμερικάνικη Συνομοσπονδία της Εργασίας), η οποία από την αρχή του αιώνα λειτουργεί σαν στοιχείο παράλυσης της εργατικής πρωτοβουλίας. Η μοίρα αυτής της Αριστεράς ακολουθεί εκείνη του αμερικάνικου συνδικαλισμού.

Η αυτονομία του χάνεται οριστικά με τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και με την εθνική ενότητα που πραγματοποιείται γύρω από την πολεμική κινητοποίηση: η κομμουνιστική του πτέρυγα, μα πάνω απ' όλα το εργατικό του κομμάτι, εξαφανίζονται εντελώς από τον Μακαρθισμό και από το κυνήγι των μαγισσών που κυριαρχεί με τον Ψυχρό Πόλεμο και έχει τη συνδικαλιστική Αριστερά ως τον κυριότερο στόχο του. Τα άλλα κομμάτια, με την ενοποίηση της AFL με την CIO, ακολουθούν το συνδικάτο σε ένα δρόμο που το μεταβάλλει σε στήριγμα του καθεστώτος, τόσο των αντικομμουνιστικών εκστρατειών του,όσο και της «προγραμματισμένης διαχείρισης» της οικονομίας.

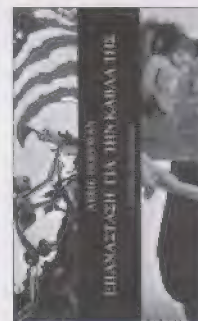

Το κίνημα που γεννιέται μετά από πάνω από 10 χρόνια πλήρους πολιτικής και πολιτιστικής στασιμότητας και από το οποίο θα αναπτυχθεί, στο δεύτερο μισό της δεκαετίας του '60, η Νέα Αριστερά, είναι ευθύς εξαρχής ξένο προς το συνδικαλιστικό κίνημα, και ριζώνει σ' εκείνους τους τομείς της καινούργιας κοινωνικής σύνθεσης όπου η επίδραση και ο έλεγχος των συνδικάτων δεν καταφέρνει να φτάσει.

Η αμερικάνικη Νέα Αριστερά

Τα προβλήματα που η αμερικάνικη Νέα Αριστερά προσπαθεί να αντιμετωπίσει είναι πάνω απ' όλα εκείνα μίας οργανωτικής διάρθρωσης, κατάλληλης να εκφράσει την αυξανόμενη πολυπλοκότητα της κοινωνικής σύνθεσης του κινήματος, του οποίου η κινητοποίηση μπορεί να επιτευχθεί μόνο με τον σεβασμό της αυτονομίας και ιδιαιτερότητας του κάθε τομέα. [ ]

Είναι η επιλογή μίας ριζικής ρήξης με την παράδοση της Αριστεράς και του επίσημου εργατικού κινήματος και, ταυτόχρονα, η απόρριψη της προοπτικής μίας απελευθέρωσης που προβάλλεται αποκλειστικά στο μέλλον: η πολιτική πράξη της Νέας Αριστεράς διεκδικεί τον πειραματικό της χαρακτήρα με την επιμονή στις αλλαγές των συσχετισμών δυνάμεων που μπορούν να επιτευχθούν αμέσως, «εδώ και τώρα». Επειδή ο στόχος της είναι πάνω απ' όλα η κινητοποίηση ενάντια στον πόλεμο, μετά τη νίκη σ' αυτό το πρώτο σημείο, δεν θα μείνει σχεδόν ούτε ίχνος από τη Νέα Αριστερά. Μα ήδη το '69, με το συνέδριο του SDS (Σπουδαστές για μία Δημοκρατική Κοινωνία), το κύριο όργανο συγκεντροποίησης του κινήματος διαλύεται. Μεταξύ των γυναικών κυριαρχεί ο φεμινιστικός διαχωρισμός. Μέσα στην οργάνωση, μία πτέρυγα παίρνει τον δρόμο της τρομοκρατίας (οι **Weathermen**), μία άλλη πτέρυγα εκείνη του λενινιστικού κόμματος (το **PLP**, Προοδευτικό Κόμμα Εργασίας), οι άλλοι κομματιάζονται σε τοπικές δραστηριότητες.

ΑΜΠΥ ΧΟΦΜΑΝ, *ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΒΛΑ ΤΗΣ*, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΙΕΘΝΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, ΑΘΗΝΑ 2005.

Η κατάληψη του Πανεπιστημίου Κολούμπια

Για όλα τα χρόνια μεταξύ του '64 και το '72, οι φοιτητές είναι εκ των πραγμάτων ο τομέας της κοινωνίας που κινητοποιείται περισσότερο ενάντια στον πόλεμο. Αλλά στις ΗΠΑ, όπως σχεδόν σε όλο τον υπόλοιπο κόσμο, το '68 γεννιέται ένα φοιτητικό κίνημα που βλέπει τον αγώνα ενάντια στο σύστημα και τον ρόλο της εκπαίδευσης σαν το κύριο πεδίο δράσης του. [ ] Ο αγώνας ενάντια στο πανε-

πιστήμιο ξεσπάει στις ΗΠΑ στο τέλος Ιουνίου του '68 στο Πανεπιστήμιο Κολούμπια της Νέας Υόρκης. Μα ήδη, ένα χρόνο πριν, είχαν δημιουργηθεί οι προϋποθέσεις για μία ολοκληρωτική αναθεώρηση της θέσης του φοιτητή.

«Πρέπει να πάψουμε να ζητάμε συγγνώμη που είμαστε φοιτητές», γράφει ένας εκπρόσωπος του SDS, τον Φλεβάρη του '67, «οι φοιτητές προετοιμάζονται να γίνουν η καινούργια εργατική τάξη και τα πανεπιστήμια, σαν εργοστάσια, είναι οι θεσμοί που τους ετοιμάζουν για τα γρανάζια της γραφειοκρατικής μηχανής του καπιταλισμού των μεγάλων εταιρειών.Οι φοιτητές είναι μία ομάδα κλειδί στη διαμόρφωση των παραγωγικών δυνάμεων αυτού του υπερτεχνολογικού καπιταλισμού. Κανένα άτομο, καμία τάξη δεν μετέχει ενεργά σε ένα επαναστατικό κίνημα, αν ο αγώνας τους δεν είναι αγώνας για τη δική τους απελευθέρωση».

Στις αναλύσεις που κάνουν οι άμεσοι πρωταγωνιστές, η αναταραχή στο Πανεπιστήμιο **Κολούμπια** –που διήρκεσε πάνω από δύο μήνες– ενοποιεί την πάλη ενάντια στον πόλεμο και τη στρατοκρατία, δηλαδή τα κέντρα προγραμματισμού και κατάταξης στο εσωτερικό του πανεπιστημίου, και εκείνη ενάντια στον ρατσισμό, που προωθείται κύρια από τους έγχρωμους φοιτητές, με την ολοκληρωτική απόρριψη του ιμπεριαλισμού των ΗΠΑ, έκφραση του οποίου είναι τα προγράμματα σπουδών του πανεπιστημίου με τον αγώνα ενάντια στο ακαδημαϊκό σώμα, που ενωμένο αντιτίθεται στους φοιτητές και καταγγέλλεται από αυτούς σαν όργανο πολιτιστικής χειραγώγησης του συστήματος.

Στην άλλη άκρη της χώρας, το κέντρο του αγώνα, ξεκινώντας από το φθινόπωρο του '68 και για όλο τον επόμενο χρόνο, είναι το Πανεπιστήμιο του Σαν Φρανσίσκο' στο εσωτερικό του, η ηγεμονία ανήκει στους μαύρους φοιτητές του TWLF (Μέτωπο Απελευθέρωσης του Τρίτου Κόσμου). Κατά τη διάρκεια της διετίας '68- '69, οι μαύροι φοιτητές είναι ένα από τα πιο δραστήρια κομμάτια στους αγώνες στα Πανεπιστήμια. Η δράση τους κορυφώνεται με την ένοπλη κατάληψη του Πανεπιστημίου Κορνέλ, που έγινε για να διεκδικήσουν την κατάργηση κάθε διάκρισης μεταξύ λευκών και μαύρων, είτε διδασκόντων είτε φοιτητών, το άνοιγμα καινούργιων τμημάτων για τη μελέτη του πολιτισμού και της ιστορίας των μαύρων, την επέκταση των παροχών και των υποτροφιών για τους έγχρωμους φοιτητές και τη δημιουργία κολεγίων μόνο για μαύρους.[ ]

Η επανενσωμάτωση του κινήματος

Η σκληρότερη σύγκρουση που αντιμετωπίζει το αμερικανικό κίνημα διεξάγεται στο τέλος του Αυγούστου, κατά τη διάρκεια της σύγκλισης του Συνεδρίου του Δημοκρατικού Κόμματος που θα ορίσει υποψήφιο για τις προεδρικές εκλογές. Μία μειοψηφία 600 αντιπροσώπων, που υποστηρίζουν τον γερουσιαστή **Μακκάρθι**, υποστηρίζεται έξω από το κτήριο από χιλιάδες φοιτητές, ενάντια στους οποίους η αστυνομία εξαπολύει για τρεις μέρες μία μανιασμένη επίθεση ρίχνοντας χιλιάδες πυροβολισμούς, με τις κάμερες της τηλεόρασης να μεταδίδουν τις συγκρούσεις σε απευθείας σύνδεση. Το κίνημα θα πληρώσει με πάνω από 500 συλλήψεις και με μία δίκη των ηγετών του, που πέρασε στην ιστορία για τον αριθμό των παρανομιών που έκαναν οι δικαστές, την απόπειρά του να «ανακατευτεί» στις υποθέσεις του πολιτικού συστήματος. [ ]

Οι φοιτητές που ανακαταλαμβάνουν τα Πανεπιστήμια ενάντια στην εισβολή στην Καμπότζη καταστέλλονται αιματηρά. Στα γκέτο των μαύρων, η βίαιη καταστολή των επαναστατικών οργανώσεων συνοδεύεται από μία πολιτική «ανοίγματος», που μεταβιβάζει σε μία έγχρωμη ελίτ τη διαχείριση των δημόσιων παροχών και ένα μέρος της τοπικής εξουσίας

Όμως ο Νίξον δεν διέθετε τα πολιτικά εργαλεία για να διαχειριστεί μέσα στην κοινωνία την εξουσία που είχε συγκεντρώσει στα χέρια του. Θα βρεθεί ο αντικαταστάτης του: Ο **Κάρτερ** και το Δημοκρατικό Κόμμα, που με τη σύντομη εκλογική περιπέτεια του Μακ Γκόβερν (1972) κληρονομεί και συλλέγει τις ζωντανές δυνάμεις του movement εντάσσοντάς τες στη διοίκηση του πανεπιστημίου, στους μηχανισμούς του συνδικαλισμού, της πληροφόρησης, της τοπικής διοίκησης, των κοινωνικών παροχών, στα σχολεία και στην κυβέρνηση.

Verbalism ονομάζεται στις ΗΠΑ η ικανότητα «να διαμεσολαβείς με τον λόγο», ειδικότητα που οι πρωταγωνιστές των αγώνων της δεκαετίας του '60 κατέκτησαν μέσα στο movement και με την οποία σήμερα διαχειρίζονται την κοινωνική εξουσία μέσα στους θεσμούς.

«Το movement; Είναι σε θαυμάσια φόρμα, στον Λευκό Οίκο. Πολλοί από αυτούς που πήραν μέρος, ουρλιάζοντας σε κείνες τις φοβερές φοιτητικές διαδηλώσεις, ωρίμασαν και κάθονται στα γραφεία του Λευκού Οίκου. Στα πιο χαμηλά επίπεδα, στην τρίτη βαθμίδα, στη γραφειοκρατία».

(Allen Ginsberg, συνέντευξη το Φεβρουάριο του '78)

η πολιτιστική επανάσταση

[ ] Η πολιτιστική μάχη

Όταν φτάνει στο ζενίθ της η Πολιτιστική Επανάσταση, τον Αύγουστο του '67, μπαίνει στον τρίτο χρόνο της ζωής της και έχει πια περάσει τρεις φάσεις.

Μεταξύ της 10ης Νοέμβρη του '65, επίσημη ημερομηνία έναρξής της, και του Μάη του '66, η Πολιτιστική Επανάσταση έχει τον χαρακτήρα μιας πολιτιστικής μάχης. Η τέχνη και η επίσημη λογοτεχνία είναι οι κύριοι στόχοι αυτής της φάσης, γιατί σ' αυτές εκφράζεται η άποψη του καθεστώτος στην αμεσότητα και τη συνολικότητά της: δηλαδή σε μία μορφή πιο κοντινή στην καθημερινή ζωή και πιο εύκολο να εκλαϊκευτεί, από εκείνη που μπορεί να κριτικαριστεί με την κωδικοποιημένη γλώσσα της πολιτικής.

Από την έναρξή της, η Πολιτιστική Επανάσταση παρουσιάζει μία ριζοσπαστικότητα άγνωστη στις προηγούμενες μορφές της πολιτικής πάλης. Αλλά από πολλές απόψεις παρουσιάζει αρκετές αναλογίες με την κριτική της καθημερινότητας που προηγείται και συνοδεύει στη Δύση τη γέννηση της Νέας Επαναστατικής Αριστεράς.

Το φοιτητικό κίνημα

Μεταξύ της άνοιξης και του φθινοπώρου του '66, η Πολιτιστική Επανάσταση αναπτύσσεται σαν μαζικό κίνημα φοιτητών και διδασκόντων μέσα στο πανεπιστήμιο. Η κριτική της «ρεβιζιονιστικής» ιδεολογίας εκφράζεται με μία επίθεση ενάντια σε μερικά κέντρα εξουσίας, αλλά πάνω απ' όλα στην κουλτούρα και τις ακαδημαϊκές δομές, ιδωμένες σαν όργανο διαιώνισης και νομιμοποίησης των ταξικών διαχωρισμών, της αστικής κοινωνίας, των μορφών κυριαρχίας της: «Ότι το κίνημα αναπτύσσεται πρώτα μεταξύ των διανοουμένων και της φοιτητικής νεολαίας», θα πει ο Μάο, «είναι ένας νόμος της επανάστασης».

Το γεγονός είναι ότι η ανάπτυξη της μαζικής εκπαίδευσης μέσα στους διαχωρισμένους θεσμούς του πανεπιστημίου και του σχολείου αποτελεί την πηγή και τη νομιμοποίηση του κοινωνικού καταμερισμού της εργασίας, του διαχωρισμού μεταξύ χειρωνακτικής και διανοητικής εργασίας, μεταξύ πόλης και χωριού, μεταξύ διευθυντικής εξουσίας και εκτελεστικής εργασίας.

Μέσα από τον διαχωρισμένο χαρακτήρα της εκπαίδευσης συνεχίζεται και ανασυγκροτείται η ταξική κυριαρχία και επομένως σε αυτή φωλιάζει ένας από τους κυριότερους προμαχώνες της δύναμης των συντηρητικών και αντιδραστικών, δηλαδή εκείνων που διαλέγουν «τον καπιταλιστικό δρόμο».

Και τέλος, σ' αυτόν τον διαχωρισμό –κι αυτή είναι η πρώτη καινοτομία της κινέζικης Πολιτιστικής Επανάστασης– βρίσκεται ένα από τα κυριότερα σημεία ταύτισης της δυτικής κοινωνίας με τη σοβιετική, που μας επιτρέπουν να υπαγάγουμε σε μία και μοναδική κατηγορία, εκείνη του «καπιταλιστικού δρόμου», δύο κοινωνικά συστήματα που αυτοπαρουσιάζονται σαν τόσο διαφορετικά και αντίθετα.

Το ξεπέρασμα αυτού του διαχωρισμού της εκπαίδευσης, και μαζί της θεσμικής απομόνωσής της, γίνεται ο υποχρεωτικός στόχος του κινέζικου φοιτητικού κινήματος. Αυτό εκδηλώνεται, όπως θα συμβεί κατόπιν με όλα τα δυτικά φοιτητικά κινήματα, με τη γενίκευση του κινήματος σε όλες τις σχολές κατ' αρχάς. Και την αναζήτηση μίας επανασύνδεσης με την εργατική τάξη και τους αγρότες στη συνέχεια.

Η κόκκινη φρουρά

Μεταξύ Ιούνη και Ιούλη του '66, η συντηρητική πτέρυγα του Κινέζικου Κομμουνιστικού Κόμματος, που ελέγχει το γενικό επιτελείο της Πολιτιστικής Επανάστασης, προσπαθεί να περιορίσει το κίνημα στα όρια μίας πολιτιστικής και ιδεολογικής πάλης, καθώς και να τη μετατρέψει σε μία ακαδημαϊκή διένεξη. Για να πετύχει αυτό τον στόχο της, με μία τυπική πολιτική που μπορούμε να την ονομάσουμε πολιτική των «αντίθετων άκρων», χτυπάει στο σωρό: ταυτίζει αμφισβητίες φοιτητές και διδάσκοντες με συντηρητικούς και αντιδραστικούς ακαδημαϊκούς, χρησιμοποιώντας ως μοναδικό κριτήριο την αντιπολίτευσή τους στις επίσημες απόψεις του κόμματος και των «ομάδων εργασίας», μέσα από τις οποίες οργανώθηκε η επέμβαση του κόμματος στα πανεπιστήμια.

Όμως, στις 8 Αυγούστου, η Κεντρική Επιτροπή του ΚΚΚ κριτικάρει αυτή την πολιτική με την απόφαση των 16 σημείων, που θα γίνει το επίσημο μανιφέστο της Πολιτιστικής Επανάστασης. Η καταδίκη των παλινορθωτικών αποπειρών δίνει καινούργια ώθηση στις επαναστατικές δυνάμεις που πριν εμποδίζονταν.

Το κίνημα γίνεται επίσημο, οργανώνει την «κόκκινη φρουρά» και ακολουθεί δύο παράλληλους δρόμους για να βγει από το σχολείο και το πανεπιστήμιο: ο πρώτος είναι εκείνος των μεγάλων κινητοποιήσεων στους δρόμους και τις πλατείες και των πανεθνικών συγκεντρώσεων στο Πεκίνο, που ενοποιούν και ομογενοποιούν το κίνημα της πολιτιστικής αμφισβήτησης της παράδοσης και των υπολειμμάτων του παρελθόντος, που φέρνει τους πρωταγωνιστές του κινήματος στο κέντρο της γενικής προσοχής και δίνει σε αυτούς το βάρος και τη φήμη μίας ανανεωτικής δύναμης.

ΜΑΟ ΤΣΕ-ΤΟΥΝΓΚ, *ΤΟ ΚΟΚΚΙΝΟ ΒΙΒΛΙΟ*, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΑΝΩΛΗ ΓΕΡΟΝΤΗ, ΑΘΗΝΑ Χ.Χ.

Από τα πανεπιστήμια στα εργοστάσια

Ο **δεύτερος δρόμος** είναι εκείνος των ομάδων προπαγάνδας μέσα στα εργοστάσια και τα χωράφια, τα ταξίδια σε όλη τη χώρα, που διανθίζονται από αναρίθμητες συγκεντρώσεις και ομιλίες, δημόσιες συνελεύσεις, μοίρασμα προκηρύξεων, ενώ κλείνουν γι' αυτό το χρόνο τα εκπαιδευτικά ιδρύματα και η κόκκινη φρουρά, για όλο το δεύτερο μισό της χρονιάς, ασχολείται με τα παραπάνω. Οι φοιτητές με εργατική και αγροτική καταγωγή αποτελούν την αιχμή του κινήματος. Οι φοιτητές παιδιά των στελεχών του κόμματος και των αστών δεν γίνονται καν δεκτοί.

ΑΦΙΣΑ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ: ΤΣΑΚΙΣΤΕ ΤΟΝ ΠΑΛΙΟ ΚΟΣΜΟ

Σιγά-σιγά, καθώς το κίνημα επεκτείνεται, συγκεντρώνει έναν αυξανόμενο αριθμό νέων, όχι πάντα φοιτητών, αλλά, ακόμα και όταν περνάει στα εργοστάσια, το κίνημα των κόκκινων φρουρών μένει ουσιαστικά ένα κίνημα εξωτερικό σε αυτά.

Η κινητοποίηση των εργατών δεν πραγματοποιείται μέσω της επέκτασης της κόκκινης φρουράς, αλλά με τη μορφή ενός καινούργιου κινήματος, εκείνου των «εξεγερμένων»: ένα όνομα που λέει πολλά για τον τρόπο της δημιουργίας του. Οι εργάτες δεν συμμετέχουν στην Πολιτιστική Επανάσταση, ούτε αμέσως ούτε εν σώματι, αλλά μονάχα υπερπηδώντας αντιστάσεις πολύ ισχυρές.

Η πορεία της κόκκινης φρουράς από τα πανεπιστήμια στα εργοστάσια δεν είναι γραμμική. Προπαντός, πέρα από τον ενιαίο χαρακτήρα που δείχνει σαν κοινωνικό κίνημα, είναι χωρισμένη σε διάφορες πτέρυγες.

Οι αντιστάσεις των συνδικάτων

Κατά δεύτερο λόγο, η είσοδος των ομάδων προπαγάνδας των κόκκινων φρουρών στα εργοστάσια συναντά την αντιπολίτευση –άλλοτε ξεκάθαρη, άλλοτε καλυμμένη– του παλιού μηχανισμού εξουσίας, κύρια στα συνδικάτα πάνω στα οποία η συντηρητική πτέρυγα του Κομμουνιστικού Κόμματος διατηρεί έναν ισχυρό έλεγχο.

Η προσπάθεια να διαχωριστούν οι φοιτητές από τους εργάτες τρέφεται από δυσπιστία και ελέγχους από τα πάνω, όσον αφορά την εκλογή των μελών των καινούργιων εργοστασιακών επιτροπών των εργοστασίων, που προβλεπόταν από τη διακήρυξη της 8ης Αυγούστου.

Απ' αυτή την αντίσταση –κύρια συνδικαλιστική– δημιουργείται η εικόνα μίας αντιπολίτευσης των εργατών απέναντι στην Πολιτιστική Επανάσταση (και του Λιου Σαο-Σι, υποστηρικτή του «καπιταλιστικού δρόμου» που έχει πια εκθρονιστεί αλλά εξακολουθεί να έχει επιρροή), μια και το συνδικάτο εκπροσωπεί την εργατική τάξη. Αλλά, η ανάπτυξη της Πολιτιστικής Επανάστασης που μπήκε στα εργοστάσια με το κίνημα των εξεγερμένων, θα συντρίψει μαζί με τα συνδικάτα (των οποίων θα επιβάλει τη διάλυση) όλες τις αντιστάσεις.

Πρόκειται για μία **δεύτερη** βασική αναλογία με τα εμπόδια που θα παρεμβληθούν μεταξύ των αυτόνομων αγώνων και ενάντια στη σύνδεση εργατών και φοιτητών σε πολλά δυτικά κράτη, μετά το '68. Όπως τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, έτσι και τα συνδικάτα είναι ένα όργανο διαίρεσης και συνέχισης του κοινωνικού ελέγχου: ένα ακόμα σημείο που συνδέει αυτούς που διαλέγουν τον «καπιταλιστικό δρόμο» με τη δομή της εξουσίας που, διά μέσου των συνδικάτων, εξασκείται τόσο στην καπιταλιστική Δύση, όσο και στις χώρες του σοβιετικού μπλοκ, πέρα από τις λειτουργίες των συνδικάτων που για τους μεν είναι «διαπραγματευτικές» και για τους άλλους «διδακτικές».

Μέσω των συνδικάτων, και στην Κίνα, γίνεται η διαχείριση μίας οργάνωσης της εργασίας, βασισμένης στα υλικά κίνητρα, τις μισθολογικές διαφορές, τον διαχωρισμό μεταξύ τεχνικών και εργατών, τον διαχωρισμό μεταξύ χειρωνακτικής και διανοητικής εργασίας, την ιεραρχία μέσα στο εργοστάσιο.

Σε αντίθεση με όλα αυτά, αναπτύσσεται το κίνημα των εξεγερμένων στις κινέζικες φάμπρικες· και ενεργοποιώντας μερικά απ' αυτά ως μέσα, κύρια τις μισθολογικές διαφορές, οι υπεύθυνοι που έχουν πάρει τον «καπιταλιστικό δρόμο» δοκιμάζουν αρχικά να διαιρέσουν και να μπλοκάρουν την ανάπτυξη του κινήματος.

Πριν θέσουν το πρόβλημα της εξουσίας σε διοικητικό και γενικό πολιτικό επίπεδο, οι εργάτες πρέπει να ηγεμονεύσουν στο εργοστάσιο. «Η πολιτική στο πόστο της διοίκησης» είναι ένα σύνθημα με το οποίο γίνεται η επίθεση σε ένα μοντέλο διαχείρισης που εναποθέτει όλη την εξουσία στους τεχνικούς.

Ο δεσμός που σταθεροποιεί το σοβιετικό μοντέλο διοίκησης με τον διαχωρισμό του σχολείου και του πανεπιστημίου ως τόπου εκπαίδευσης των τεχνικών, ανατρέπεται με την ενοποίηση του αγώνα των φοιτητών ενάντια στην ακαδημαϊκή διδασκαλία και την επίθεση των εργατών κατά της ιεραρχικής οργάνωσης στο εσωτερικό του εργοστασίου.

Μία ανάλογη διαδικασία συνοδεύει την πορεία των φοιτητών στην ύπαιθρο.

Αυτή επαναβεβαιώνει, διά μέσου μιας διαδικασίας αποκέντρωσης της γνώσης, μία κεφαλαιώδη αρχή της μαοϊκής κριτικής στο σοβιετικό μοντέλο: η απόρριψη της υποταγής της κοινωνίας στην ανάπτυξη της βαριάς βιομηχανίας, η απόφαση να αναπτυχθούν οι παραγωγικές δυνάμεις διά μέσου της χειραφέτησης των αγροτών, δηλαδή της συντριπτικής πλειοψηφίας του λαού, από την απομόνωση: απομόνωση από την πόλη, από τη βιομηχανική ανάπτυξη, από την ιστορία.

ΜΠΕΝΖΑΜΙΝ ΚΟΡΙΑ, *ΤΑ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑΚΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ*, ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α/ΣΥΝΕΧΕΙΑ, ΑΘΗΝΑ 1988.

Η Κομμούνα της Σαγκάης

Από τη στιγμή που το κίνημα γίνεται ένα γενικευμένο γεγονός, όχι πια περιορισμένο σ' έναν τομέα της κοινωνίας, η διαδικασία εκκαθάρισης, που συνοδεύει την επέκταση της επανάστασης μετασχηματίζεται σε έναν αγώνα που τείνει να μεταβιβάσει την εξουσία από τους παλιούς διοικητικούς μηχανισμούς στις καινούργιες μαζικές οργανώσεις.

Η πρώτη πόλη όπου επιβάλλεται η καινούργια κατάσταση είναι η **Σαγκάη**, το μεγαλύτερο βιομηχανικό και εργατικό κέντρο της Κίνας.

Εδώ η ανάπτυξη των καινούργιων μαζικών οργανώσεων μέσα στα εργοστάσια, όπως υποδεικνύεται στη διακήρυξη της 8ης Αυγούστου, άρχισε πολύ πριν την άφιξη των φοιτητών. Οι συνθήκες για μία γενικευμένη κοινωνική ανατροπή μέσα στα εργοστάσια ωρίμασαν άσχετα από την έκρηξη του φοιτητικού κινήματος. Οι καινούργιες μαζικές οργανώσεις πρέπει όμως να ξεκαθαρίσουν τους λογαριασμούς τους με την πιο ισχυρή συνδικαλιστική δομή της Κίνας και με μία δημοτική εξουσία βαθιά ριζωμένη σε μερικούς εργατικούς τομείς. Αυτοί λοιπόν αντιτίθενται στην είσοδο των φοιτητών στα εργοστάσια και στη συνέχεια κατηγορούν τους εξεγερμένους ότι ήταν μία αντεπαναστατική οργάνωση, που προσπαθούσε να περιορίσει τον εργατικό αγώνα σε ένα πλαίσιο αποκλειστικά διεκδικητικό. Και γι' αυτό οργανώνουν, ενάντια στους εξεγερμένους, μία γενική απεργία που παραλύει την πόλη.

Από τη νίκη των μαζικών οργανώσεων των εξεγερμένων ενάντια σ' αυτή την επίθεση γεννιέται η **Κομμούνα της Σαγκάης**, δηλαδή η πρώτη μεταφορά εξουσιών από την παλιά δημαρχία στους καινούργιους μαζικούς οργανισμούς. Αποφασιστικό ρόλο στην έκβαση της σύγκρουσης έπαιξε η υποστήριξη που δίνεται στους εξεγερμένους από την κεντρική κυβέρνηση και από το γενικό επιτελείο της επανάστασης, που δοκιμάζουν να προπαγανδίσουν αυτή την καινούργια επαναστατική εμπειρία σε όλη την Κίνα. Με την Κομμούνα της Σαγκάης η Πολιτιστική Επανάσταση μπαίνει στην τελευταία της φάση.

Η επέμβαση του στρατού

Απ' αυτή τη στιγμή επιφορτίζεται ο στρατός να επέμβει υποστηρίζοντας την Αριστερά. Ο ρόλος του ήταν εν μέρει να καλύψει τα κενά στην παραγωγή, που δημιουργήθηκαν από τον μαζικό αγώνα και από τις εκκαθαρίσεις των παλιών στελεχών, καθώς και να περιορίσει την έκταση του ξεκαθαρίσματος των παλιών στελεχών, που κινδυνεύει να εξαπλωθεί πέρα από τη μειοψηφία που ο Μάο υποδεικνύει ως στόχο της επανάστασης. Ο λαϊκός στρατός διευθύνεται από στελέχη και από μαχητές που, από τη Μεγάλη Πορεία μέχρι την αντιγιαπωνέζικη αντίσταση και τον αγώνα ενάντια στο Κουομιτάνγκ, συμμετείχαν στην εγκαθίδρυση της κινέζικης Λαϊκής Δημοκρατίας πρόκειται, σύμφωνα με τον ορισμό του Μάο, για «ένοπλους εργάτες και αγρότες».

Παρ' όλα αυτά, είναι προφανές ότι η άσκηση της εξουσίας, που έφερε πολλά διοικητικά και κομματικά στελέχη σε συνθήκες που απαιτούσαν την εκκαθάρισή τους από τις μάζες, δεν μπορούσε να αφήσει άθικτο τον στρατό.

Όμως η εκκαθάριση των στελεχών του στρατού απαγορεύτηκε. Οι θέσεις του κρατούνται έξω από τη συμπλοκή, αν και οι εξουσίες παρέμβασής του, στην αρχή πολύ εκτεταμένες, σιγά-σιγά περιορίζονται και του αφαιρείται η δυνατότητα να διαλύσει αντιμαχόμενες οργανώσεις και να χρησιμοποιεί όπλα.

Αλλά το πρόβλημα της εκκαθάρισης στους κόλπους του παραμένει ανοικτό. Γύρω απ' αυτό παίζεται η αποφασιστική σύγκρουση μεταξύ Αριστεράς και κυβέρνησης.

Στην ηγεσία του στρατού ενισχύεται η τάση για τη διατήρηση της συνέχειας του καθεστώτος που, μετά τον θάνατο του Μάο, θα φέρει στην κορυφή του κράτους τους ανθρώπους της παλινόρθωσης, αλλά με ένα σύστημα εξουσίας εντελώς ανανεωμένο, όσον αφορά τους ανθρώπους, τις ιδέες και τα όργανα άσκησης της εξουσίας από τα στελέχη που εκπαιδεύτηκαν και απέκτησαν την ειδίκευσή τους στα χρόνια της Πολιτιστικής Επανάστασης.

Μία πειραματική επανάσταση

Η κινέζικη επανάσταση είναι μια αξεδιάλυτη διαπλοκή ανάμεσα σε έναν μαζικό αγώνα για την εξουσία και μία διαδικασία «μετασχηματισμού των ατόμων» μέσα στην καθημερινότητα της ύπαρξής τους και της κουλτούρας τους.

Η διακήρυξη σε 16 σημεία της 8ης Αυγούστου του 1966 αρχίζει εισάγοντας αυτή τη δεύτερη πλευρά:

«Η μεγάλη προλεταριακή επανάσταση είναι μία μεγάλη επανάσταση που αγγίζει τον άνθρωπο σε ό,τι έχει πιο βαθύ [...] ο αγώνας θα γνωρίσει αμπώτιδες και πλημμυρίδες, ακόμα και συνεχή πισωγυρίσματα. Όλες αυτές οι εναλλαγές δεν είναι τίποτα το κακό. Θα επιτρέψουν στο προλεταριάτο και στα άλλα στρώματα των εργαζομένων, πάνω απ' όλα στην καινούργια γενιά, να δοκιμαστούν και να μάθουν από την εμπειρία τους, θα τους βοηθήσει να καταλάβουν ότι ο δρόμος της επανάστασης είναι βασανιστικός και γεμάτος εμπόδια».

Η πρώτη πλευρά, εκείνη του αγώνα για την εξουσία, παίρνει τη μορφή μίας σειράς από διαδοχικά κύματα μαζικών κινητοποιήσεων, τις οποίες διαδέχονται αντιδράσεις που ωθούν προς την αντίθετη κατεύθυνση.

Στις πρώτες, μπαίνουν στη μάχη καινούργιοι κοινωνικοί πρωταγωνιστές και έρχονται στο φως καινούργιες ανάγκες και καινούριες μορφές οργάνωσης κατάλληλες να τις εκφράσουν.

Στις περιόδους της αντίδρασης, αποκαλύπτονται οι άνθρωποι, οι ιδέες, τα όργανα που αντιτίθενται στο προχώρημα του καινούργιου, προσφέροντας έτσι έναν στόχο ενάντια στον οποίο συγκεντρώνεται το μαζικό κίνημα

ΕΝΤΓΚΑΡ ΣΝΟΟΥ, *ΤΟ ΚΟΚΚΙΝΟ ΑΣΤΡΟ ΠΑΝΩ ΑΠ' ΤΗΝ ΚΙΝΑ -Η ΕΠΟΠΟΙΙΑ ΤΗΣ ΚΙΝΕΖΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ*, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΛΑΝΗΤΗΣ- ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ, ΑΘΗΝΑ 1976.

στην επόμενη φάση του.

Η πολιτική καθοδήγηση, που εκφράζεται ως γενικό επιτελείο της επανάστασης, δεν είναι τίποτα άλλο από την αντανάκλαση αυτής της διαδικασίας. Οι διάφορες πολιτικές τάσεις διαδέχονται η μία την άλλη και, κάθε φορά, η ανάπτυξη του κινήματος τις υπερπηδά ξεμασκαρεύοντάς τες σαν συντηρητικές ή ακατάλληλες να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα της στιγμής.

Η διαιτησία του Μάο είναι αποφασιστική για να κάνει το ισοζύγιο των δυνάμεων να γείρει από τη μία ή την άλλη πλευρά, αλλά είναι τέτοια γιατί κάθε φορά εκφράζεται με

μία άμεση επίκληση προς τις μάζες, συγκεντρώνει το περιεχόμενο και σταθεροποιεί τις καινούργιες μορφές με τις οποίες εκφράζεται η πρωτοβουλία τους.

Οι δύο δρόμοι

Η Πολιτιστική Επανάσταση δημιουργεί καινούργιους οργανισμούς εξουσίας, καινούργιες μορφές διαχείρισης της παραγωγής, της ανταλλαγής, της εκπαίδευσης, της περιφερειακής διοίκησης και γι' αυτό είναι μία πολιτική επανάσταση, δηλαδή ένας αγώνας που αφορά και τη σφαίρα της κρατικής εξουσίας.

Σε πολλούς τομείς, οι βαθιές αλλαγές που έγιναν στο τέλος της Πολιτιστικής Επανάστασης είναι περισσότερο το προϊόν μίας προσαρμογής στην καινούργια πραγματικότητα της χώρας, παρά μιας άμεσης παρέμβασης κατευθυνόμενης από τις μάζες.

Αυτός ο ανολοκλήρωτος χαρακτήρας της Πολιτιστικής Επανάστασης ήταν ηθελημένος και θεωρητικοποιημένος από τον Μάο, που πάντα υποστήριζε ότι μετά απ' αυτήν θα χρειάζονταν —και θα γινόντουσαν— πολλές ακόμα, και ανάμεσά τους θα παρεμβάλλονται πολλές άλλες παλινορθωτικές απόπειρες. Αυτός είναι ο πιο μοντέρνος και καινοτόμος πυρήνας της Πολιτιστικής Επανάστασης, σε σχέση με τη μαρξιστική παράδοση. Ο αγώνας μεταξύ καπιταλισμού και σοσιαλισμού εκφράζεται σαν αγώνας ανάμεσα στους δύο δρόμους.

Δεν πρόκειται πια για δύο γεωγραφικές περιοχές που έρχονται σε σύγκρουση: ο σοσιαλισμός σε μία μόνη χώρα ενάντια στο ιμπεριαλιστικό σύστημα, όπου όλες οι «καθυστερήσεις» του πρώτου αποδίδονται στην επιβίωση του δευτέρου· και ούτε υπάρχουν δύο τρόποι παραγωγής διαφορετικοί και καλά διαχωρισμένοι ο ένας από τον άλλον, αν και είναι υποχρεωμένοι να συνυπάρχουν σε οικονομικούς και κοινωνικούς χώρους διαφορετικούς, για παράδειγμα πόλη και χωριό, μεγάλη και μικρή παραγωγή κ.λπ. Η αντιπαράθεση γίνεται ανάμεσα σε δύο γραμμές, δύο σύνολα πολιτικών επιλογών, γύρω από τα οποία η «αστική τάξη» αναδημιουργείται και αναδομεί τις βάσεις της κυριαρχίας της, από τη μία πλευρά, και από την άλλη η πολιτική επιλογή με την οποία το «προλεταριάτο» βρίσκει τον δρόμο της ενότητας και της ταξικής αυτονομίας του. Δύο γραμμές που δεν υπάρχουν προκαταβολικά, που συχνά αναφέρονται στις ίδιες αρχές και στην ίδια σκέψη και που δεν αναγνωρίζονται σαν διαφορετικές η μία από την άλλη, μέχρι τη στιγμή που ο αγώνας των μαζών θα τις υποβάλει σε δοκιμασία.

γαλλία: από το στρασβούργο στο καρτιέ λατέν

Το Μανιφέστο του Στρασβούργου

Στα μέσα της δεκαετίας του '60, στην καρδιά της Ευρώπης, το φοιτητικό κίνημα, που με το '68 εξαπλώνεται σε όλο τον κόσμο, παράγει το μανιφέστο του που σε μεγάλο βαθμό προαναγγέλλει το περιεχόμενό του.

Πρόκειται για ένα βιβλιαράκι σε μικρό σχήμα «Για την αθλιότητα του φοιτητικού χώρου από άποψη οικονομική, πολιτική, ψυχολογική, σεξουαλική και ειδικά διανοητική και μερικά μέσα για το ξεπέρασμά της», που, ακολουθώντας ειρωνικά το υπόδειγμα των ερευνών του περασμένου αιώνα για τη «μιζέρια» των συνθηκών στα εργοστάσια, στα οποία είχε επιμείνει ο Μαρξ στις αναλύσεις του για να δείξει τι πραγματικά ήταν το προλεταριάτο, βλέπει στη φοιτητική υπόσταση την ενσάρκωση της αλλοτρίωσης στην οποία το κεφάλαιο –ή καλύτερα η εμπορευματική και θεαματική κοινωνία– υποβάλλει στα μέλη της.

Το βιβλιαράκι δεν είναι παρά μία σύνθεση της Διεθνούς των Καταστασιακών (Internationale Situationiste), μιας μικρής και άκαμπτης ένωσης στρατευμένων διανοουμένων, που θεωρεί την κριτική της καθημερινής ζωής σαν το μέσο μιας ριζικής ρήξης με την παράδοση του επίσημου εργατικού κινήματος, με την ιδεολογία του, τη γραφειοκρατία του, την ένταξή του στον κόσμο του εμπορεύματος.

Το βιβλιαράκι αυτό –που τυπώνεται με έξοδα του αντιπροσωπευτικού οργανισμού των φοιτητών του Πανεπιστημίου του Στρασβούργου, και μοιράζεται δωρεάν κατά την έναρξη του ακαδημαϊκού έτους– θα προκαλέσει ένα πολιτικό σκάνδαλο.

Η αθλιότητα του φοιτητή

Μετά τους αστυνόμους και τους παπάδες, ο φοιτητής είναι η πιο καθολικά περιφρονημένη ύπαρξη.

Ενώ προέρχονται σε ένα ποσοστό μεγαλύτερο από 80% από κοινωνικά στρώματα με εισόδημα ανώτερο από εκείνο του εργάτη, εντούτοις το 90% απ' αυτούς διαθέτει ένα εισόδημα κατώτερο από εκείνο του τελευταίου μισθωτού [...] Σε μία εποχή στην οποία οι νέοι χειραφετούνται από τις ηθικές προκαταλήψεις και την εξουσία της οικογένειας, ο φοιτητής διατηρείται σε όλα τα επίπεδα σε μία κατάσταση «παρατεινόμενης εφηβείας» [και αν μία καθυστερημένη κρίση] τον φέρει σε αντίθεση με την οικογένεια, θα δεχτεί ευχαρίστως να τον μεταχειριστούν σαν παιδί στο εσωτερικό των θεσμών που ρυθμίζουν την καθημερινή ζωή.

«Οι ανάγκες του σύγχρονου καπιταλισμού επιβάλλουν στην πλειοψηφία των φοιτητών τη θέση των υποδεέστερων στελεχών (δηλαδή την αντίστοιχη θέση του ειδικευμένου εργάτη του περασμένου αιώνα)».

«Η μηχανική και ειδικευμένη εκπαίδευση που δέχεται είναι τόσο υποβαθμισμένη [...] γιατί οι κυρίαρχες δυνάμεις, δηλαδή το οικονομικό σύστημα, απαιτούν μία μαζική παραγωγή φοιτητών ακαλλιέργητων και ανίκανων να σκεφτούν. [Αυτό το σύστημα έχει μετατρέψει τους πανεπιστημιακούς καθηγητές] από μαντρόσκυλα των μελλοντικών αφεντικών σε τσοπανόσκυλα που οδηγούν, σύμφωνα με τις σχεδιοποιημένες ανάγκες του συστήματος, τις φουρνιές των λευκών κολάρων προς τα αντίστοιχα εργοστάσια και γραφεία· [πρόκειται για μια διαδικασία που] υποτάσσει άμεσα έναν από τους τελευταίους σχετικά αυτόνομους ακόμα τομείς της κοινωνικής ζωής στις ανάγκες του καπιταλιστικού συστήματος». [ ]

Η ρήξη με το παλιό εργατικό κίνημα

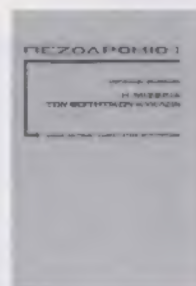
Το δεύτερο μέρος του φυλλαδίου απαριθμεί τις πολιτικές και κοινωνικές μορφές που πήρε η εξέγερση της νεολαίας τα τελευταία χρόνια· αυτές οι μορφές προαναγγέλλουν την έκρηξη του φοιτητικού κινήματος, γιατί «παντού η σύγχρονη κοινωνία αρχίζει να μπαίνει σε αμφισβήτηση, υπάρχει μία εξέγερση των νέων που αντιστοιχεί σε μία συνολική κριτική της φοιτητικής συμπεριφοράς».

Το τελευταίο μέρος εκθέτει τις θεωρητικές αρχές μίας ριζικής αναγέννησης του επαναστατικού κινήματος.

«Πρέπει να κοιτάξουμε, με τρόπο εντελώς απομυθοποιημένο και κριτικό, την ιστορία του διεθνούς επαναστατικού κινήματος, κίνημα που ξεκίνησε εδώ και πάνω από έναν αιώνα από το προλεταριάτο των δυτικών χωρών....

Αυτό το κίνημα ενάντια στην οργάνωση του παλιού κόσμου έχει αποτύχει. Τα συνδικάτα και τα κόμματα που δημιούργησε η εργατική τάξη έχουν μετατραπεί σε όργανα ρύθμισης του συστήματος και σε ατομική ιδιοκτησία των ηγετών τους, οι οποίοι, μέσω αυτών, δουλεύουν για την προσωπική τους χειραφέτηση. Η επανάσταση πρέπει να έρθει σε οριστική ρήξη με την προϊστορία της.

Το εμπόδιο πάνω στο οποίο συντρίφτηκε το παλιό επαναστατικό κίνημα είναι ο διαχωρισμός ανάμεσα σε θεωρία και πράξη, που καθήκον της επαναστατικής οργάνωσης είναι να ανασυνθέσει και που καμία ιστορικά υπαρκτή οργάνωση δεν μπόρεσε να ενώσει, παρά μόνο σε περιόδους οξυμένης σύγκρουσης. Από τον διαχωρισμό της θεωρίας από την πράξη γεννιέται η ιδεολογία που,

ΠΕΖΟΔΡΟΜΙΟ # 1, ***INTERNATIONALE SITUONISTE ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΘΛΙΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΙΚΩΝ ΚΥΚΛΩΝ***, **ΔΙΕΘΝΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, ΑΘΗΝΑ 1975.**

"όσο επαναστατική και αν είναι", είναι πάντα στην υπηρεσία των αφεντικών. Γι' αυτό η κριτική της ιδεολογίας πρέπει να είναι σε τελευταία ανάλυση το κεντρικό πρόβλημα της επαναστατικής οργάνωσης». [ ]

Από τους σιτουασιονιστές στο «Κίνημα 22 Μάρτη»

Εκφράζοντας πρώτοι αυτοί, με το «σκάνδαλο» του Στρασβούργου, τις αιτίες που οδηγούν στην έκρηξη των φοιτητικών κινημάτων του '68, οι Γάλλοι φοιτητές θα οδηγήσουν το κίνημά τους στη διάχυση μέσα στη γενικευμένη εξέγερση ολόκληρου του προλεταριάτου. Εξέγερση που θα βάλει τέλος, σ' όλη τη Δύση, στην προσπάθεια του καπιταλιστικού κράτους να παρουσιαστεί κάτω από την ψεύτικη ορθολογικότητα ενός «σχεδίου». Αυτός είναι ο Γαλλικός Μάης.

Τη στιγμή που ξεσπάει η εξέγερση των φοιτητών, το γαλλικό 5ο Σχέδιο έχει ήδη φτάσει στο Πανεπιστήμιο.

Η μεταρρύθμιση του Φουσέ, τεχνοκρατικό σχέδιο αναδιάρθρωσης της ανώτατης εκπαίδευσης, που αποσκοπεί πάνω απ' όλα στον περιορισμό του αριθμού των εισακτέων στα πανεπιστήμια, προκαλεί την πρώτη μαζική απάντηση των φοιτητών σ' εκείνο ακριβώς το πανεπιστήμιο που θα αποτελέσει το λίκνο του κινήματος: το πανεπιστήμιο της Ναντέρ, ένα τεράστιο και σύγχρονο campus αμερικάνικου τύπου, στην περιφέρεια του Παρισιού, αποκομμένο από την πόλη και χτισμένο δίπλα σε μία από τις μεγαλύτερες παραγκουπόλεις όλης της Γαλλίας· δηλαδή, μία από εκείνες τις συνοικίες, χτισμένες από δοκάρια και λαμαρίνες, όπου το γκολικό καθεστώς στοιβάζει έναν ολοένα αυξανόμενο αριθμό ξένων εργατών, που ξεπερνούν τα τρία εκατομμύρια και που στηρίζουν την κοινωνική σταθερότητα που έχει επιβληθεί στη χώρα.

Και εδώ όμως το Βιετνάμ είναι που θα βάλει φωτιά στο μπαρούτι. Στις 22 Μαρτίου του '68, για να διαμαρτυρηθούν για τη σύλληψη ορισμένων φοιτητών, που κατηγορούνται για τρομοκρατικές ενέργειες ενάντια σε αμερικανικές εγκαταστάσεις, εκατό περίπου φοιτητές καταλαμβάνουν την πρυτανεία. Καθοδηγούνται από τους «Λυσσασμένους», έναν σχηματισμό που πρόσκειται στη Διεθνή των Σιτουασιονιστών. Αλλά σ' αυτή την κατάληψη συγκλίνει και η κινητοποίηση που αναπτύσσεται από την αρχή της χρονιάς ενάντια στις σεξιστικές διακρίσεις και τους πειθαρχικούς κανονισμούς που ισχύουν στο πανεπιστήμιο. Από την κατάληψη της πρυτανείας θα γεννηθεί το κίνημα της 22 Μαρτίου.

Η παραδειγματική πράξη

Δεν πρόκειται για μια επαναστατική ομάδα όπως οι άλλες, αλλά για ένα εργαλείο οργάνωσης των φοιτητών μπροστά στις υποχρεώσεις που η κατάσταση επιβάλλει. Δεν ανακηρύσσεται πρωτοπόρο στο όνομα της δικής της θεωρίας, αλλά «δρώσα μειοψηφία», που επαληθεύει στην πράξη, και μόνο σ' αυτή, τη σχέση της με τις μάζες. Δεν διεκδικεί την πολιτική ηγεσία του κινήματος αλλά εφαρμόζει την παραδειγματική πράξη, στόχος της οποίας είναι πάντα να παρασύρει και να κινητοποιεί καινούργιες δυνάμεις. Στη σχέση που δένει αυτή την αντίληψη με τη γενική εξέλιξη των ημερών του Μάη, η «22 Μαρτίου» αναδεικνύεται δίχως άλλο στο πιο κατάλληλο οργανωτικό μέσο για να ανταποκριθεί το κίνημα στην πραγματικότητα. Όλοι οι άλλοι επαναστατικοί σχηματισμοί αποδεικνύονται ανίκανοι να σταθούν στο ύψος των περιστάσεων.

Από την αρχή, η κριτική της καθημερινής ζωής αποτελεί το προνομιακό πεδίο της παρέμβασής του και τα συνθήματά του θα γεμίσουν τους τοίχους του Παρισιού, ο πολύμορφος χαρακτήρας που παίρνει το κίνημα θα δώσει το μέτρο του βάθους και του δημιουργικού χαρακτήρα της επίδρασής του.

Η πολιτική του πλατφόρμα είναι στοιχειώδης: «αυτοδιαχείριση σε όλα τα επίπεδα, αγώνας ενάντια σε κάθε είδους ιεραρχία, ανακλητότητα των εκλεγμένων σε οποιονδήποτε επίπεδο και σε οποιοδήποτε χώρο, συνεχής διακίνηση των ιδεών στον αγώνα ενάντια στο μονοπώλιο της πληροφόρησης, κατάργηση στην πράξη του καταμερισμού της εργασίας, αναγνώριση ποικιλομορφίας και διαφορετικότητας των πολιτικών τάσεων στους κόλπους του επαναστατικού ρεύματος».

Μ' αυτές τις αρχές, το κίνημα 22 Μάρτη καλύπτει για ένα μήνα σχεδόν, με τις πρωτοβουλίες του, το κενό που υπάρχει ανάμεσα στο δυναμικό που αποκαλύπτει η εξέγερση 10 εκατομμυρίων εργαζομένων και τη γενική ακαταλληλότητα των οργανωτικών επιπέδων. Αλλά είναι ένας ρόλος μικρής διάρκειας. Η φτώχεια του περιεχομένου και η ταχύτητα των εξελίξεων θα οδηγήσει και αυτή, όπως και όλες τις άλλες επαναστατικές οργανώσεις, στη συντριβή πάνω σε ένα πραγματικό τείχος, όταν η εξέγερση θα ξεπεράσει το πεδίο της άμεσης αντιπαράθεσης ανάμεσα σε φοιτητές και κυβέρνηση.

Από εκείνη τη στιγμή και μετά, η γαλλική επαναστατική Αριστερά θα σπαράσσεται από μία μόνιμη ταλάντευση ανάμεσα στη «νοσταλγία» του Μάη και ένα είδος «ενοχής» για την ήττα που υπέστη σ' αυτόν.

Τα οδοφράγματα

Μετά την κατάληψη της πρυτανείας, η αναταραχή συνεχίζεται στη Ναντέρ όλο τον Απρίλιο και οδηγεί στο κλείσιμο των πανεπιστημίων στις 2 Μαΐου. Την Πρωτομαγιά, γίνεται στο Παρίσι η παραδοσιακή συγκέντρωση-πορεία, καθοδηγούμενη από την CGT. Είναι μεγάλη η συμμετοχή της επαναστατικής Αριστεράς, που το ΚΚΓ χαρακτηρίζει γκρουπούσκουλα, όρος που θα περάσει στην ιστορία.

Στις 3 Μαΐου, οι φοιτητές της Ναντέρ συγκεντρώνονται στη Σορβόνη, το κεντρικό πανεπιστήμιο του Παρισιού, που βρίσκεται στο κέντρο του Καρτιέ Λατέν. Η συνέλευση ψηφίζει την κατάληψη του πανεπιστημίου και η εκκένωσή του, που διατάζεται από τον πρύτανη, πραγματοποιείται με πρωτοφανή βιαιότητα. Οι φοιτητές απαντούν καταλαμβάνοντας όλο το Καρτιέ Λατέν: νέες συγκρούσεις με την αστυνομία, οι φοιτητές μάχονται με πέτρες, μολό-

τοφ και οδοφράγματα, που στήνονται αρχικά με τα παρκαρισμένα αυτοκίνητα και τις επόμενες μέρες με υλικά από το οδόστρωμα.

Η αστυνομία, στην οποία τις επόμενες μέρες θα προστεθούν τα CRS [ειδικό σώμα, τα μέλη του οποίου στρατολογούνται κύρια ανάμεσα στους **pieds noirs** (Γάλλοι άποικοι στην Β. Αφρική), που είχαν ειδικευτεί στην καταστολή στον πόλεμο της Αλγερίας], μάχεται με γκλομπ, με εσωτερικό από σίδερο, αύρες και δακρυγόνα, που περιέχουν μεγάλες ποσότητες από τα καινούργια αέρια που έχουν δοκιμαστεί από τους Αμερικάνους στο Βιετνάμ. Η χρήση όπλων είναι σπανιότατη και όλη η εξέγερση του Μάη, που θα αναγκάσει το καθεστώς να κινητοποιήσει τον στρατό και να κυκλώσει το Παρίσι, θα τελειώσει με πέντε νεκρούς, δίχως να πέσουν πυροβολισμοί, παρά μόνο σε ελάχιστες περιπτώσεις.

Η *Ουμανιτέ*, το όργανο του ΚΚΓ, καταγγέλλει τη δράση των «γκρουπούσκουλων που ενώθηκαν με το κίνημα 22 Μάρτη, με επικεφαλής τον Γερμανό αναρχικό Κον-Μπεντίτ» και υποστηρίζει ότι η δράση αυτών των ψευδοεπαναστατών εξυπηρετεί αντικειμενικά την γκολική εξουσία και τα μεγάλα μονοπώλια. Η ψυχή του είναι όλη εδώ, στην κατασυκοφάντηση των επαναστατών και των νέων, στην αγάπη του για την τάξη που έχουν επιβάλει οι αστοί, στον σοβινισμό και τον ρατσισμό, που κάνει έκκληση στο μίσος του γαλλικού λαού για τους Γερμανούς και που θα χρησιμοποιηθεί με πολύ βαριές συνέπειες για να διασπάσει τη γαλλική εργατική τάξη από το κομμάτι που αποτελείται από μετανάστες.

Το κίνημα σπάει τα φράγματα

Στις 7 Μαΐου, μια «μεγάλη πορεία» 25 χιλιομέτρων φέρνει 5 χιλιάδες φοιτητές από το Καρτιέ Λατέν στα Ηλύσια Πεδία και έπειτα πίσω πάλι στο Καρτιέ Λατέν. Η πορεία ανοίγει με ένα τεράστιο πανό: «Ζήτω η Κομμούνα του Παρισιού». Το σύνθημα που φωνάζεται περισσότερο είναι το, Vous êtes tous concernés (σας αφορά όλους). Το ζήτημα του να βγει από τον φοιτητικό χώρο, να συμπαρασύρει τον υπόλοιπο πληθυσμό, και πάνω απ' όλα την εργατική τάξη, έχει πια τεθεί στο μαζικό κίνημα των φοιτητών, και όχι μόνο στις οργανωμένες ομάδες που είναι ουραγοί του. Στις 8 του μήνα, η UNEF (Εθνική Ένωση Γάλλων Φοιτητών) παρουσιάζει την πλατφόρμα της στον υπουργό Περφίτ, που μόλις έχει αναγγείλει το κλείσιμο της Σορβόνης επ' αόριστον: να ανοίξουν πάλι τα πανεπιστήμια που έχουν κλείσει, να απελευθερωθούν οι συλληφθέντες, να φύγει η αστυνομία από το Καρτιέ Λατέν.

Στις 10 του μήνα, γίνονται οι πιο βίαιες μέχρι τότε συγκρούσεις· ο ραδιοφωνικός σταθμός Ράδιο-Λουξεμβούργο αναμεταδίδει σε όλη τη χώρα μια λεπτομερή περιγραφή. Η επιτυχία του φοιτητικού αγώνα έχει τώρα πια σπάσει τα φράγματα της ίδιας του της απομόνωσης.

Ενώ η κυβέρνηση αρχίζει να υποχωρεί — στις 8 ξανανοίγει το πανεπιστήμιο της Ναντέρ και στις 13 ο πρωθυπουργός Πομπιντού στέλνει στους φοιτητές ένα μήνυμα εκτόνωσης και διατάζει να ανοίξει και πάλι η Σορβόνη — οι συγκρούσεις έλκουν έναν ολοένα αυξανόμενο αριθμό νέων εργατών από τις γειτονιές και τα κέντρα της ευρύτερης περιοχής του Παρισιού.

Πρόκειται για μία πίεση, από τη βάση, για αγώνα, που δεν θα αργήσει να γίνει αισθητή στα εργοστάσια, πίεση που το ΚΚΓ και η CGT αντιμετωπίζουν με τρόμο. Μετά τις συγκρούσεις της 10ης του Μαΐου, αποφασίζουν ότι πρέπει να πάρουν την πρωτοβουλία για να προλάβουν την αυθόρμητη επέκταση του αγώνα.

Στις 13, συναντιούνται η CGT και η CFDT (συνδικάτο καθολικής προέλευσης) για να προετοιμάσουν μία γενική απεργία για τις 14 Μαΐου: μία μέρα πριν από την ημερομηνία που από καιρό είχε οριστεί μία γενική κινητοποίηση ενάντια στα κυβερνητικά μέτρα που, εδώ και 9 μήνες, είχαν περιορίσει δραστικά τον εργατικό μισθό με περικοπές των κοινωνικών παροχών.

Στις 14, μία επιβλητική διαδήλωση συγκεντρώνει ένα εκατομμύριο άτομα. Το σύνθημα που φωνάζεται περισσότερο απ' όλα είναι: «Ντε Γκολ, δέκα χρόνια είναι αρκετά». Το κομμάτι των φοιτητών που κλείνει τη διαδήλωση συνεχίζει την πορεία μέχρι το Πεδίο του Άρεως. Εκεί, το Κίνημα 22 Μάρτη προτείνει να πάνε στα εργοστάσια και να φτιάξουν «επιτροπές δράσης» κοινές, από εργάτες και φοιτητές.

Το βράδυ, σε μία τεράστια συνέλευση που διεξάγεται στην κατειλημμένη Σορβόνη, υπάρχει μαζική συμμετοχή των εργατών. Την επόμενη μέρα καταλαμβάνονται τα πρώτα εργοστάσια.

Η ΠΙΟ ΜΕΓΑΛΗ ΑΠΕΡΓΙΑ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ

Το σχέδιο του κεφαλαίου

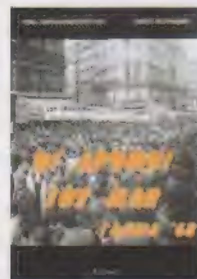
Ο εργατικός αγώνας που ξαπλώνεται στη Γαλλία μετά τη γενική απεργία της 14ης Μαΐου είναι ώριμος από καιρό.

Το διάστημα 1965-68 είναι, όπως και στην Ιταλία, μία περίοδος σκληρής εντατικοποίησης της εκμετάλλευσης. Πάγωμα των μισθών, αυξήσεις των ρυθμών παραγωγής, μαζικές απολύσεις στους τομείς που αναδιαρθρώνονται.

Ο στόχος είναι κοινός: να κατακτηθούν όσο το δυνατόν μεγαλύτερα περιθώρια ανταγωνιστικότητας, εν όψει της οριστικής κατάργησης των τελωνειακών δασμών, που προβλέπουν οι συμφωνίες της ΕΟΚ για την 1η Ιουλίου 1968.

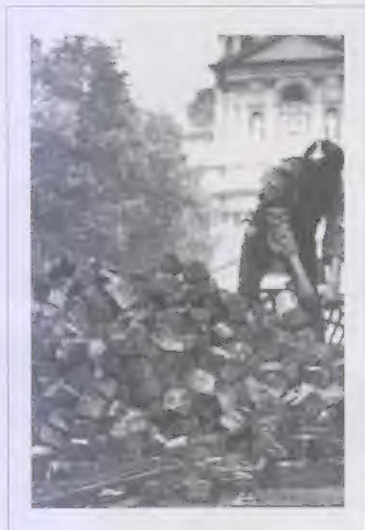
Στη Γαλλία αυτό το εγχείρημα διεξάγεται υπό την αιγίδα του κράτους, με το 5ο πλάνο.

Το γκολικό καθεστώς εκμεταλλεύεται άμεσα τη διάθεση των συνδικάτων για κοινωνική ειρήνη, πράγμα που του επιτρέπει να παρουσιάσει το 5ο πλάνο σαν έκφραση ενός ανώτερου ορθολογισμού, πάνω από τα ιδιαίτερα συμφέροντα των κοινωνικών ομάδων, εργατών και εργοδοτών. Καμία καπιταλιστική χώρα, στο τέλος της μακρόχρονης μεταπολεμικής φάσης ανάπτυξης, δεν είχε προχωρήσει τόσο μπροστά στον οικονομικό προγραμματισμό. Καμία άλλη χώρα δεν θα γνωρίσει τέτοια αναστάτωση σαν

ΛΕΝΑ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΥ - ΖΑΚΗΣ ΚΟΥΝΑΔΗΣ, *ΟΙ ΔΡΟΜΟΙ ΤΟΥ ΜΑΗ: ΓΑΛΛΙΑ 1968*, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΡΑΣΚΗΝΙΟ, ΑΘΗΝΑ 1993

εκείνη του γαλλικού Μάη, μπροστά στις αντιθέσεις που έβαλε σε κίνηση η πολιτική του «κράτους-σχέδιο». Στην ευρύτερη περιοχή του Παρισιού υπάρχει η μεγαλύτερη εργατική συγκέντρωση της Ευρώπης. Σε κάποιους προχωρημένους τομείς, οι νέες δυνάμεις, οι εργάτες και οι τεχνικοί εφαρμογής με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης, αντιπροσωπεύουν ένα τμήμα της εργατικής δύναμης που έχει αποφασιστική σημασία. Οι μετανάστες εργάτες φτάνουν στη Γαλλία με ρυθμό 300 χιλιάδες τον χρόνο και ζουν σε μία κατάσταση τέλειας απομόνωσης.

Στο δεύτερο μισό του '67 και στις αρχές του '68, μία σειρά παραδειγματικών αγώνων πλήττει τους προχωρημένους τομείς της βιομηχανικής στρατηγικής του γκολικού καθεστώτος. Αλλά τα γαλλικά συνδικάτα φοβούνται τη γενίκευση του αγώνα, που θα μπορούσε να θέσει υπό αμφισβήτηση την πολιτική του σχεδιασμού. Γι' αυτό, ακόμα και μετά τη γενική απεργία στις 14 του Μάη, ετοιμάζονται να απομονώσουν, μέσα από χωριστές διεκδικήσεις για το κάθε εργοστάσιο, την ώθηση του αγώνα που δεν μπορούν πια να συγκρατήσουν. Δεν τα καταφέρνουν.

Αρχίζουν οι καταλήψεις

Την ίδια μέρα της γενικής απεργίας, οι νεαροί εργάτες της Σιντ Αβιασιόν της Νάντης ξεκινούν τον αγώνα. Ανοίγουν, μέσα στο εργοστάσιο, μία συζήτηση πάνω στις συνθήκες της δουλειάς τους, και το βράδυ θέτουν υπό κράτηση στα γραφεία του τον διευθυντή του εργοστασίου για 10 μέρες. Μία διαδήλωση από φοιτητές της Νάντης εκφράζει την αλληλεγγύη της στους καταληψίες. Αλλά, όπως θα γίνει στη συνέχεια σε όλη τη Γαλλία, οι φοιτητές κρατιούνται έξω από τις πόρτες του εργοστασίου.

Το βράδυ της 15ης, είναι η σειρά της Ρενό της Κλεόν, στην περιοχή του Παρισιού, που καταλαμβάνουν οι πιο νέοι εργάτες, αφού απορρίψουν μια συμφωνία με τη διεύθυνση, καθώς και τη μεσολάβηση του υπουργού Εργασίας.

Την ίδια μέρα καταλαμβάνεται η Ροντιασετά της Μπεζανσόν, που είχε πρωταγωνιστήσει σε έναν απο τους πιο σκληρούς και μακρόχρονους αγώνες των προηγούμενων μηνών.

Στις 16, αρχίζει ο αγώνας στη Ρενό Μπιγιανκούρ, στη νοτιοδυτική άκρη του Παρισιού· είναι το μεγαλύτερο εργοστάσιο της Γαλλίας. Μια διαδήλωση 70 νεαρών εργατών αρκεί για να σταματήσουν οι μηχανές. Τα στελέχη του συνδικάτου προσπαθούν, μάταια, να τους σταματήσουν. Το βράδυ αναγκάζονται να κηρύξουν την κατάληψη.

Η είδηση φτάνει στην Σορβόνη. Ξεκινάει μια διαδήλωση φοιτητών· το πανό που ανοίγει την πορεία γράφει: «Οι εργάτες παίρνουν από τα εύθραυστα χέρια των φοιτητών τον αγώνα ενάντια στο αντιλαϊκό καθεστώς». Μια προκήρυξη που μοιράστηκε στο Καρτιέ Λατέν έλεγε: «Η Σορβόνη δεν είναι τίποτε άλλο πάρα ένας παλιός πέτρινος τοίχος. Η Μπιγιανκούρ είναι χιλιάδες αγωνιζόμενοι εργάτες». Αλλά οι αλυσίδες των συνδικάτων θα κρατήσουν και τους φοιτητές του Παρισιού έξω από το εργοστάσιο.

Ο αγώνας διευρύνεται

Η πλατφόρμα που ψηφίστηκε από τους εργάτες της Μπιγιανκούρ γίνεται σημείο αναφοράς για όλη την εργατική τάξη της Γαλλίας: 1.000 φράγκα το μήνα ο κατώτερος εγγυημένος μισθός, (που είχε παγώσει στα 380 φράγκα), 20% αύξηση για όλους τους άλλους μισθούς, 40ωρο, σύνταξη στα 60 χρόνια, κατάργηση των μέτρων που περικόπτουν τις συντάξεις, εγγυήσεις απασχόλησης, συνδικαλιστικές ελευθερίες.

Από την Μπιγιανκούρ ο αγώνας μεταδίδεται στο Φλεν, μια καινούργια εγκατάσταση της Ρενό, με 10.000 εργάτες, σχεδόν όλους μετανάστες ή απολιτικοποίητους εξεγερμένους νέους, που έχουν στρατολογηθεί από τα γύρω χωριά και τις επαρχίες.

Δύο μέρες αργότερα, τα κατειλημμένα εργοστάσια είναι πάνω από 100: στον αγώνα συμμετέχουν τα ναυπηγεία, τα ορυχεία του βορρά, το λιμάνι της Χάβρης, τα υφαντουργεία της κεντρικής και βόρειας Γαλλίας. Τα ταχυδρομεία και η διανομή εφημερίδων σταματούν σ' όλη τη χώρα.

Οι δημοσιογράφοι της ραδιοτηλεόρασης αναγγέλλουν πως θα απεργήσουν αν η τηλεόραση δεν μεταδίδει πιο αντικειμενικά τις ειδήσεις. Στις Κάννες, όπου θα γινόταν το Φεστιβάλ Κινηματογράφου, το Εθνικό Συνδικάτο Ηθοποιών μπλοκάρει όλα τα προγράμματα. Ανάμεσα στις 20 και 21 του Μαΐου, το πανόραμα του αγώνα συμπληρώνεται. Σταματούν ασφαλιστικές εταιρείες, τράπεζες, δημοτικές και δημόσιες υπηρεσίες, το χρηματιστήριο, το γκάζι, οι επιχειρήσεις ηλεκτρισμού. Κατεβαίνουν σε απεργία οι δάσκαλοι και καθηγητές. Για τις 24 του μήνα αναγγέλλεται μια ημέρα αγώνα των αγροτών. Οι μισθωτοί που απεργούν ή έχουν καταλάβει τον χώρο εργασίας τουςανέρχονται τώρα πια στα 10 εκατομμύρια.

Οι τράπεζες καταλαμβάνονται εξ εφόδου από τους «καταθέτες», τα μαγαζιά από τις νοικοκυρές. Αρχίζει να υπάρχει έλλειψη βενζίνης. Οι συγκοινωνίες και οι επικοινωνίες είναι ουσιαστικά μπλοκαρισμένες από την απεργία των σιδηροδρομικών και των υπαλλήλων στα ταχυδρομεία και τις τηλεφωνικές επικοινωνίες.

Τρία πανό

Σ' όλα τα εργοστάσια και τους τόπους δουλειάς σχηματίζονται απεργιακές επιτροπές των μεγαλύτερων εργοστασίων, που από τις 7 Μαΐου έχουν την καθημερινή τους εφημερίδα, την *Action*. Στις γειτονιές του Παρισιού, δουλεύουν επιτροπές γειτονιάς επιφορτισμένες με την οργάνωση του ανεφοδιασμού, κυρίως στα κατειλημμένα εργοστάσια. Το Παρίσι είναι το αδιαμφισβήτητο κέντρο όλης της εξέγερσης, η πόλη που επιβάλλει τους ρυθμούς της στην εξέλιξη του κινήματος. Αλλά η αναταραχή έχει φτάσει πια σ' όλες τις πόλεις, ακόμα και στα πιο απομακρυσμένα μέρη.

Στην πρόσοψη της Σορβόνης εμφανίζονται τρία πανό: «Η εξουσία κατείχε το πανεπιστήμιο και οι φοιτητές τής το πήραν», «Η εξουσία κατείχε τα εργοστάσια και οι εργάτες τής τα πήραν», «Η εξουσία κατείχε την ORTF (ραδιοτηλεόραση) και οι δημοσιογράφοι τής την πήραν». Όλα δείχνουν ότι το κίνημα έχει θριαμβεύσει, ότι καταστρέφονται από τα κάτω τα ίδια τα θεμέλια του καθεστώτος: εκπαίδευση, παραγωγή και πληροφόρηση. Ταυτόχρονα, όμως, αυτό αποτελεί και το σύμβολο της αδυναμίας του κινήματος: τρία ξεχωριστά πανό, τρία παράλληλα κινήμα-

τα, που δεν καταφέρνουν να βρουν, εκτός από πρόσκαιρες μορφές, ένα κοινό πεδίο αγώνα. Η αδυναμία του κινήματος είναι αντίθετα το δυνατό σημείο του καθεστώτος· σ' αυτή μπορεί να στηριχτεί για να ξαναπάρει τον έλεγχο της κατάστασης στα χέρια του.

Μπροστά στην εξάπλωση του αγώνα, παίρνουν θέση οι πολιτικές δυνάμεις. Στις 18 Μαΐου, ο γραμματέας του Κομμουνιστικού Κόμματος εκφράζει την αλληλεγγύη του στις διεκδικήσεις των εργατών. Υποστηρίζει πως έφτασε η ώρα για μια «αυθεντική δημοκρατία, που να ανοίγει τον δρόμο στον σοσιαλισμό», και προτείνει μια συμφωνία ανάμεσα σ' όλες τις δυνάμεις της αριστεράς πάνω σ' ένα κοινό πρόγραμμα: «συμβόλαιο της πλειοψηφίας», για «να αποσπάσουν το κράτος από το έλεγχο των μονοπωλίων».

Ακολουθεί ο Μαντές Φρανς, εκ μέρους του PSU: «Η εξουσία δημιούργησε μια επαναστατική κατάσταση αρνούμενη να συζητήσει με τους αντιπροσώπους των εργαζομένων. Δεν μπορεί τώρα να ανατρέξει στη βία [ο Ντε Γκολ μόλις είχε κινητοποιήσει τους εφέδρους] χωρίς να προκαλέσει τραγικές εξελίξεις. Η εξουσία δεν έχει παρά μια υπηρεσία να προσφέρει στη χώρα: να αποσυρθεί».

Επιστρέφοντας από ένα ταξίδι στη Ρουμανία, όπου είχε «εξαφανιστεί», ο Ντε Γκολ δεν είναι της ίδιας γνώμης. Τη στιγμή της κορύφωσης των συγκρούσεων στο Καρτιέ Λατέν, κάνει την περίφημη δήλωση: «Ναι στη μεταρρύθμιση, όχι στους αλήτες». Στις 24 του μήνα, ανακοινώνει στην τηλεόραση πως τον Ιούνιο θα κάνει ένα δημοψήφισμα πάνω σ' ένα σύνολο μεταρρυθμίσεων: αν απορριφθούν, θα αποσυρθεί.

Όμως δεν είναι σ' αυτό το δημοψήφισμα που ο Ντε Γκολ θα στηριχτεί για να ανακτήσει τον έλεγχο του κινήματος, αλλά στις συνδικαλιστικές διαπραγματεύσεις.

Στς 24 του μήνα, στο υπουργείο Κοινωνικών Υπηρεσιών, στη Ρι ντε Γκρενέλ, κάτω από την άμεση επίβλεψη του πρωθυπουργού Πομπιντού, ξεκινούν διαπραγματεύσεις ανάμεσα στα εργατικά συνδικάτα, το Σύνδεσμο Βιομηχάνων και την κυβέρνηση.

Οι συμφωνίες της Ρι ντε Γκρενέλ

Όταν αρχίζει αυτή η συνάντηση, η απεργία έχει φτάσει στο αποκορύφωμά της. Στη Βουλή αρχίζει μια συζήτηση για την κυβερνητική πολιτική, που ανοίγει πολλές ρωγμές στην ίδια την πλειοψηφία.

Ακόμα και το συνδικάτο των αστυνομικών, στους οποίους είχε ανατεθεί επί τρεις εβδομάδες η βίαιη καταστολή των φοιτητών, ζητάει να μπορεί να πάρει μέρος στο γενικό αγωνιστικό κίνημα. Την ίδια μέρα, μια διαδήλωση οργανωμένη από τους φοιτητές κάνει έφοδο στο Δημαρχείο, το Χρηματιστήριο, και τα Υπουργεία Δικαιοσύνης και Οικονομικών και περικυκλώνει την πλατεία της Βαστίλης με οδοφράγματα· τελειώνει με νέες συγκρούσεις στο Καρτιέ Λατέν. Οι διαπραγματεύσεις στη Ρι ντε Γκρενέλ διαρκούν όλο το Σαββατοκύριακο. Το πρωί της Δευτέρας 27, ο Ζορζ Σεγκί πηγαίνει στην Μπιγιανκούρ για να παρουσιάσει στους εργάτες της Ρενό το αποτέλεσμα στο οποίο έφτασαν, και για το οποίο η *Ουμανιτέ* γράφει ότι «θα αφήσει εποχή».

Η CGT δηλώνει ότι οι διεκδικήσεις που παρουσιάζονται στον Πομπιντού θα ισχύουν και για οποιαδήποτε κυβέρνηση τον διαδεχτεί· καθώς κανένας δεν πιστεύει ότι ο ντε Γκολ μπορεί να παραμείνει στην εξουσία για πολύ ακόμα, αυτή η συμφωνία είναι στην πράξη εκείνη με την οποία η CGT, που προώθησε μία συνάντηση ανάμεσα σε συνδικάτα και κόμματα της Αριστεράς για να συμφωνηθεί ένα κοινό πρόγραμμα, σκοπεύει να υπονομεύσει την κυβέρνηση που θα διαδεχόταν το γκολικό καθεστώς.

Αλλά οι εργάτες της Ρενώ απέρριψαν με σφυρίγματα τη συμφωνία και ο Σεγκί ξαναγύρισε στη Ρι ντε Γκρενέλ για να συνεχίσει τις διαπραγματεύσεις.

Ανοίγει έτσι ο δρόμος για τις χωριστές συμφωνίες, με στόχο να αποσπαστούν, ο ένας μετά τον άλλον, οι βασικότεροι εργατικοί τομείς από το μέτωπο του αγώνα. Η πρώτη από αυτές τις νέες συμφωνίες, που υπογράφτηκε στις 29 Μαΐου για όλη την περιοχή των ανθρακωρυχείων του Βορρά, απορρίφθηκε από τους εργάτες. Αλλά οι επόμενες θα επιβληθούν με τη βία.

Η μαξιμαλιστική συμμαχία

Στα αριστερά του ΚΚΓ διαμορφώθηκε ένα μέτωπο «μαξιμαλιστικών» δυνάμεων, που διεκδικεί μία άμεση εναλλακτική λύση στο θεσμικό επίπεδο και έχει σαν βάση του εκείνες τις συνδικαλιστικές δυνάμεις που είναι λιγότερο δεμένες με την ιστορική παράδοση του εργατικού κινήματος και πιο ευαίσθητες στις πιέσεις της βάσης: τη CFDT και την UNEF.

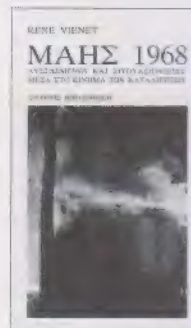
Αυτό το εγχείρημα πραγματοποιείται προωθούμενο έμμεσα από το PSU, που συνδέει, μέσα από τον θεσμικό του ρόλο, τη συνδικαλιστική Αριστερά τη δεμένη με τη CFDT και τον φοιτητικό συνδικαλισμό.

Στις 27 Μαΐου, αυτές οι δυνάμεις συγκεντρώνονται στο στάδιο του Σαρλετί. Συμμετέχουν 50.000 άτομα, κατά μεγάλο ποσοστό φοιτητές, από όλες τις οργανώσεις της επαναστατικής Αριστεράς (με εξαίρεση την 22 Μάρτη), και υπάρχει μία σημαντική εργατική παρουσία. Δύο μέρες μετά, ο Μαντές Φρανς, που είχε συμμετάσχει στη συγκέντρωση, πρόβαλε την υποψηφιότητά του για τον σχηματισμό μίας κυβέρνησης με την υποστήριξη της Αριστεράς.

Στη συγκέντρωση του Σαρλετί, η CGT απαντά αμέσως. Στις 29 Μαΐου, καλεί μία διαδήλωση στην πλατεία της Βαστίλλης. Αν στο Σαρλετί μαζεύτηκαν 50.000, στη Βαστίλη βρέθηκαν 500.000. Η αριθμητική αρκεί για να αποκαταστήσει έναν συσχετισμό δυνάμεων που η εργατική απόρριψη των συμφωνιών της Γκρενέλ έμοιαζε να έχει ανατρέψει.

Οι χωριστές συμφωνίες

Αυτό εκμεταλλεύεται ο Ντε Γκολ: στις 27 Μαΐου συμβουλεύεται την ηγεσία των ενόπλων δυνάμεων στη Γερμανία– προκειμένου να εξασφαλίσει την υποστήριξή τους στην περίπτωση που θα φτάσει σε αναμέτρηση με το κίνημα. Στις 30, ενώ το Παρίσι περικυκλώνεται από τον στρατό, στα Ηλύσια Πεδία πραγματοποιείται μία διαδήλω-

ΡΕΝΕ ΒΙΕΝΕ, *ΜΑΗΣ 1968: ΣΙΤΟΥΑΝΙΣΤΕΣ ΚΑΙ ΛΥΣΣΑΣΜΕΝΟΙ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΤΩΝ ΚΑΤΑΛΗΨΕΩΝ*, ΔΙΕΘΝΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, ΑΘΗΝΑ 1978.

ση 500.000 ατόμων που είχαν κληθεί από το καθεστώς, με τρίχρωμες σημαίες. Ο Ντε Γκολ αναγγέλλει στο ραδιόφωνο ότι το δημοψήφισμα θα γίνει και ότι, έτσι κι αλλιώς, δεν είναι διατεθειμένος να φύγει· πως είναι πια καιρός να οργανωθεί η δράση των πολιτών, δηλαδή η κινητοποίηση της Δεξιάς ενάντια στην κομμουνιστική απειλή. «Η Δημοκρατία δεν θα παραιτηθεί». Διαλύει το κοινοβούλιο και προκηρύσσει εκλογές για τις 23 Ιουνίου.

Την 1η Ιουνίου, η αστυνομία διαλύει βίαια μία κατάληψη, αυτή των σιδηροδρομικών στο στον Σταθμό της Λιόν[1], και βάζει στη θέση τους απεργοσπάστες, μέλη μίας «Επιτροπής Πολιτών». Πρόκειται για μία επιχείρηση που θα επαναληφθεί πολλές φορές τις επόμενες μέρες.

Από τις 2 Ιουνίου και μετά, ακολουθούν χωριστές συμφωνίες. Πρώτη είναι εκείνη των εθνικοποιημένων τομέων του φωταερίου και του ηλεκτρισμού· ακολουθούν οι χαρτοποιίες, τα διυλιστήρια, οι εργάτες γης, τα παπουτσίδικα, οι υφαντουργίες, τα υαλουργεία. Οι εργάτες των μεταφορών απορρίπτουν μία συμφωνία που προβλέπει αυξήσεις γύρω στο 13%. Αλλά στις 6 Ιουνίου υποχρεώνονται να επιστρέψουν στη δουλειά οι σιδηροδρομικοί, ένα μεγάλο μέρος του προσωπικού των αστικών μεταφορών και των ταχυδρομικών, οι τραπεζικοί, οι εργάτες των καπνοβιομηχανιών, με συμφωνίες που προβλέπουν αυξήσεις κλιμακούμενες χρονικά, που κυμαίνονται από 12 έως 17%, μειώσεις στο ωράριο εργασίας, που δεν ξεπερνούν τις δυόμισι ώρες την εβδομάδα, και κάποιες περιθωριακές βελτιώσεις σε σχέση με τις αργίες. Σε πολλές από αυτές τις περιπτώσεις, οι συζητήσεις που γίνονται πάνω στις συμφωνίες με τη βάση των εργατών από τα συνδικάτα αποτελούν αντικείμενο διαμάχης και χειραγώγησης από την πλευρά των συνδικάτων. Σε πολλές άλλες περιπτώσεις, οι συμφωνίες έρχονται σαν αποτέλεσμα της άμεσης πίεσης της αστυνομίας και των Επιτροπών Πολιτών, που οργανώνουν τους απεργοσπαστικούς μηχανισμούς.

INTERNATIONALE SITUONISTE, *1968 Η ΧΡΟΝΙΑ ΠΟΥ ΑΛΛΑΞΕ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ*, ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ, ΑΘΗΝΑ 2005

Η επίθεση στα εργοστάσια

Εξακολουθούν ακόμα να παλεύουν οι 750.000 μεταλλουργοί της περιοχής του Παρισιού.

Η επίθεση εναντίον τους αρχίζει στο εργοστάσιο της Ρενό στη Φλεν, το πιο απομονωμένο και το λιγότερο προστατευόμενο εξαιτίας της απόλυτης αριθμητικής υπεροχής των μεταναστών εργατών.

Χίλιοι αστυνομικοί διαλύουν τις απεργιακές επιτροπές, αλλά δεν κατορθώνουν να επαναφέρουν στη δουλειά παρά μόνο χίλιους εργάτες. Την επόμενη μέρα, η ίδια σκηνή επαναλαμβάνεται αλλά αυτή τη φορά, σε υπεράσπιση των εργατών, έχουν έρθει, με ό,τι μέσο διέθεταν και σπάζοντας τα μπλόκα, που είχαν αποκόψει κάθε επικοινωνία με το Παρίσι, χιλιάδες φοιτητές. Η μάχη διαρκεί όλη την ημέρα και φτάνει μέχρι το γειτονικό κέντρο της Ελιζαμπετβίλ. Οι εργάτες που είχαν μπεί στη δουλειά βγαίνουν και πάλι έξω και συνεχίζουν την απεργία. Η μάχη της Φλεν κράτησε μέχρι τις 11 Ιουνίου. Σ' αυτή, πεθαίνει από πνιγμό, και αφού κυνηγήθηκε και ρίχτηκε στον Σηκουάνα από τους αστυνομικούς, ένας φοιτητής 18 χρόνων, ο Ζιλ Τοτέν. Πρόκειται για τον τρίτο διαπιστωμένο θάνατο του Μάη. Την ίδια μέρα, σκοτώθηκαν δύο άλλοι εργάτες στο Σοσό, στη διάρκεια μιας σύγκρουσης ανάμεσα σε 3.000 αστυνομικούς και 8.000 εργάτες, μπροστά στις εγκαταστάσεις της εταιρείας Πεζό.

Όταν η αναγγελία του θανάτου του Ζιλ φτάνει στο Καρτιέ Λατέν, στήνονται για τελευταία φορά οδοφράγματα, και η φοιτητική διαδήλωση κατορθώνει να περάσει τον Σηκουάνα και να διασχίσει το κέντρο του Παρισιού.

Αλλά μετά τις μάχες της Φλεν και του Σοσό, η κατάσταση επιδεινώνεται. Ανάμεσα στις 12 και 13 Ιουνίου, η κυβέρνηση θέτει εκτός νόμου 12 οργανώσεις της επαναστατικής άκρας Αριστεράς. Χρησιμοποιεί γι' αυτό έναν νόμο του 1936 που είχε ψηφιστεί από την κυβέρνηση του Λαϊκού Μετώπου για να χτυπήσει παραστρατιωτικές δυνάμεις των κομμάτων της Δεξιάς. Στις 16 Ιουνίου εκκενώνεται με τη βία η Σορβόνη.

Ούτε το ΚΚΓ ούτε το PSU κινητοποιούνται ενάντια σ' αυτά τα μέτρα· εν μέρει τα ήθελαν, όπως τη διάλυση των επαναστατικών οργανώσεων, εν μέρει έχουν πια τα μάτια τους καρφωμένα στην προεκλογική εκστρατεία, που αρχίζει στις 9 Ιουνίου.

Ο θρίαμβος του Ντε Γκολ

Στις 18 Ιουνίου, ξαναπιάνουν δουλειά μπαίνοντας στο εργοστάσιο με πορεία και την κόκκινη σημαία μπροστά, οι εργάτες στο Σεν-Ντενί. Στις 20, η ίδια σκηνή επαναλαμβάνεται στην Πεζό του Σοσό, στο λιμάνι της Μασσαλίας, στην Μπερλιέ του Λεμάν, στη σιδηρουργία της Δουνκέρκης. Το τελευταίο μεγάλο εργοστάσιο που παραμένει κατειλημμένο είναι η Σιτροέν.

Την ίδια στιγμή, οι ξένοι και οι μετανάστες εργάτες συλλαμβάνονται και στέλνονται κατευθείαν στα φασιστικά καθεστώτα από όπου είχαν διαφύγει. Ο Ντε Γκολ θα μπορέσει να γιορτάσει τον θρίαμβό του.

Οι ομάδες της επαναστατικής Αριστεράς έχουν ρίξει από καιρό το σύνθημα της αποχής. Οι εργάτες της περιφέρειας του Παρισιού απέχουν σε ποσοστά που φτάνουν το 40%. Το ΚΚΓ χάνει 3%. Η Ομοσπονδία της Αριστεράς 1%, το κέντρο 2%, το PSU, που είχε εν μέρει πάρει τη θέση της επαναστατικής Αριστεράς, κερδίζει μόνο ένα θλιβερό 1%. Το γκολικό κόμμα περνάει από το 38% στο 46% των ψήφων.

«Δέκα χρόνια είναι αρκετά»; Και όμως θα ακολουθήσουν άλλα δέκα, χωρίς ακόμα να έχουμε τελειώσει.

η εισβολή στην πράγα

Καταφθάνουν τα τεθωρακισμένα

Αν το πρόγραμμα του '68 ήταν να κάνει διάφανη την κοινωνική πραγματικότητα σε όλες τις πλευρές της και να αποκαλύψει τις σχέσεις κυριαρχίας που τη διαπερνούν, η σοβιετική κατοχή της Τσεχοσλοβακίας οδηγεί στην ολοκλήρωση αυτού του στόχου.

Τη νύχτα της 20ης προς την 21η Αυγούστου, τα στρατεύματα του Συμφώνου της Βαρσοβίας, που είχαν συγκεντρωθεί τις προηγούμενες μέρες στα σύνορα της χώρας, εισβάλλουν στην Τσεχοσλοβακία. Η μακριά φάλαγγα των τεθωρακισμένων φτάνει στην Πράγα τις πρώτες ώρες της επόμενης μέρας.

Η ένοπλη επέμβαση αποφασίστηκε στις 18 Αυγούστου, σε μία μυστική συνάντηση ανάμεσα στον Μπρέζνιεφ, πρώτο γραμματέα του ΚΚΣΕ, και τους πρωθυπουργούς της Πολωνίας, της Ουγγαρίας, της Λαϊκοδημοκρατικής Γερμανίας και της Βουλγαρίας. Αυτή η συνάντηση ήταν η τελευταία μιας σειράς συνδιασκέψεων και δημόσιων πρωτοβουλιών, μέσα από τις οποίες η σοβιετική κυβέρνηση και οι χώρες του Συμφώνου της Βαρσοβίας προσπαθούσαν να ασκήσουν κάθε είδους πίεση πάνω στους Τσεχοσλοβάκους ηγέτες, για να τους αποσπάσουν εγγυήσεις πως η επανάσταση από τα πάνω, που 'χε ξεκινήσει με την «Άνοιξη της Πράγας», θα τεθεί υπό έλεγχο.

Στην Κεντρική Επιτροπή

Παρά τις προετοιμασίες αυτές, η εισβολή βρήκε εντελώς απροετοίμαστους τους Τσεχοσλοβάκους ηγέτες, οι οποίοι προσπαθούσαν να αντισταθούν στις αυξανόμενες σοβιετικές πιέσεις με μια έντονη διπλωματική δραστηριότητα. Αλλά τόσο αυτή όσο και οι ίδιες οι ρεφορμιστικές κατευθύνσεις της «νέας πορείας» συναντούσαν ένα αξεπέραστο όριο στην άρνησή τους να βάλουν στην ημερήσια διάταξη το ζήτημα της βίας.

Ο σοσιαλισμός στην Τσεχοσλοβακία εδραιώθηκε κάτω από το πέλμα του σοβιετικού στρατού κατοχής: η δύναμη του τσεχοσλοβάκικου κράτους βρίσκεται στη Μόσχα. Γι' αυτό και στη μία το πρωί της 21ης Αυγούστου, δύο ώρες αφότου οι δυνάμεις του Συμφώνου είχαν διαβεί τα σύνορα, και μία ώρα από τη στιγμή που το πληροφορήθηκαν οι Τσεχοσλοβάκοι ηγέτες, το Πρεζίντιουμ της Κεντρικής Επιτροπής του τσεχοσλοβάκικου κομμουνιστικού κόμματος διέταξε τα στρατεύματα να μην αντιταχθούν στην εισβολή και κάλεσε τον λαό να διατηρήσει την ψυχραιμία του.

Το Πρεζίντιουμ συνεδρίαζε από τις 2 το απόγευμα, αγνοώντας αυτό που επρόκειτο να συμβεί· μόνο τρία από τα μέλη του, που βρίσκονταν σε συνεχή τηλεφωνική επαφή με τη Μόσχα, προσπαθούσαν μέχρι την τελευταία στιγμή να ανατρέψουν τον γραμματέα του κόμματος, Ντούμπτσεκ, για να γίνει αποδεκτή η επικείμενη εισβολή. Στις 4 το πρωί, τα σοβιετικά στρατεύματα εισβάλλουν στην έδρα της Κεντρικής Επιτροπής και θέτουν τέλος στη συνεδρίαση του Πρεζίντιουμ. Ο Ντούμπτσεκ, ο Τσέρνικ και ο Σμκρόφσκι — οι κυριότεροι ηγέτες της «νέας πορείας» — συλλαμβάνονται.

Ο πρόεδρος της Δημοκρατίας Σβόμποντα, ο γέρος ήρωας της αντιναζιστικής αντίστασης, αρνείται να διορίσει μια νέα κυβέρνηση. Η φιλοσοβιετική πτέρυγα του ΚΚΤ δεν βρίσκει άτομα διατεθειμένα να σχηματίσουν κυβέρνηση. Η ανώτατη διοίκηση των στρατευμάτων κατοχής δίνει ένα τελεσίγραφο· διατάζει να σχηματιστεί νέα κυβέρνηση μέσα σε 24 ώρες. Δεν γίνεται τίποτα.

Το 14ο Συνέδριο του ΚΚΤ

Στις 22 Αυγούστου, με πρωτοβουλία της Επιτροπής της Πράγας, συνέρχεται το 14ο Συνέδριο του ΚΚΤ (που επρόκειτο να διεξαχθεί τις πρώτες μέρες του Σεπτεμβρίου και για να το εμποδίσουν αποφάσισαν την επέμβαση οι σοβιετικοί ηγέτες), παράνομα, σε ένα εργοστάσιο στην περιφέρεια της πρωτεύουσας, υπό την προστασία των εργατών.

Το έκτακτο συνέδριο διαρκεί μόνο μία μέρα και κλείνει με την ψήφιση ενός κειμένου που αποδέχεται τη «νέα πορεία», με μία έκκληση στα κομμουνιστικά κόμματα της Δύσης να υποστηρίξουν την ανεξαρτησία και την αυτονομία του τσεχοσλοβάκικου κόμματος· και με την εκλογή μιας νέας Κεντρικής Επιτροπής, που συνέρχεται το ίδιο βράδυ.

Έχοντας αποτύχει να νομιμοποιήσουν τη στρατιωτική κατοχή με ένα πραξικόπημα στο εσωτερικό του Πρεζίντιουμ του ΚΚΤ, οι σοβιετικοί ηγέτες προσπαθούν τώρα να το καταφέρουν ανοίγοντας διαπραγματεύσεις με τους ηγέτες της «νέας πορείας», τους οποίους είχαν μεταφέρει στη Μόσχα. Κι αυτή τη φορά θα πετύχουν. Μετά από διαπραγματεύσεις τριών ημερών, ο Σβόμποντα, ο Τσέρνικ, ο Σμρκόφσκι και ο Ντούμπτσεκ δέχονται τη συνθηκολόγηση. Μόνο ο Κρίγκελ, πρόεδρος του Εθνικού Μετώπου, αρνείται να συγκατατεθεί και γι' αυτό διαγράφεται από την Κεντρική Επιτροπή, μαζί με άλλους «προοδευτικούς» ηγέτες.

Το πρωτόκολλο της συμφωνίας, που μεταδόθηκε από το Ράδιο-Πράγα στις 27 Αυγούστου, επικυρώνει την κατοχή της χώρας και ακυρώνει το 14ο Συνέδριο, καθώς και τη νέα Κεντρική Επιτροπή που είχε εκλέξει, με την εκπληκτική δικαιολογία ότι δεν είχαν συμμετάσχει σε αυτό ο γραμματέας του κόμματος και ορισμένοι ηγέτες του Πρεζίντιουμ, αυτοί που ήταν αιχμάλωτοι στη Μόσχα!

Οι εξεγέρσεις της δεκαετίας του '50

Η ιστορία της εργατικής τάξης της Τσεχοσλοβακίας δεν διαφέρει στις αδρές γραμμές της από εκείνη των άλλων χωρών της Ανατολικής Ευρώπης. Ο «σοσιαλισμός» είναι προϊόν ενός πραξικοπήματος, που οργανώθηκε υπό την αιγίδα του σοβιετικού στρατού, οδηγώντας στην ολοκλήρωση της διαίρεσης του κόσμου ανάμεσα στις μεγάλες

ΠΑΤΡΙΚ ΣΙΗΛ, ΜΩΡΗΝ ΜΑΚΟΝΒΙΛ, *Η ΓΑΛΛΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 1968*, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΠΑΛΗ

δυνάμεις, διαίρεση της οποίας τα προκαταρκτικά θεμέλια μπήκαν στη διάρκεια του Δεύτερου Παγκόσμιου Πόλεμου. Σε όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του '50, τα καθεστώτα της Ανατολικής Ευρώπης γνωρίζουν την ανάπτυξη των εργατικών εξεγέρσεων που, από το Βερολίνο μέχρι το Πότσδαμ και τη Βουδαπέστη, απειλούν να αμφισβητήσουν ριζικά την πολιτική πραγματικότητα των λαϊκών δημοκρατιών, μέσω των οποίων η Σοβιετική Ένωση οικοδομεί τη δική της ζώνη ασφαλείας απέναντι στη Δύση.

Οι Τσεχοσλοβάκοι εργάτες ανοίγουν αυτή τη σειρά των εξεγέρσεων: πρώτη είναι η εξέγερση στις 2 Απριλίου του 1953, στο Πίλσεν, για την καταστολή της οποίας χρειάστηκε η επέμβαση του στρατού. Από τότε, η κοινωνική ειρήνη διασφαλίζεται με μία σειρά ανταλλάγματα, ανάλογα μ' αυτά που ισχύουν ήδη από χρόνια στη Σοβιετική Ένωση: ένας προοδευτικός περιορισμός της πίεσης από τα πάνω στην αποδοτικότητα των εργατών, με αντάλλαγμα την απομόνωσή τους σ' έναν αυξανόμενο κοινωνικό διαχωρισμό.[ ]

Φιλελευθεροποίηση και αποτελεσματικότητα

Ο ρεφορμισμός, που ριζώνει στη Σοβιετική Ένωση στο πρώτο μισό της δεκαετίας του '60 και που, από κει, ξαπλώνεται στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, στοχεύει ακριβώς στο να σπάσει αυτή την ισορροπία μέσω μίας σειράς διαχειριστικών μεταρρυθμίσεων που θα ξαναδώσουν αποτελεσματικότητα στις δυνάμεις της αγοράς, αναγνωρίζοντας την αξία των μηχανισμών της: κέρδος, υλικά κίνητρα, αποκεντρωμένη διαχείριση των επιχειρήσεων.

Κύριος στόχος αυτού του εγχειρήματος είναι η χαμηλή αποδοτικότητα της εργασίας των εργατών.

Για να καταπολεμηθεί όμως αυτή, πρέπει ταυτόχρονα να αμφισβητηθεί ο δεύτερος όρος της κοινωνικής ισορροπίας: η αυστηρή στεγανοποίηση της κοινωνίας. Το λιώσιμο των πάγων και η φιλελευθεροποίηση που, στο δεύτερο μισό της δεκαετίας του '60, συνοδεύουν στη Σοβιετική Ένωση το άνοιγμα στη δυτική τεχνολογία και οργάνωση της εργασίας (όπως δείχνει το παράδειγμα της εγκατάστασης της Φιάτ στο Τολιάτιγκραντ), είναι δύο όψεις αυτής της διαδικασίας.

Αν η αύξηση της εργατικής παραγωγικότητας είναι ο βασικός στόχος, τα μέσα που χρησιμοποιούνται γι' αυτό συγκεκριμενοποιούνται για την ώρα στην προώθηση της τεχνικο-επιστημονικής επανάστασης, στην εκπαίδευση των μαζών, στα πανεπιστήμια. Σ' ένα επίσημο εγχειρίδιο προπαγάνδισης των ιδεών των νέων ηγετών, οι φοιτητές χαρακτηρίζονται με τους ίδιους όρους που χρησιμοποιούνται και στη Δύση: «ανθρώπινο κεφάλαιο», «επένδυση στον άνθρωπο».

Σε μία στιγμή κρίσης νομιμοποίησης της παλιάς εξουσίας, που δεν κατορθώνει να επιβιώσει, αλλά και της νέας, που δεν έχει προλάβει ακόμα να εδραιωθεί, το καθήκον νομιμοποίησης της συνέχειας της εξουσίας ανατίθεται στην αυθεντία της επιστήμης και στον διαχωρισμένο χαρακτήρα της εκπαίδευσης. Εξ ου και ο ρόλος των φοιτητών και των διανοουμένων, η μεταβολή του πανεπιστημίου σε σημείο κρίσης της γενικότερης ισορροπίας και η εμφάνιση, κυρίως ανάμεσα στους φοιτητές, ενός μαζικού κινήματος, που τείνει να εξαπλωθεί και να διαλύσει την ιδιαιτερότητά του μέσα σε μία ευρύτερη κινητοποίηση.

Αν, μέσα στο «κράτος-οδηγό» του σοβιετικού μπλοκ, το κίνημα αυτό βρίσκεται κάτω από αυστηρό έλεγχο και δεν ξεπερνάει ποτέ κάποιους δειλούς πειραματισμούς, όσο προχωράει προς την περιφέρεια της αυτοκρατορίας τόσο περισσότερο υπεισέρχονται και κυριαρχούν, μέσα σ' αυτή την αλλαγή διαχείρισης, οι φυγόκεντρες τάσεις: η φιλελευθεροποίηση κυριαρχεί πάνω στην αποτελεσματικότητα. Πράγματι, η τσεχοσλοβάκικη «νέα πορεία» ανοίγει ένα δρόμο, που, δίχως την επέμβαση των σοβιετικών τεθωρακισμένων, κανένας δεν μπορεί να προβλέψει πού θα κατέληγε.

Τα γεγονότα του Στράχοβ

Η μάχη των φοιτητών κατά της κρατικής γραφειοκρατίας παίρνει τη μορφή κινήματος μόνο το 1967, όπως άλλωστε και σε όλες σχεδόν τις χώρες του κόσμου. Πράγματι, οι φοιτητές και οι μαθητές συγκροτούν τον κύριο συνομιλητή, τη μαζική βάση, αυτού του «κόμματος» των διανοουμένων, που κατορθώνει να επιταχύνει τους χρόνους και τις μορφές της «νέας πορείας», παρεμβαίνοντας με αυτόνομο τρόπο στη σύγκρουση ανάμεσα σε συντηρητικούς και ανανεωτές, σύγκρουση που η ηγεσία του κομμουνιστικού κόμματος και του κράτους θέλει να περιορίσει στους ηγετικούς κύκλους και τους θεσμούς.

Το κίνημα εισβάλλει στην πολιτική σκηνή της Πράγας με τα γεγονότα του Στράχοβ, στις 31 Οκτωβρίου του '67. Μία διαδήλωση των φοιτητών του Πολυτεχνείου, που διαμαρτύρονται για τις συνθήκες υγιεινής και ζωής στις φοιτητικές εστίες, δέχεται την επίθεση της αστυνομίας. Σύμφωνα με το χρονικό της υπόθεσης, οι φοιτητές φώναζαν «Θέλουμε φως!», επειδή στις αίθουσες δεν υπήρχε ηλεκτρικό ρεύμα, και η αστυνομία ερμήνευε αυτό το σύνθημα σαν ένα αίτημα «να μάθουν περισσότερα» σχετικά με το ξεκαθάρισμα λογαριασμών στην ηγεσία του κόμματος. Το πιθανότερο είναι πως η διπλή σημασία αυτού του αιτήματος δεν διέφευγε ούτε από τους μεν ούτε από τους δε.

Μετά τη διαδήλωση, σε όλες τις σχολές, γίνονται συγκεντρώσεις που καταλήγουν διεκδικώντας ανοικτά τα θεμελιακά δικαιώματα που εγγυάται το Σύνταγμα: δικαίωμα του συνέρχεσθαι, ελευθερία του Τύπου, ελεύθερη κυκλοφορία μέσα στη χώρα. Ζητούν να δημοσιευθούν από τον Τύπο αυτές οι αποφάσεις· η κυβέρνηση απαντά με αναρίθμητες εισβολές και έρευνες της αστυνομίας μέσα στις εστίες, με απειλές διαγραφής των ηγετών του κινήματος, με την πλήρη απαγόρευση να χρησιμοποιούν ακόμα και τα ταμπλό ανακοινώσεων του πανεπιστημίου.

Η κυβέρνηση απέναντι στους φοιτητές

Μπροστά στην κινητοποίηση των φοιτητών, η κυβέρνηση αποκαλύπτει τον εύθραυστο χαρακτήρα της. Μέσα σε δεκαπέντε μέρες, κηρύσσει σε κατάσταση ανάγκης τη δημόσια ασφάλεια, την πολιτοφυλακή και όλο τον μηχανισμό του κόμματος. Αλλά στους φοιτητές συμπαραστέκονται ο πρύτανης του πανεπιστημίου και μεγάλο κομμάτι του καθηγητικού σώματος.

Ένα ασήμαντο επεισόδιο μεταβάλλεται, μέσα σε ελάχιστο χρόνο, σε κεντρικό θέμα συζήτησης για τον πληθυ-

σμό της πόλης και αντικείμενο σύγκρουσης στην Κεντρική Επιτροπή του ΚΚΤ, και σε διάστημα δύο μηνών οδηγεί στη διάλυση της συντηρητικής πτέρυγας. Η δυσανάλογη αντίδραση της αστυνομίας γίνεται παράδειγμα μιας μεθόδου διακυβέρνησης που δεν έχει πια μέλλον.

Αλλά τώρα πια έχει μπει σε κίνηση ένας μηχανισμός που πάει πέρα από την καταστολή της φοιτητικής κινητοποίησης και που τη χρησιμοποιεί για να προετοιμάσει τα εργαλεία που είναι απαραίτητα για να αναχαιτιστεί με τη βία η πολιτική στροφή και η εναλλαγή της ηγετικής ομάδας που έπρεπε να επικυρωθεί από την Κεντρική Επιτροπή του ΚΚΤ η οποία θα συνερχόταν τον Δεκέμβριο.

Αφού αναβάλλεται δύο φορές στη σειρά, ησυνεδρίαση της Κεντρικής Επιτροπής ορίζεται τελικά για τις 3 Ιανουαρίου του '68. Τη νύχτα της 2ας Ιανουαρίου, η ηγετική ομάδα, που είναι δεμένη με τον πρόεδρο της Δημοκρατίας και γραμματέα του κόμματος, Νοβότνι, οργανώνει ένα πραξικόπημα για να εμποδίσει την καθαίρεσή του. Το σχέδιο προβλέπει τη σύλληψη άλλων χιλίων στελεχών της «νέας πορείας» και την κήρυξη της πρωτεύουσας σε κατάσταση πολιορκίας.

Την τελευταία όμως στιγμή ο μηχανισμός δεν πυροδοτείται, ούτε και η απειλή που αντιπροσωπεύει είναι αρκετή για να εμποδίσει την αντικατάσταση του Νοβότνι από τον Ντούμπτσεκ στη γραμματεία του κόμματος.

Από το πανεπιστήμιο στα εργοστάσια

Η αποκάλυψη αυτής της συνωμοσίας συνοδεύει όλη την πρώτη φάση της «νέας πορείας», μέχρι την καθαίρεση του Νοβότνι και από την Προεδρία της Δημοκρατίας (τον Μάρτιο). Τον Απρίλιο, παίρνεται η απόφαση να ανοίξουν και πάλι όλες οι πολιτικές δίκες που είχαν διεξαχθεί κάτω από το προηγούμενο καθεστώς. Αυτό αποτελεί και το κυριότερο σημείο ρήξης με το παρελθόν, στο οποίο οι ηγέτες της «νέας πορείας» υποχρεώνοναι υπό την πίεση του κινήματος.

Οι δομές συζήτησης του κινήματος μεταβάλλονται σε μόνιμα όργανα. Μετά από μια φάση εσωτερικού διαλόγου, που χαρακτηρίζει τους πρώτους μήνες της «νέας πορείας», οι φοιτητές της Πράγας θέτουν στο κέντρο των πρωτοβουλιών τους την προσπάθεια σύνδεσης με την εργατική τάξη.

Μετά τις 14 Μαρτίου, το κίνημα, που τώρα πια έχει αυτονομηθεί πλήρως από τις γραφειοκρατικές δομές της ένωσης της τσεχοσλοβάκικης νεολαίας, απευθύνει μια ανοιχτή επιστολή στους εργάτες. Στη συνέχεια, σχηματίζει αντιπροσωπίες και ομάδες προπαγάνδας, που πηγαίνουν στα εργοστάσια για να καλέσουν τους εργάτες να συμμετάσχουν στη μάχη για τη φιλελευθεροποίηση του καθεστώτος. Έτσι, χάρη σ' αυτές τις πρωτοβουλίες, ανοίγει ένας διάλογος σε μαζικό επίπεδο πάνω στη σημασία της φιλελευθεροποίησης, τις επιπτώσεις της, τις νέες μορφές διαχείρισης που αυτή η φιλελευθεροποίηση πρέπει να προωθήσει.

Το κόμμα των διανοουμένων

Η από τα κάτω παρέμβαση του κινήματος σε μια διαδικασία που εξελίσσεται κατά κύριο λόγο σαν επανάσταση από τα πάνω, προετοιμάζεται από την πάλη των διανοουμένων που δίνεται στο τέταρτο συνέδριο των τσεχοσλοβάκων συγγραφέων.

Σ' αυτό το συνέδριο, η αριστερή πτέρυγα εμφανίζεται οργανωμένη και θέτει σε συζήτηση τα ίδια τα θεμέλια του κοινωνικού συστήματος και του κρατικού μηχανισμού που κυβερνά το τσεχοσλοβάκικο κράτος. Αυτή η παρέμβαση σφραγίζει την έναρξη της «νέας πορείας» σε ό,τι αυτόνομο διαθέτει.

Η καταγγελία της εξουσίας, των μορφών οργάνωσης και διαιώνισής της, επαναλαμβάνει σε πολλές περιπτώσεις τα θέματα που βρίσκουμε στις αναλύσεις των δυτικών φοιτητικών κινημάτων: διοίκηση, υποταγή, συνεργασία, διαφθορά, είναι οι κεντρικοί άξονες της «ανθρώπινης εκπαίδευσης», που προωθούνται όχι μόνο από το σύστημα εκπαίδευσης, αλλά και από την κουλτούρα και όλο τον γραφειοκρατικό κρατικό μηχανισμό που κυριαρχεί στη χώρα.

Η προσπάθεια είναι να έρθει στο φως της ημέρας μια αντίθεση ανάμεσα σε μάζες και εξουσία που να προχωρά πέρα από μια απλή εναλλαγή διευθυντικού τύπου της ηγετικής ομάδας.

Τα συμβούλια των εργαζομένων

Η πιο έκδηλη και σημαντική έκφραση αυτής της διαδικασίας είναι η εξέλιξη των «συμβουλίων των εργαζομένων».

Επινοήθηκαν από τους τεχνοκράτες της «νέας πορείας», με σκοπό την αποτελεσματικότητα, σαν «συμβούλια της επιχείρησης», με προορισμό να βοηθήσουν τη διεύθυνση στη διαχείριση του εργοστασίου, έτσι ώστε να το κάνουν πιο δεκτικό στα προβλήματα που θα δημιουργούσε η μεταρρύθμιση της οργάνωσης της εργασίας. Αλλά, κάτω από την ώθηση της ελευθεριακής ιδεολογίας που διαπνέει το κόμμα των διανοουμένων, των φυγόκεντρων δυνάμεων που διαπερνούν τη νέα πολιτική ηγεσία και, κύρια, της εργατικής πρωτοβουλίας, που αρχίζει να εκδηλώνεται τον Ιούνιο, αλλά που γίνεται ιδιαίτερα αισθητή κατά τους πρώτους μήνες μετά τη σοβιετική κατοχή, τα συμβούλια τείνουν να μετατραπούν σε σημείο στήριξης ενός αυτοδιαχειριστικού σχεδίου που ερμηνεύει τη φιλελευθεροποίηση και την αποκέντρωση σαν μία εκ νέου απόδοση των εργοστασίων στους εργαζόμενους.

Βέβαια, το συγκεκριμένο σχέδιο δεν θα δοκιμαστεί ποτέ στην πράξη, αλλά αυτό είναι που αποτελεί τον μεγαλύτερο κίνδυνο για τους σοβιετικούς ηγέτες και που μετά την εισβολή θα αποτελέσει τον προνομιακό στόχο της διαδικασίας ομαλοποίησης. Η κατάργηση των συμβουλίων των εργαζομένων από τις δυνάμεις κατοχής δεν θα επιβληθεί χωρίς να συναντήσει αντίσταση. Η δημιουργία τους και η υπεράσπιση της ύπαρξής τους (συχνά περισσότερο τυπική παρά πραγματική) γίνονται αντικείμενο μιας «μονομαχίας» ανάμεσα στην υπεράσπιση των τελευταίων χώρων αυτονομίας και τη σιδερένια φτέρνα των σοβιετικών εισβολέων. Μέχρι που, τον Απρίλιο του '69, απαγορεύεται οριστικά η δημιουργία νέων συμβουλίων, ενώ τα ήδη υπάρχοντα μπαίνουν στο ψυγείο, και ο Ντούμπτσεκ, έχοντας μεταβληθεί από καιρό σε άχρηστο ανδρείκελο στα χέρια των κατακτητών, αποπέμπεται για να δώσει τη θέση του στον Χούζακ. Η — σοσιαλιμπεριαλιστική — τάξη επιστρέφει στην Πράγα.

ΡΟΜΠΕΡ ΛΙΝΑΡ, *ΑΥΤΟΣ ΠΟΥ ΗΡΘΕ ΑΠ' ΕΞΩ*, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΤΟΧΑΣΤΗΣ, ΑΘΗΝΑ 1982

από τον πολιτικό αγώνα στην ετεροδοξία

Εξέγερση ενάντια στην «κόκκινη αστική τάξη»

Η Τσεχοσλοβακία δεν είναι η μοναδική χώρα της Ανατολικής Ευρώπης όπου εμφανίζεται το κίνημα του '68. Στο πρώτο μισό του Ιούνη, ξέσπασε στη Γιουγκοσλαβία μία μικρή πολιτιστική επανάσταση ανάμεσα στους φοιτητές του Βελιγραδίου, που θα φτάσει να θέσει ανοιχτά υπό κατηγορία το καθεστώς και την «κόκκινη αστική τάξη» του, χωρίς όμως να κατορθώσει να ξεπεράσει τους τοίχους του πανεπιστημίου. Η εξέγερση αρχίζει στις 2 Ιουνίου, στη διάρκεια μιας γιορτής στο Νόβι Μπέογκραντ, ένα αποκεντρωμένο συγκρότημα κατοικιών, στην οικοδόμηση του οποίου συμμετείχαν ορισμένες «ομάδες εργασίας» αποτελούμενες από φοιτητές. Στο Βελιγράδι το πανεπιστήμιο καταλαμβάνεται για 10 ημέρες, οι εκδηλώσεις αλληλεγγύης πληθαίνουν σε άλλες πόλεις. Στο τέλος, ο Τίτο αναγκάζεται να επέμβει, «βραχυκυκλώνοντας» τη γραφειοκρατία του κόμματος, για να βρει μια λύση στη διαμάχη. Διαφορετικά, απειλεί ότι θα παραιτηθεί.

Στο κέντρο της φοιτητικής εξέγερσης βρίσκεται μια διεκδίκηση άμεσης δημοκρατίας: οι φοιτητές ζητούν να αναγνωριστούν οι συνελεύσεις και οι επιτροπές δράσης, που σχηματίστηκαν κατά τη διάρκεια της κατάληψης, σαν μόνιμες δομές αυτοδιοίκησης. Διεκδικούν την άμεση συμμετοχή τους στις έρευνες για τα γεγονότα, τον έλεγχο στην εκλογή των καθηγητών, την αποπομπή του αρχηγού της Ασφάλειας. Μονάχα αυτό το τελευταίο αίτημα θα ικανοποιηθεί αμέσως. Για τα υπόλοιπα, οι αρχές προσπαθούν να κερδίσουν χρόνο. Πετυχαίνουν να σταματήσει η κατάληψη, με αντάλλαγμα τη διακοπή των μαθημάτων για εφτά μέρες ώστε να συζητηθούν τα άλλα σημεία. Στο μεταξύ προσπαθούν να αποκεφαλίσουν το κίνημα, από το οποίο μόνο ένα μικρό κομμάτι, βεβαιώνει ένα επίσημο όργανο του κόμματος, επικαλείται τη «σκέψη του Μάο».

Ωστόσο, το ζήτημα του εξτρεμισμού αντιμετωπίζεται στην Κεντρική Επιτροπή της Ένωσης των Κομμουνιστών, στις 16 Ιουλίου. Ενώ οι γραφειοκράτες του κόμματος ξεκινούν μια σειρά επίσημων συναντήσεων με τους αντιπροσώπους των φοιτητών και των καθηγητών, ο Τύπος της Αριστεράς κατάσχεται και φιμώνεται. Το επίσημο όργανο του κόμματος ρίχνει το σύνθημα «να διαλύσουμε τους διαφωνούντες». Η κατοχή της Πράγας προσφέρει στο καθεστώς τη νομιμοποίηση που χρειάζεται για να επιβάλει τη σιδερένια πυγμή του στους αγώνες των φοιτητών.

Το κίνημα των φοιτητών της Βαρσοβίας

Τα ίδια συμβαίνουν, με πολύ πιο οξυμένη μορφή, στη Βαρσοβία. Εδώ, στις 8 Μαρτίου του '68, αρχίζει η εξέγερση. Πυροδοτείται — όπως στα χρόνια του ιταλικού Risorgimento — από μια θεατρική παράσταση. Οι θεατές αναγνωρίζουν σε αυτή μία έκκληση στην εθνική ανεξαρτησία από τη Σοβιετική Ένωση και ξεσπάνε σε ξέφρενα χειροκροτήματα. Η παράσταση απαγορεύεται.

Την επόμενη μέρα, όμως, οι φοιτητές της Βαρσοβίας καταλαμβάνουν το πανεπιστήμιο. Στις συνελεύσεις τίθεται αμέσως το πρόβλημα της σχέσης με τους εργάτες. Τις συζητήσεις κατευθύνουν κάποιοι διανοούμενοι μαρξιστικής διαμόρφωσης, που έχουν ήδη γνωρίσει τις φυλακές του καθεστώτος. Οι φοιτητές ζητούν κατάργηση της λογοκρισίας, ελευθερία του Τύπου και ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι. Αποφασίζεται να μεταφερθεί η δράση γύρω από αυτά τα θέματα στα εργοστάσια.

Οι φοιτητές κατεβαίνουν σε διαδηλώσεις στον δρόμο. Ζητούν τη συμπαράσταση των εργατών. Φωνάζουν: «Δεν υπάρχει ψωμί χωρίς ελευθερία». Η απήχηση του αγώνα στον πληθυσμό της Βαρσοβίας είναι μεγάλη. Μα από τα εργοστάσια δεν έρχεται καμία απάντηση.

Σε λιγότερο από δύο μήνες, το καθεστώς ξαναπαίρνει την κατάσταση στα χέρια του. Το μέσο γι' αυτό είναι μια αντισιωνιστική καμπάνια ναζιστικού τύπου: μεγάλο κομμάτι των φοιτητών και των διανοουμένων προέρχεται από τον εβραϊκό πληθυσμό των μεσοστρωμάτων της πόλης.

ΠΡΑΞΙΣ: ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΟΥ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΚΟΥ '68

Πριν από την εισβολή στην Πράγα, 20 χιλιάδες φοιτητές διαγράφονται από τα πολωνικά πανεπιστήμια και διώχνονται από τη χώρα. Το κίνημα καταστέλλεται, στον βαθμό που στερείται και την παραμικρή δυνατότητα να αναπτύξει κάποιο πλέγμα σχέσεων με τους εργάτες.

Ψωμί και ελευθερία

Ποια είναι τα θέματα αυτών των σχέσεων, μας το δείχνει η ουγγρική εμπειρία. Εδώ, ούτε το κίνημα των φοιτητών, ούτε η κινητοποίηση των εργοστασίων είναι αρκετά ισχυρά ώστε να χρειαστεί η αποφασιστική επέμβαση του καθεστώτος. Στο εσωτερικό των θεσμών αναπτύσσεται εκείνο το ιδεολογικό ρεύμα — που ωστόσο έχει την αφετηρία του όχι μόνο στον μαρξισμό, αλλά και στον σταλινισμό — που παίρνει την ονομασία «σχολή της Βουδαπέστης».

Το ενδιαφέρον για την υλική κατάσταση των εργατών είναι το σημείο αναφοράς των ριζοσπαστικών μορφών που παίρνει η κριτική στο καθεστώς. Κριτική όμως που δεν κατορθώνει να πάρει τον δρόμο της πολιτικής πρωτοβουλίας και της οργάνωσης, αλλά παραμένει στο στάδιο της κοινωνιολογικής έρευνας. Ένα από τα καλύτερα προϊό-

ντα της, το δοκίμιο *Η δουλειά με το κομμάτι* του Μίκλος ΧάρασTι[2], καρπός μιας άμεσης εμπειρίας δουλειάς στο εργοστάσιο επί δύο χρόνια, παρουσιάζει ορισμένες εκπληκτικές αναλογίες με την κριτική στην οργάνωση της εργασίας, που εκείνα τα χρόνια απασχολεί την επαναστατική Αριστερά των δυτικών χωρών, παίρνοντας ως σημείο αναφοράς του τη δομή του μισθού.

Ο αγώνας για το ψωμί και ο αγώνας για την ελευθερία της οργάνωσης είναι ταυτόσημοι. Αλλά τα καθεστώτα των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης προσπαθούν να τους διαχωρίσουν διατηρώντας διαιρεμένους εργάτες και φοιτητές και το πετυχαίνουν.

Η εξέγερση του Γκντανσκ

Δύο χρόνια μετά την καταστολή των Πολωνών φοιτητών, τον Δεκέμβρη του '70, ξεσπάει η εξέγερση των εργατών στα ναυπηγεία του Γκντανσκ και του Στετίνου.

Διαμαρτυρόμενοι για μια γενική αύξηση των τιμών, οι εργάτες καταλαμβάνουν τα ναυπηγεία και τα γραφεία της επιχείρησης. Στη συνέχεια, μπροστά στην καταστολή, εισβάλλουν στην πόλη, καίνε την έδρα του πολωνικού «κομμουνιστικού» κόμματος, κρεμάνε στα φανάρια πολλούς αντιπροσώπους της εργατικής πολιτοφυλακής, υπεύθυνους για χαφιεδισμό, για συλλήψεις και δολοφονίες των συντρόφων τους.

Προκειμένου να κατευναστεί η εξέγερση, επεμβαίνει άμεσα ο Γκιέρεκ, που χρησιμοποιεί τη φήμη του σαν παλιός εργάτης αγωνιστής, και τη συγκατάθεση που αποσπά από τους εργάτες, με την υπόσχεση μιας ανανέωσης του καθεστώτος, για να αντικαταστήσει τον Γκομούλκα στην ηγεσία του κόμματος.

Φοιτητές και διανοούμενοι παρακολουθούν παθητικά την έκρηξη και την εξέλιξη της εξέγερσης. Το κίνημα δεν υπάρχει πια. Το πλέγμα των νέων σχέσεων εξουσίας και επικοινωνίας, που αλλού έχει κατορθώσει να αναπτύξει με την κοινωνία και το εργοστάσιο, εδώ —όπως και σε όλη σχεδόν την Ανατολική Ευρώπη— έχει κοπεί.

Η υλική βάση της μαζικής συνεύρεσης ανάμεσα σε εργάτες και φοιτητές, της γέννησης μιας επαναστατικής Αριστεράς, της πολιτικής —όχι σαν διαχείρισης των υπαρχόντων θεσμών, αλλά σαν «τρόπου ζωής» και πρακτικής κριτικής της λειτουργίας τους— δεν υπάρχει πια.

Ένας άλλος δρόμος

Το πραγματικό κίνημα θα πάρει έναν άλλο δρόμο. Έναν δρόμο που θα δει το φως της ημέρας ακριβώς στην Πολωνία, περιφερειακή ζώνη και σημείο της εντονότερης κρίσης της σοβιετικής αυτοκρατορίας, εφτά χρόνια αργότερα.

Πρόκειται για τη συνάντηση ανάμεσα σε εργάτες και διαφωνούντες διανοούμενους: οι πρώτοι είναι πρωταγωνιστές μιας νέας μεγαλειώδους εξέγερσης στα εργοστάσια της Βαρσοβίας· οι δεύτεροι, υπομονετικοί υφαντές ενός δικτύου αντιπληροφόρησης και προσωπικών επαφών, που διαπερνά όλους τους θεσμούς και ραγίζει από τα μέσα τη συνοχή του καθεστώτος.

Αλλά δεν πρόκειται πια για συνάντηση, σε μαζικό επίπεδο, ανάμεσα σε κινήματα που αναζητούν τον δρόμο για να ξεπεράσουν το καθένα τα δικά του όρια. Είναι ένας ιστός αράχνης ατομικών επαφών που διαπερνά τις πιο διαφορετικές κοινωνικές ομάδες: σ' αυτόν, ο καθένας συμμετέχει προσωπικά και σε σχέση με τα σημεία στα οποία συμφωνεί με τους συνομιλητές του. Μία άτυπη οργάνωση (χωρίς καταστατικά, χωρίς ηγέτες, χωρίς γενικό πρόγραμμα, χωρίς πειθαρχία, χωρίς μια εικόνα του εαυτού της, ούτε δημόσια, ούτε παράνομη) που επικαλείται τους νόμους μόνο για να δείξει τη συστηματική παραβίασή τους από την πλευρά του καθεστώτος και την αυθαιρεσία στην οποία στηρίζει την εξουσία του.

Πρόκειται για μια δομή που, με μικρές διαφορές, αναπαράγει εκείνη των σαμιζντάτ: τη μορφή που παίρνει η αντίθεση στο καθεστώς στη Σοβιετική Ένωση από το '68 και μετά. [ ]

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΡΑΜΠΕΛΙΑΣ, *ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ*, ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

από το τόκυο στο μπέλφαστ

Οι Ζενγκακούρεν

Το πρώτο φοιτητικό κίνημα για το οποίο γίνεται λόγος, μετά τον πόλεμο, είναι το γιαπωνέζικο. Οργανωμένο σε μία συνομοσπονδία όλων των αντιπροσωπευτικών οργανισμών των πανεπιστημίων της χώρας (Ζενγκακούρεν: μια λέξη που για χρόνια θα είναι συνώνυμο του εξτρεμιστή, στο στόμα όλων των γραφειοκρατών του επίσημου εργατικού κινήματος της Δύσης), περνάει στο προσκήνιο αμέσως μετά τον πόλεμο.

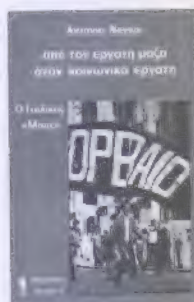
Αλλά μόνο κατά το δεύτερο μισό της δεκαετίας του '60 το κίνημα καταφέρνει να ξαναρχίσει τον αγώνα μέσα στο πανεπιστήμιο.

Το '66, πέντε μήνες απεργίας των φοιτητών του πανεπιστημίου της Βαζέντα, ενάντια στην αύξηση των διδάκτρων και ενάντια στις ακαδημαϊκές αρχές, πυροδοτούν μια κινητοποίηση που ξαπλώνεται σε όλα τα πανεπιστήμια της χώρας και που αναπτύσσεται παράλληλα με τον αγώνα ενάντια στην εισβολή στο Βιετνάμ.

Αυτό είναι το βασικό πεδίο συνάντησης με ένα επαναστατικό κομμάτι νέων εργατών, έξω και ενάντια στη γραμμή όλων των συνδικαλιστικών οργανώσεων και όλων των επίσημων κομμάτων της Αριστεράς.

Η κινητοποίηση αυτή φτάνει στο αποκορύφωμά της και προαναγγέλλεται η ταυτόχρονη επίθεση στην αμερικανική πρεσβεία, στη Δίαιτα (τη γιαπωνέζικη Βουλή), στο υπουργείο Άμυνας, στην κατοικία του πρωθυπουργού, στη γενική διεύθυνση της αστυνομίας, στον σιδηροδρομικό σταθμό του Σινζούκου. Αυτός ο τελευταίος είναι ο πραγματικός στόχος της ημέρας: πρόκειται για τον κεντρικό κόμβο στη μεταφορά ανθρώπων και υλικού που κατευθύνονται προς το Βιετνάμ, περνώντας από την Ιαπωνία. Φοιτητές και εργάτες αντιστέκονται στις επιθέσεις της αστυνομίας για πολλές ώρες: όταν αναγκάζονται να υποχωρήσουν, οι συγκρούσεις συνεχίζονται από προλετάριους που έχουν συγκεντρωθεί γύρω από τον σταθμό, παρά την κατάσταση πολιορκίας που επικρατεί σε ολόκληρη την πόλη. Τουλάχιστον 50 χιλιάδες άτομα παίρνουν μέρος στις συγκρούσεις. Στη μία η ώρα το πρωί, η κυβέρνηση αναγκάζεται να κηρύξει στρατιωτικό νόμο.

Ο μαχητικός χαρακτήρας των διαδηλώσεων στους δρόμους αναπαράγεται στα πανεπιστήμια: οι καταλήψεις προστατεύονται με στρατιωτικά μέσα. Το '68, πάνω από διακόσιες σχολές μπαίνουν στον αγώνα σε όλη τη χώρα. Στο Τόκιο καταλαμβάνονται, κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού, τόσο το πανεπιστήμιο Νίχον (το μεγαλύτερο πανεπιστήμιο της χώρας) όσο και το «αυτοκρατορικό» πανεπιστήμιο, απ' όπου προέρχονται όλα τα ανώτερα στελέχη της κρατικής γραφειοκρατίας. Αυτό το τελευταίο το υπερασπίζουν, στις 18 και 19 Ιανουαρίου του '69, 300 φοιτητές, οχυρωμένοι στο ψηλότερο σημείο του κτηρίου: ένα «θέαμα» που μεταδίδεται από τις τηλεοράσεις όλου του κόσμου. [ ]

ΑΝΤΟΝΙΟ ΝΕΓΚΡΙ, *ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΡΓΑΤΗ-ΜΑΖΑ ΣΤΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΕΡΓΑΤΗ: Ο ΜΑΗΣ ΤΟΥ '68 ΣΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ*, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΟΜΜΟΥΝΑ, ΑΘΗΝΑ 1984.

Η μάχη του Ρίο ντε Τζανέιρο

Στα τέλη Ιουλίου, το φοιτητικό κίνημα ξεσπάει στο Ρίο ντε Τζανέιρο, στη Βραζιλία, που γνωρίζει μια από τις πιο άγριες δικτατορίες της Λατινικής Αμερικής.

Στη δεκαετία του '60, η πολιτικοποίηση των φοιτητών σε όλη την αμερικανική υποήπειρο είναι στενά δεμένη με την αίγλη που ασκεί η κουβανέζικη επανάσταση, ο καστρισμός και η βολιβιανή περιπέτεια του Τσε Γκεβάρα.

Οι ένοπλοι σχηματισμοί που παίρνουν τον δρόμο του αντάρτικου απαρτίζονται σε μεγάλο μέρος από φοιτητές, ενώ τα πανεπιστήμια αποτελούν την πιο στέρεα ενδοχώρα τους.

Αλλά γύρω στο '68, το κίνημα παίρνει ένα μαζικό χαρακτήρα, που το κάνει να μοιάζει πολύ με εκείνα που αναπτύσσονται στις ιμπεριαλιστικές μητροπόλεις.

Ανάμεσα στις 18 και στις 27 Ιουλίου, στο Ρίο διεξάγεται μια σχεδόν αδιάκοπη μάχη ανάμεσα σε φοιτητές και αστυνομία.

Η εξέγερση αρχίζει να δημιουργεί ρήγματα στον δικτατορικό μηχανισμό (συλλαμβάνονται για συνεργασία με τους φοιτητές πολλοί αξιωματικοί, εν ενεργεία και μη). Στις 27 του μήνα, γύρω από τον αγώνα των φοιτητών φαίνεται πως έχει συσπειρωθεί ένα μέτωπο γενικευμένης αντίθεσης. Σε μία νέα διαδήλωση παίρνουν μέρος 80.000 άτομα, με μαζική παρουσία εργατών, καθηγητών, ιερέων, προσωπικοτήτων του θεάματος. Πέρα από τα συνθήματα για την πανεπιστημιακή μεταρρύθμιση, ακούγονται τα συνθήματα «Ελευθερία», «η εξουσία στον λαό», και «φτάνει πια η δικτατορία».

Στη Λατινική Αμερική

Στο μεταξύ, το κίνημα ξαπλώνεται σε άλλες πρωτεύουσες της Λατινικής Αμερικής: Πόλη του Μεξικού, Καράκας, Μπουένος Άιρες, Μοντεβίδεο, Άγιος Δομίνικος, Μπογκοτά. Αυτή η τελευταία κηρύσσεται κατάσταση πολιορκίας επί δέκα μέρες, με μαζικές συλλήψεις και εκτοπισμούς κατοίκων από τις πιο φτωχές συνοικίες, για να μην τους δει το μάτι του πάπα Παύλου του Στ΄, που επισκέφτηκε την κολομβιανή πρωτεύουσα για να πάρει μέρος στο εκκλησιαστικό συνέδριο.

Το κίνημα επανέρχεται με μεγαλύτερη δύναμη τον Σεπτέμβρη: στις 13 του μήνα, η βραζιλιάνικη κυβέρνηση αναγκάζεται να στείλει στρατό για να καταλάβει την Μπραζίλια, προκειμένου ν' αναχαιτίσει τις διαδηλώσεις που διεξάγονται καθημερινά, ενώ στο Μπουένος Άιρες, στη δεύτερη επέτειο της εξέγερσης της Κόρδοβας (όπου φοιτητές και εργάτες πρωταγωνίστησαν στην εκδίωξη των κυβερνητικών δυνάμεων από την πόλη), οι φοιτητές συγκρούονται με την αστυνομία επί πολλές ώρες.

Στις 26 του μήνα, οι φοιτητές του Ρίο ξανακατεβαίνουν στον δρόμο για να διαδηλώσουν ενάντια στην Παναμερικανική συνάντηση των στρατιωτικών ηγετών, ανάμεσα στις 8 και στις 10 Οκτωβρίου. Νέες συγκρούσεις με την αστυνομία μπροστά στο πανεπιστήμιο του Ρίο δείχνουν ότι τώρα πια, στις επιθέσεις και τις εφόδους της αστυνομίας, συμμετέχουν ανοιχτά οι πράκτορες της «Μαύρης Χειρός», ενός ειδικού σώματος που έχει δημιουργηθεί από την αστυνομία και είναι εξουσιοδοτημένο για κάθε είδους έγκλημα, χωρίς τον παραμικρό φόβο τιμωρίας.

Τελικά, στις 14 Οκτωβρίου, η βραζιλιάνικη κυβέρνηση καταφέρνει να βάλει χέρι στους 1200 αντιπροσώπους του κινήματος που έχουν συγκεντρωθεί σε παράνομο συνέδριο στο Σάο Πάολο. Συλλαμβάνονται όλοι. Οι αγώνες συνεχίζονται, αλλά, με το τέλος του χρόνου, η πιο έντονη φάση έχει πια τελειώσει. Εκείνο που θα την αναγκάσει να υποχωρήσει είναι τα γεγονότα της Πόλης του Μεξικού, η πιο βίαια καταστολή του φοιτητικού κινήματος που έγινε ποτέ, πριν από εκείνη στην Ταϊλάνδη, το '76.

Στη Πόλη του Μεξικού

Στις 25 Ιουλίου, οι φοιτητές της Πόλης του Μεξικού καταλαμβάνουν την πανεπιστημιούπολη. Αρχικά μοιάζει με έναν αγώνα προορισμένο να επαναλάβει την πορεία των χιλιάδων άλλων πανεπιστημίων όλου του κόσμου. Αλλά στην Πόλη του Μεξικού έχουν προγραμματιστεί για τον ερχόμενο Οκτώβριο οι Ολυμπιακοί Αγώνες. Μία επίδειξη του καθεστώτος, που ο πρόεδρος της Δημοκρατίας σκοπεύει να χρησιμοποιήσει για να επιβάλει την ηγεσία της χώρας του (μιας από τις πιο υποδουλωμένες στον ιμπεριαλισμό των Ηνωμένων Πολιτειών) ανάμεσα στα φιλοδυτικά κράτη του Τρίτου Κόσμου.

Η καταστολή γίνεται αμέσως βίαιη: οι φοιτητές αντιπροσωπεύουν τη μοναδική απειλή για την κοινωνική ειρήνη μιας χώρας που, για να είναι έδρα των Ολυμπιακών Αγώνων, πρέπει να αποδείξει ότι δεν βρίσκεται σε κατάσταση εμφυλίου πολέμου.

Στις 28 Ιουλίου, granaderos (τα ΜΑΤ του Μεξικού, σ.τ.μ.) και αλεξιπτωτιστές εισβάλλουν στο κατειλημμένο πανεπιστήμιο γκρεμίζοντας τις εισόδους με μπαζούκας. Οι νεκροί φοιτητές φτάνουν τους 20.

Αυτό το γεγονός θα δώσει το έναυσμα για να ξεκινήσουν οι συγκρούσεις ανάμεσα σε φοιτητές και αστυνομία. Κυκλοφορεί η είδηση ότι πολλοί από τους νεκρούς της προηγούμενης εβδομάδας κάηκαν στο στρατόπεδο των granaderos για να μη βρεθούν, και δηλώνονται ως εξαφανισμένοι. Το Εθνικό Απεργιακό Συμβούλιο αποφασίζει να σταματήσει τις εξετάσεις και τα μαθήματα από τις 12 Αυγούστου, καλεί τους εργάτες και τους αγρότες να ενωθούν μαζί του στον αγώνα, ζητά την απομάκρυνση των υπεύθυνων της δημοτικής αστυνομίας, τη διάλυση του σώματος των granaderos, την κατάργηση κάποιων φασιστικών νόμων, ανάμεσα στους οποίους και εκείνον που αναφέρεται στον «κοινωνικό εκφυλισμό» (νόμο που προαναγγέλλει, ακόμα και στο όνομα, το κυνήγι του περιθωριακού που, λίγα χρόνια αργότερα, θα αποτελέσει το στήριγμα της καταστολής ενάντια στους φοιτητές σε όλο τον κόσμο). Στις 28 Αυγούστου, μία διαδήλωση 200.000 ατόμων που πολιορκούν το προεδρικό μέγαρο, φαίνεται να επιβάλλει μία αλλαγή στην τακτική της κυβέρνησης.

Αλλά καθώς πλησιάζουν οι Ολυμπιακοί Αγώνες, ο πρόεδρος επιστρέφει στην επίθεση. Στις 19 Σεπτεμβρίου, μερικές χιλιάδες στρατιώτες εισβάλλουν στο πανεπιστήμιο, κατειλημμένο εδώ και 6 βδομάδες, συλλαμβάνουν πεντακόσιους φοιτητές (που θα βασανιστούν στις φυλακές και τα στρατόπεδα) και θέτουν σε κατάσταση πολιορκίας την πανεπιστημιούπολη. Μόλις γίνεται γνωστή η επίθεση, καταλαμβάνονται δεκάδες τεχνικές σχολές και σχολεία. Για να αναχαιτίσει την εξάπλωση του αγώνα, η κυβέρνηση επιτίθεται σε πολλές σχολές, ενώ περνούν στη δράση και οι αστυνομικές ομάδες.

Οι φοιτητές, που μέχρι τότε μάχονταν με πέτρες και μπουκάλια, αρχίζουν να χρησιμοποιούν όπλα. Εμφανίζονται οι ελεύθεροι σκοπευτές, που πυροβολούν την αστυνομία από τις στέγες των σπιτιών. Ολόκληρες περιοχές της πρωτεύουσας, όπως η συνοικία Σαν Χασίντο, περνούν στα χέρια των φοιτητών και των κατοίκων. Οι διαστάσεις του αγώνα υποχρεώνουν την κυβέρνηση να έρθει σε συμφωνία: στις 27 Σεπτεμβρίου, το πανεπιστήμιο παραδίδεται πάλι στον πρύτανη.

Η σφαγή στην Πλατεία των Τριών Πολιτισμών

Η έναρξη του ακαδημαϊκού έτους στα πανεπιστήμια γίνεται με διαδήλωση: πέντε χιλιάδες φοιτητές, με επικεφαλής τις μητέρες των σκοτωμένων συντρόφων τους,

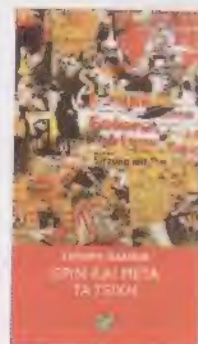
ΑΦΙΣΑ ΜΝΗΜΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΦΑΓΗ ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΩΝ

διασχίζουν την πόλη. Οι τοίχοι γεμίζουν με συνθήματα και μανιφέστα απευθυνόμενα στους τουρίστες που καταφτάνουν για να παρακολουθήσουν τους Ολυμπιακούς Αγώνες: «Θέλεις να γνωρίσεις το Μεξικό; Να επισκεφτείς τις φυλακές του!». Στις γειτονιές και τα εργοστάσια αναπτύσσεται η δραστηριότητα των ομάδων προπαγάνδας των φοιτητών.

Στις 3 Οκτωβρίου, η σφαγή. Δέκα χιλιάδες φοιτητές, που έχουν συγκεντρωθεί στην Πλατεία των Τριών Πολιτισμών, απαιτώντας την επαναλειτουργία του πολυτεχνείου και των άλλων τεχνικών σχολών, αντιμετωπίζουν τα αυτόματα του στρατού, των granaderos, και χιλίων ανδρών των ειδικών μονάδων, που βρίσκονται διάσπαρτοι μέσα στο πλήθος. Όλοι οι δρόμοι εισόδου και εξόδου από την πλατεία έχουν αποκλειστεί με τεθωρακισμένα. Το πλήθος δεν μπορεί να διαφύγει. Η σφαγή συνεχίζεται. Ο ακριβής αριθμός των νεκρών δεν θα γίνει ποτέ γνωστός. Σύμφωνα με την κυβέρνηση είναι καμιά σαρανταριά, σύμφωνα με τους φοιτητές όχι λιγότεροι από 190.

Στις 12 Οκτωβρίου, σε μία χώρα όπου το καθεστώς και ο Τύπος προσποιούνται ότι δεν έχει συμβεί τίποτα, αρχίζουν οι Ολυμπιακοί Αγώνες. Θα περάσουν στην ιστορία, όχι μόνον εξαιτίας της σφαγής στην Πλατεία των Τριών Πολιτισμών, αλλά και για την εκδήλωση διαμαρτυρίας των δύο μαύρων αθλητών των Ηνωμένων Πολιτειών, Κάρλος και Σμιθ, που χαιρετούν το πλήθος με υψωμένη γροθιά και με το κεφάλι σκυφτό, για να μη βλέπουν την αμερικάνικη σημαία.

Στις 23 Οκτωβρίου, τέσσερις μήνες μετά, το Εθνικό Απεργιακό Συμβούλιο αποφασίζει να σταματήσει τον αγώνα. Η εξάπλωση της απεργίας στα εργοστάσια, κε-

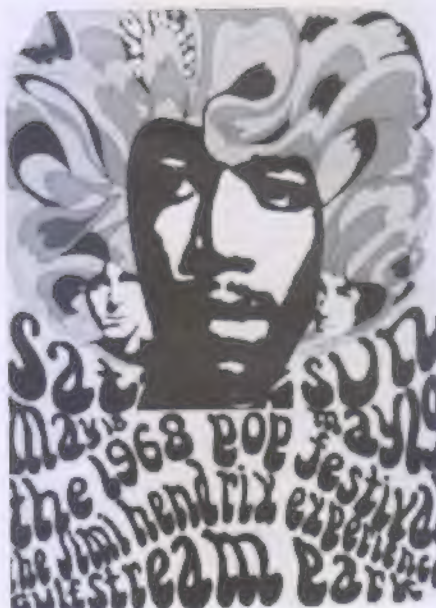
ΣΩΤΗΡΗΣ ΧΑΛΙΚΙΑΣ, *ΠΡΙΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΑ ΤΕΙΧΗ*, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΝΔΙΚΤΟΣ, ΑΘΗΝΑ 2008.

ντρικός στόχος όλου του κινήματος, θα εμποδιστεί με μία σφαγή.

Ισπανία, Πορτογαλία, Μεγάλη Βρετανία

Στη Δυτική Ευρώπη, οι ταραχές ξαπλώνονται σε όλες τις χώρες, ακόμα και σ' εκείνες που βρίσκονται κάτω από φασιστικά καθεστώτα. Στην Ισπανία, στο τέλος Νοεμβρίου του '68, καταλαμβάνονται οι σχολές των Πολιτικών Επιστημών και της Οικονομίας στη Μαδρίτη, αρχίζουν συζητήσεις πάνω στην πολιτική κατάσταση, τους εργατικούς αγώνες, τη φοιτητική δύναμη.

Στη συνέχεια, μετά την πρώτη επίθεση της αστυνομίας, καταλαμβάνονται όλες οι σχολές. Στην Πορτογαλία, την ίδια περίοδο, αρχίζει στη Λισαβόνα μία απεργία των φοιτητών, που διεκδικούν την επαναφορά των καθηγητών που είχαν διωχθεί από το καθεστώς.

Την άνοιξη του '68, οι αγώνες και οι καταλήψεις πληθαίνουν στα αγγλικά πανεπιστήμια. Οι φοιτητές παλεύουν ενάντια στον ρατσισμό, ζητούν την απομάκρυνση των πιο αντιδραστικών καθηγητών, απαγορεύουν τη συζήτηση με προσωπικότητες που έχουν συμφωνήσει με την ιμπεριαλιστική και ρατσιστική πολιτική στη Ροδεσία και τη Νότια Αφρική, ζητούν να ανοίξουν τα πανεπιστήμια σε όλο τον λαό, σχηματίζονται, κυρίως το καλοκαίρι, ελεύθερα πανεπιστήμια με μεγάλη συμμετοχή καθηγητών και φοιτητών, προσπαθούν να μεταβάλουν τα πανεπιστήμια σε κόκκινες βάσεις για την οργάνωση του κινήματος ενάντια στον πόλεμο του Βιετνάμ.

Πολιτική και "underground"

Στα μέσα του '68, το κύριο κομμάτι των δυνάμεων που είχαν εμψυχώσει το φοιτητικό κίνημα προσπαθεί να δημιουργήσει μία ένωση επαναστατών φοιτητών, την RSSF (Επαναστατική Ομοσπονδία Σοσιαλιστών Φοιτητών), που συνδέεται ιδεολογικά και οργανωτικά με το ευρωπαϊκό φοιτητικό κίνημα, και κύρια με το γερμανικό SDS και το γαλλικό κίνημα 22 του Μάρτη. Μερικά σημεία του προγράμματος της RSSF επικεντρώνονται στα θέματα που έχουν συζητηθεί πλατιά στα πανεπιστήμια και τα κινήματα της Ευρώπης: την απόρριψη των υπαρχόντων κομμάτων και συνδικάτων, τη θέληση να συγκροτηθούν σε εξωκοινοβουλευτική αντιπολίτευση, την προοπτική δημιουργίας στα πανεπιστήμια των βάσεων από τις οποίες θα ξεκινήσει ένας αγώνας για την κατάκτηση του υπόλοιπου προλεταριάτου.

Αυτή η σύγκλιση έχει τις ρίζες της σε μία κοινή ανάλυση των φοιτητικών συνθηκών:

«Η τάση του σύγχρονου καπιταλισμού είναι η αυξανόμενη ενοποίηση χειρωνακτικής και διανοητικής εργασίας, παραγωγικής και πνευματικής εργασίας, με αποτέλεσμα να κάνει τον ρόλο των διανοητικών στοιχείων όλο και πιο αποφασιστικό για την ανάπτυξη της οικονομίας και της κοινωνίας. Γι' αυτόν τον λόγο, αυτή η παραγωγική δύναμη επεμβαίνει βαθαίνοντας τη σύγκρουση με τη θεσμική φύση του καπιταλισμού. Το επαναστατικό φοιτητικό κίνημα, που αναπτύσσεται σε όλες τις αναπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες, είναι η φυσική συνέπεια αυτού του φαινομένου».

Σε αντίθεση με ό,τι συμβαίνει στις Ηνωμένες Πολιτείες, το κίνημα είναι σχετικά αποκομμένο από την underground κουλτούρα (που διαθέτει ωστόσο στο Λονδίνο ένα από τα μεγαλύτερα κέντρα της), καθώς και από τα νεολαιίστικα κινήματα που, από τις αρχές της δεκαετίας του '60, δίνουν ζωή, στην Αγγλία, σε νεολαιίστικες συμμορίες, οι οποίες προαναγγέλλουν, με βίαιες και θεαματικές μορφές, την εξέγερση των νέων στην υπόλοιπη Ευρώπη.

Μία απόπειρα σύνθεσης ανάμεσα στα πολιτικά κινήματα και τις απελευθερωτικές πρακτικές αυτής της κουλτούρας έγινε στο διεθνές συνέδριο για τη διαλεκτική της απελευθέρωσης, που έλαβε χώρα τον Σεπτέμβριο του '67 στο Λονδίνο, και στο οποίο πήραν μέρος μαρξιστές μελετητές, ηγέτες της «Μαύρης Δύναμης» και του φοιτητικού κινήματος, εκπρόσωποι της underground κουλτούρας και των νέων αντιψυχιατρικών ρευμάτων. Χωρίς όμως αξιόλογες πρακτικές συνέπειες.

Η αναγέννηση του ιρλανδικού εθνικισμού

Ένα σημαντικό προϊόν του ευρωπαϊκού κινήματος του '68 είναι ο ρόλος που παίζει το φοιτητικό κίνημα στην αναγέννηση —σε βάσεις σαφώς ταξικές και αντικαπιταλιστικές— του ιρλανδικού εθνικισμού στο Όλστερ, την αρχαιότερη αγγλική αποικία.

Το 1967, ιδρύεται στο Όλστερ η «Βορειοιρλανδική Ένωση για τα πολιτικά δικαιώματα» (NICRA). Κάτω από την καθοδήγησή της, αρχίζουν οι καμπάνιες «πολιτικής ανυπακοής» ενάντια στο σύστημα πολιτικών διακρίσεων που υφίστανται οι καθολικοί προλετάριοι. Μέσα από τις εκστρατείες σχηματίζεται μία ομάδα αγωνιστών, στην πλειοψηφία τους φοιτητών, που στη συνέχεια θα δημιουργήσουν την επαναστατική οργάνωση «People's Democracy» (Λαϊκή Δημοκρατία). Όλο το τελευταίο τρίμηνο του '68 είναι αυτός ο «ιρλανδικός τομέας» του παγκόσμιου φοιτητικού κινήματος που καθοδηγεί τις σημαντικότερες εκδηλώσεις ενάντια στην αγγλική κυβέρνηση, την τοπική βουλή και τις φασιστικές οργανώσεις των βορειο-ιρλανδών προτεσταντών.

Μια σύγκρουση μεγάλης διάρκειας, που έχει ως αποτέλεσμα τον μετασχηματισμό του Ιρλανδικού Απελευθερωτικού Στρατού (IRA), παλιού και φθαρμένου παράνομου εθνικιστικού σχηματισμού, σε λαϊκό στρατό, με εξαιρετικά πλατιά λαϊκή βάση.

δύο ξεχωριστοί κόσμοι

Η απόπειρα εναντίον του Ρούντι Ντούτσκε

Στις 11 Απριλίου του '68, ένας ηγέτης του γερμανικού SDS, ο Ρούντι Ντούτσκε, πληγώνεται από τις σφαίρες ενός ναζιστή. Μόλις κυκλοφορεί η είδηση για την απόπειρα, οι φοιτητές επιτίθενται στα κτήρια του εκδότη Σπρίνγκερ σε πολλές πόλεις: Βερολίνο, Αμβούργο, Μόναχο, Έσεν, Κολονία, Φρανκφούρτη. Ο Σπρίνγκερ είναι ο υπεύθυνος για την εκστρατεία μίσους που όπλισε το χέρι του αυτουργού. Όλη την εβδομάδα του Πάσχα, γίνονται αλλεπάλληλες διαδηλώσεις, συγκρούσεις με την αστυνομία, «βιαιότητες ενάντια στα πράγματα», δηλαδή ενάντια σε αυτοκίνητα, κτήρια, μαγαζιά (άποψη που θεωρητικοποιήθηκε ανοιχτά από τον SDS σαν το πιο κατάλληλο μέσο πάλης για εκείνη τη φάση). Στους δρόμους κατεβαίνουν εκατοντάδες χιλιάδες σύντροφοι, όχι μόνο φοιτητές.

Στις 17 Απριλίου, στην πιο θερμή φάση των συγκρούσεων, η CDU (Χριστιανική Δημοκρατία) παρουσιάζει στη Βουλή έναν καινούργιο νόμο για τη δημόσια τάξη. Ο SDS απαντά καλώντας σε διαδηλώσεις σε όλη τη χώρα και σε μία «αστεροειδή πορεία» (δηλαδή συγκλίνουσα στη Βόνη, από διαφορετικές κατευθύνσεις) για τις 11 Μαΐου .

Ήδη από τις αρχές του '67, η κινητοποίηση ενάντια στους έκτακτους νόμους για τη δημόσια τάξη αποτελεί ένα από τα βασικά πεδία παρέμβασης της εξωκοινοβουλευτικής αντιπολίτευσης και ένα από τα ελάχιστα σημεία συνάντησης ανάμεσα στη φοιτητική και ριζοσπαστική Αριστερά και το συνδικαλιστικό κίνημα, που μέχρι τότε ακόμα είναι αντίθετο, αν και μόνο στα λόγια, σε νόμους που πλήττουν πάνω απ' όλα το δικαίωμα στην απεργία.

Η «αστεροειδής πορεία»

Με την απόπειρα κατά του Ρούντι Ντούτσκε, η CDU προχωράει ένα ακόμα βήμα στον δρόμο της εξάλειψης κάθε δημοκρατικής ελευθερίας: οι νόμοι που προτείνει, εμπνευσμένοι από το ΝΑΤΟ, προβλέπουν την επέμβαση του τελευταίου με πλήρεις εξουσίες σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης για λόγους δημόσιας τάξης. Ένα άλλο άρθρο επιτρέπει στην πράξη τις φασιστικές επιθέσεις ενάντια στις διαδηλώσεις και τις απεργίες που θέτουν σε αμφισβήτηση την «ασφάλεια του κράτους». Στις 10 Μαΐου, το SPD (Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα) ανακοινώνει ότι συμφωνεί με τη χριστιανοδημοκρατική πρόταση. Στις 11, στην «αστεροειδή πορεία», την οργάνωση της οποίας έχει αναλάβει το «Συμβούλιο Ενάντια στους Νόμους Έκτακτης Ανάγκης», όπου συμμετέχουν και πολλοί συνδικαλιστές ηγέτες, παίρνουν μέρος 70 χιλιάδες άτομα. Φτάνουν στη Βόνη με κάθε είδους μέσο, παρ' όλο που τα συνδικάτα μποϊκοτάρουν τη διαδήλωση με ξεχωριστή συγκέντρωση στο Ντόρτμουντ.

Στα τέλη Μαΐου , η αναταραχή έχει εξαπλωθεί σε όλα τα γερμανικά πανεπιστήμια. Γύρω από την κατάληψη του πανεπιστημίου της Φρανκφούρτης, που ξαναβαφτίστηκε Καρλ Μαρξ, δημιουργείται μία πολιτική παράταξη που περιλαμβάνει και τα τοπικά συνδικάτα. Μετά από τις καμπάνιες για το Βιετνάμ, ενάντια στο ιρανικό καθεστώς, ενάντια στον εκδότη Σπρίνγκερ, αυτή είναι η τελευταία από τις καμπάνιες μέσα από τις οποίες αναπτύσσονται η θεωρητική επεξεργασία και η μαζική κινητοποίηση που συνοδεύουν την ιστορία του SDS: από την εκδίωξή του από το SPD (του οποίου ήταν η φοιτητική οργάνωση), στις αρχές της δεκαετίας του '60, μέχρι την οργάνωση της Εξωκοινοβουλευτικής Αντιπολίτευσης (APO), μετά την πραγματοποίηση της «μεγάλης συμμαχίας» ανάμεσα στην CDU και την SPD, το '66.

Οι έκτακτοι νόμοι εγκρίνονται παρ' όλα αυτά στα τέλη Μαΐου, τη στιγμή ακριβώς που στη Γαλλία η εργατική εξέγερση φτάνει στο αποκορύφωμά της. Δύο πράγματα που δεν είναι άσχετα μεταξύ τους.

Το "berufsverbot"

Η ήττα που υπέστη το κίνημα (και που θα χρησιμεύσει ως πρότυπο στην τακτική με την οποία ο Φανφάνι θα επιβάλει τον «legge reale» — ειδικό κατασταλτικό νόμο— εφτά χρόνια αργότερα στην Ιταλία) κάνει όλο και πιο δύσκολη τη διατήρηση της κινητοποίησης στους μήνες και τα χρόνια που ακολουθούν. Όπως στις άλλες χώρες, έτσι και στη Γερμανία η διάλυση του ενιαίου φοιτητικού κινήματος οδηγεί στον κατακερματισμό σε ομάδες και ρεύματα της επαναστατικής Αριστεράς και στην αποσύνθεση του SDS, που μέχρι τότε εξασφάλιζε την ενότητά τους. [ ]

Η εξουσία προωθεί έναν νέο μηχανισμό επιλογής, όχι πιο αξιοκρατικό, αλλά πολιτικό και ακόμα περισσότερο αστυνομικό. Το **berufsverbot**, τον αποκλεισμό από τις δημόσιες υπηρεσίες των «εξτρεμιστών, εχθρών του Συντάγματος». Σήμερα, οι σύντροφοι που έχουν αποκλειστεί μέσα από αυτό το κοσκίνισμα δεν είναι περισσότεροι από 4 χιλιάδες. Αλλά εκείνοι που υπόκεινται σε μία έρευνα για τα έργα και τους «πολιτικούς προσανατολισμούς» τους είναι εκατοντάδες χιλιάδες. Ο στόχος είναι να κάνει τους νέους διαχειριστές της κοινωνικής εξουσίας να εσωτερικεύσουν τους κανόνες της «αυτολογοκρισίας». Και πράγματι, το **berufsverbot** λειτουργεί κύρια προς αυτή την κατεύθυνση. Οι «ειδικοί επιτηρητές», που αποτελούνται από τους ίδιους τους εαυτούς τους, τους ίδιους τους συναδέλφους, τους ίδιους τους γείτονες, γίνονται μ' αυτό τον τρόπο εκατομμύρια.

Ο SDS

Στη διάρκεια της μακρόχρονης πολιτικής απομόνωσής του, ο SDS αφοσιώνεται σε μια δουλειά μελέτης και θεωρητικής επεξεργασίας που θα βάλει τη σφραγίδα της σε όλο το κίνημα, αν αυτό πάρει μαζικές διαστάσεις. Αυτή η όψη διακρίνει το γερμανικό κίνημα από εκείνο πολλών

1. Σταθμός του Παρισιού απ' όπου φεύγουν τα τρένα για τη Νότια Γαλλία (σ.τ.μ.).
2. Έχει κυκλοφορήσει σε ελληνική μετάφραση από τις εκδόσεις Στοχαστής (σ.τ.μ.).

άλλων χωρών, όπου η επεξεργασία, όταν δεν επιβάλλεται από τα έξω, ξεκομμένη από την πραγματικότητα, είναι σε μεγάλο βαθμό καρπός κάποιας πρόχειρης δουλειάς της τελευταίας στιγμής και οπωσδήποτε κάτι ελάχιστα περισσότερο από ένα όργανο προσανατολισμού της καθημερινής δράσης.

Ο SDS προσπαθεί να ξεκαθαρίσει τους λογαριασμούς του αφενός με τις υλικές ρίζες της απομόνωσής του, δηλαδή με μια αυταρχική κοινωνία που διακλαδίζεται μέχρι μέσα στην ίδια την προσωπικότητα κάθε ατόμου και αφετέρου με την ιστορία του εργατικού κινήματος, σαν έκφραση και ολοκλήρωση του οποίου εμφανίζονται τα καθεστώτα της Ανατολικής Ευρώπης (τα οποία έχουν γνωρίσει άμεσα πολλά μέλη του SDS και όλοι θα πρέπει να τα αντιμετωπίσουν). Εξ ου και η σημασία που δίνεται στη «διαλεκτική της απελευθέρωσης», σε μία αντίληψη του αγώνα που βλέπει την κατάκτηση της προσωπικής αυτονομίας απέναντι στα όργανα χειραγώγησης του συστήματος ως μία ουσιαστική μορφή της διαδικασίας συλλογικής χειραφέτησης,

Σ' αυτή τη θεωρητική συνειδητοποίηση της υποκειμενικής διάστασης του ταξικού αγώνα και της ανάγκης να προσαρμοστούν σ' αυτή οι οργανωτικές δομές του επαναστατικού κινήματος, βρίσκεται η μεγαλύτερη προσφορά των Γερμανών φοιτητών.

Αυτό έχει χωρίς αμφιβολία τις θεωρητικές του καταβολές στις αναζητήσεις της Σχολής της Φρανκφούρτης σχετικά με την καταγωγή της «αυταρχικής προσωπικότητας». [ ]

Εργατικοί αγώνες στην Ευρώπη

Σε όλες τις χώρες της Δυτικής Ευρώπης, η περίοδος των φοιτητικών αγώνων συνοδεύεται, ή ακολουθείται με μικρή χρονική διαφορά, από μια επανάληψη ή εντατικοποίηση των εργατικών αγώνων.

Με αυτούς αναμετριέται η νέα επαναστατική Αριστερά που γεννήθηκε από τον οργανωτικό κατακερματισμό του φοιτητικού κινήματος. Το πρόβλημα της εθνικότητας και της γλωσσικής ενότητας της εργατικής τάξης είναι, γενικά, το κλειδί της επιτυχίας που θα συναντήσουν το κίνημα και οι οργανώσεις του. Επιτυχία μέγιστη στις λατινόφωνες χώρες, όχι μόνο στην Ιταλία, όπου η ξένη μετανάστευση είναι περιθωριακή, αλλά ακόμα και στην Ισπανία, με την ανάπτυξη των εργατικών επιτροπών. Ακόμα και στην Πορτογαλία, όπου η συνάντηση ανάμεσα σε φοιτητές και εργάτες θα έχει μεγάλο βάρος μετά την πτώση του φασιστικού καθεστώτος. Συνάντηση που ετοιμάζεται για πολλά χρόνια στις γραμμές του στρατού, όπου η υποχρεωτική θητεία, τόσο για τους φοιτητές όσο και για τους εργάτες, οδηγεί στην κατάρρευση, μέσα σε μια γενική άρνηση της στρατιωτικής πειθαρχίας, των φραγμών της κάστας πάνω στους οποίους το καθεστώς στηρίζει την παρουσία του στις υπερπόντιες αποικίες.

Η «αγγλική ασθένεια»

Η Αγγλία γνωρίζει ένα κύμα εργατικών αγώνων στα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του '70, που προαναγγέλλονται από τη μεγάλη απεργία των ανθρακωρύχων, ανάμεσα στα τέλη του '69 και τις αρχές του '70. Γρήγορα συμμετέχουν σ' αυτούς όλες οι κατηγορίες εργαζομένων: οικοδόμοι, λιμενεργάτες, εργάτες των ναυπηγείων, υφαντουργοί, σιδηρουργοί, μεταλλεργάτες, δημόσιες υπηρεσίες, διδακτικό προσωπικό. Τη σειρά των αγώνων αυτών ανοίγουν οι 45 χιλιάδες εργάτες της Φορντ, με μία απεργία που ξεκινάει με τη στάση 22 εργατών. Η απεργία είναι παράνομη, γιατί οι συμβάσεις δεν έχουν λήξει ακόμα. Η Εργατική κυβέρνηση υποχρεώνεται να προτείνει μία νομοθεσία κατά των άγριων απεργιών, νομοθεσία που θα επιταχύνει την πτώση της. Οι απεργίες αυτές ξεκινούν στο σύνολό τους ως αυτόνομες απεργίες, αλλά είναι κινήματα γενικού χαρακτήρα. Η «αγγλική ασθένεια», η διάχυτη ανταγωνιστικότητα, βγαίνει στην επιφάνεια. Τις περισσότερες φορές εκδηλώνεται ακόμα και στην αμφισβήτηση και καθαίρεση των **shopstewards**, το δίκτυο των εκπροσώπων των τμημάτων με τους οποίους ο αγγλικός συνδικαλισμός, σε όλη τη μεταπολεμική περίοδο, διατηρεί τις οργανώσεις βάσης του, ενώ, στην ηγεσία (με την άνοδο στην εξουσία του Εργατικού Κόμματος το '66), υποστηρίζει την εισοδηματική πολιτική, αποδεχόμενος επανειλημμένα την ένταξή του σε μία ανελαστική μισθολογική ρύθμιση.

Ξύπνα, Γερμανέ εργάτη!

Στη Γερμανία, το ξέσπασμα των εργατικών αγώνων είναι εντελώς απροσδόκητο. Την 1η Σεπτεμβρίου, σταματούν τη δουλειά αυθόρμητα δύο χιλιάδες εργάτες των χαλυβουργείων Χεκστ, στο Ντόρτμουντ. Το απόγευμα οι απεργοί είναι εφτά χιλιάδες. Την επόμενη μέρα, 23 χιλιάδες. Οι συνδικαλιστές διώχνονται. Οι εργάτες φωνάζουν διαδηλώνοντας, «Ξύπνα, Γερμανέ εργάτη!», «Το συνδικάτο είναι μία χάρτινη τίγρη», «Ας υπερασπίσουμε οι ίδιοι τα συμφέροντά μας». Καταλαμβάνονται τα γραφεία της διεύθυνσης.

Τρεις μέρες αργότερα, η απεργία εξαπλώνεται σε ολόκληρο τον τομέα της ανθρακοσιδηρουργίας της Ρηνανίας. Στη συνέχεια, πλήττει τα ναυπηγεία του Κίελου και τις χαλυβουργίες της Βρέμης. Ο αγώνας ξεσπά σαν διαμαρτυρία για τα υπερβολικά ψηλά μερίσματα των μετόχων, διαδίδεται σαν διεκδίκηση μισθολογικής εξίσωσης ανάμεσα στα διαφορετικά εργοστάσια και περιοχές· καταλήγει με το αίτημα, που κατακτιέται, της μισθολογικής εξίσωσης και αύξησης ίσης για όλους. Από δω και στο εξής, οι συμβάσεις θα ανανεώνονται κάθε χρόνο.

Μετά την πρώτη εβδομάδα αναταραχής, στον αγώνα μπαίνουν οι εργαζόμενοι του δημόσιου τομέα (οδηγοί λεωφορείων, σιδηροδρομικοί, ταχυδρόμοι, οδοκαθαριστές, υπάλληλοι της ηλεκτρικής επιχείρησης και του φωταέριου). Στη συνέχεια, παίρνουν μέρος διάφορες επιχειρήσεις, από τους πιο διαφορετικούς τομείς: υπάλληλοι ασφαλιστικών εταιρειών, τραπεζικοί, εργαζόμενοι στα πετροχημικά, στα υφαντουργεία. Για να προλάβει τον αγώνα, η διεύθυνση της Φολκσβάγκεν δίνει αυξήσεις προληπτικά.

Στα τέλη Σεπτεμβρίου, τα συνδικάτο των εργαζομένων στο δημόσιο και εκείνο των υπαλλήλων ζητούν την ανανέωση της σύμβασης, παρά το ότι η προηγούμενη δεν έχει ακόμα λήξει και ο νόμος απαγορεύει την πρόωρη ακύρωσή της. Στους αγώνες συμμετέχουν σχεδόν 4 εκατομμύρια εργαζόμενοι.

Η εξουσία των ανθρακωρύχων

Στις αρχές του '70, έρχεται η σειρά της Δανίας: πάνω από 120 χιλιάδες εργάτες οργανώνουν και συντονίζουν μία 24ωρη γενική απεργία ενάντια στην κυβερνητική πολιτική. Η απεργία αποφασίζεται από το ένα εργοστάσιο στο άλλο, παρά την αντίθεση των συνδικάτων.

Ακόμα και η Σουηδία γνωρίζει, με τη μακρόχρονη αυτόνομη απεργία των εργατών των ορυχείων σιδήρου της Κιρούνα, το τέλος μίας κοινωνικής ειρήνης που διήρκεσε πάνω από 30 χρόνια.

Σε όλη τη διάρκεια της άνοιξης του '69, και μετά, πάλι, στις αρχές του '70, στο Λιμβούργο (Βέλγιο), μία μεγάλης διαρκείας αυτόνομη απεργία των ανθρακωρύχων υλοποιεί το μοναδικό στην Ευρώπη παράδειγμα μιας μαζικής οργάνωσης, αυτονομημένης από τα συνδικάτα και πολυεθνικής: «Η εξουσία των ανθρακωρύχων». Οι προκηρύξεις γράφονται σε πολλές γλώσσες οι συνελεύσεις και οι συγκεντρώσεις γίνονται κατά εθνικές ομάδες η ηγεσία της απεργίας βρίσκεται στα χέρια μιας μεικτής επιτροπής φοιτητών και ανθρακωρύχων, που οργανώνει σε όλη την περιοχή την οικονομική και πολιτική υποστήριξη των εργατών.

Ωστόσο, οι εθνικές διαφορές αποτελούν, κατά γενικό κανόνα, ένα αξεπέραστο εμπόδιο στη συνεύρεση ανάμεσα στο φοιτητικό κίνημα και τους εργατικούς αγώνες, ακόμα και όταν – κι αυτό δεν συμβαίνει πάντα– δεν εμποδίζουν, ούτε σταματούν τον ίδιο τον αγώνα.

ο μάης «ηττήθηκε» για να μπορέσει να νικήσει

συνέντευξη με τον Γιώργο Καραμπελιά

Γιώργος Ρακκάς: *Φέτος τον Μάη, κάθε εφημερίδα και κάθε ίδρυμα που σέβεται τον εαυτό του, ακόμα και τα ιδρύματα των Τραπεζών, έχει αφιέρωμα στον Μάη του '68. Και τίθεται το ερώτημα, πώς μια εξέγερση που ήταν ενάντια στο κεφάλαιο, φτάνει να γιορτάζεται σήμερα από τους κύριους φορείς του.*

Γιώργος Καραμπελιάς: Νομίζω πως πρόκειται για ένα αντιφατικό φαινόμενο. Δηλαδή, έχει **δύο** πλευρές. Η **μία** πλευρά είναι η **ενσωμάτωση** του Μάη, η ενσωμάτωση των φορέων του και η **δεύτερη** είναι η **προσπάθεια συγκάλυψης** του περιεχομένου του. Κατά συνέπεια υπάρχει και μια δεύτερη πλευρά. Τώρα, όσον αφορά στο πρώτο, δηλαδή την ενσωμάτωση του Μάη, θα πρέπει να θυμόμαστε ότι έχουν περάσει 40 χρόνια και ένας μεγάλος αριθμός από τους φορείς, τις οργανώσεις, τα κινήματα που είχαν εμφανιστεί τότε, σήμερα βρίσκονται στην εξουσία, από τη διαφήμιση και την... πολιτική μέχρι τη λογοτεχνία κ.ο.κ.

Αξίζει όμως ταυτόχρονα να σκεφτούμε ότι, το 1968, στην Αμερική, ήταν πολύ πρόσφατο το κίνημα του **Μάρτιν Λούθερ Κινγκ** και των μαύρων και σήμερα ένας μαύρος ετοιμάζεται να γίνει πρόεδρος των ΗΠΑ. Δηλαδή, είναι πολύ χαρακτηριστική αυτή η εξέλιξη, την οποία δεν θα μπορούσαμε να κατανοήσουμε χωρίς την ύπαρξη του Μάη.

Κατ' αρχάς, ο Μάης είναι μια ολόκληρη **ιστορική περίοδος**, που ξεκινά από τις αρχές της δεκαετίας του '60 και φτάνει μέχρι και τις αρχές της δεκαετίας του '70, ενώ δεν υπήρξε φαινόμενο αποκλειστικά δυτικό. Και η συγκάλυψη που γίνεται σήμερα επιχειρεί να τον εμφανίσει ως μονοδιάστατα δυτικό και, ακόμα στενότερα, σαν αποκλειστικά γαλλικό και φοιτητικό (η εξέγερση των φοιτητών, «η φαντασία στην εξουσία» κ.λπ.).

Συγκαλύπτεται το ουσιαστικό περιεχόμενο ενός κινήματος το οποίο αρχίζει από τον Γκεβάρα, φτάνει στην Πολιτιστική Επανάσταση στην Κίνα, στην Παλαιστίνη και στο πρώτο μεγάλο παλαιστινιακό κίνημα, τη Φατάχ, περιλαμβάνει 2 αραβοϊσραηλινούς πολέμους, το '67 και το '73, καθώς και το μεγαλύτερο εργατικό απεργιακό κίνημα στην ιστορία. Αυτό το κίνημα εμφανίζεται σήμερα ως μια γαλλική φοιτητική διαμαρτυρία και μόνον. Επιχειρείται δηλαδή μια προσπάθεια συρρίκνωσης, τόσο από τη γεωπολιτική άποψη όσο και από την άποψη του περιεχομένου.

Από την Κίνα στο Παρίσι

Γ.Ρ. *Πράγματι, γιατί έχω την εντύπωση, για παράδειγμα, ότι ο Τσάβες είναι συνεχιστής της παράδοσης του Μάη του '68, έτσι όπως εκδηλώθηκε στη Λατινική Αμερική. Όπως και ότι η σημερινή οικονομική άνοδος της Κίνας έχει να κάνει με αυτό.*

Γ.Κ. Καθ' όσον αφορά στη διεθνή διάσταση του Μάη, αποφασιστικό είναι ότι σπάει το πλαίσιο που είχε οριστεί από τον Ψυχρό Πόλεμο, το μοίρασμα του κόσμου μεταξύ Ανατολής–Δύσης, που κυριαρχούσε μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '60. Εμφανίζεται η **Κίνα** ως νέος παράγοντας ήδη από το '63· εμφανίζονται κινήματα που δεν ελέγχονται από τη Σοβιετική Ένωση. Το Κίνημα των Αδεσμεύτων και, στις πιο ριζοσπαστικές του εκδοχές, το αντάρτικο της Λατινικής Αμερικής, από τον Γκεβάρα μέχρι τον **Ντούγκλας Μπράβο** στη Βενεζουέλα, και το οποίο προδιαγράφει την εξέλιξη που βλέπουμε με τον **Τσάβες** που ανέφερες. Διότι, στη Βενεζουέλα αναπτύχθηκε ένα από τα μακροβιότερα αντάρτικα της Λατινικής Αμερικής, που άρχισε τη δεκαετία του '60 και ουσιαστικά τελείωσε τη δεκαετία του '80 ή '90. Σήμερα επανεμφανίζεται μέσα από πιο θεσμικές μορφές και τμήματα του στρατού στα οποία ανήκει και ο Τσάβες.

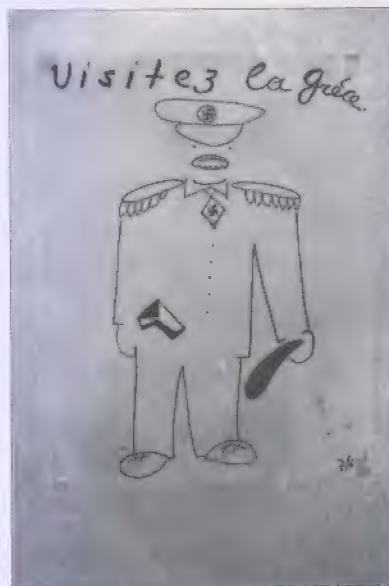
Άρα έχουμε **υπέρβαση** του παλιού διαχωρισμού σε δύο στρατόπεδα και υπέρβαση του παλιού κομμουνιστικού κινήματος, το οποίο ήταν ελεγχόμενο από τη Σοβιετική Ένωση. Τα στοιχεία λοιπόν που βάζει ο Μάης και τα οποία τίθενται με πολύ διαφορετικές μορφές και στην Ανατολή και στη Δύση, και στις ανεπτυγμένες χώρες και στις χώρες του Τρίτου Κόσμου, είναι όχι μόνον κριτική στις μορφές ιδιοκτησίας, δηλαδή ποιος κατέχει τα μέσα παραγωγής, αλλά κριτική στη νομή, δηλαδή κριτική στη γραφειοκρατία των ανατολικών χωρών, στις γραφειοκρατίες των κομμάτων, των συνδικάτων. Αυτό είναι το κύριο χαρακτηριστικό του Μάη.

Ο **Μάης** πατάει σε υπαρκτά ζητήματα, ας μην ξεχνάμε ότι, τότε, η Πορτογαλία έχει ακόμα αποικίες, η Γαλλία μόλις έχει φύγει από την Αλγερία. Έχουμε δηλαδή ακόμα κινήματα που εντάσσονται στα πλαίσια της πάλης ενάντια στην αποικιοκρατία, ενάντια δηλαδή στον κλασικό ιμπεριαλισμό, του παλαιού τύπου, και ταυτόχρονα αιτήματα που πάνε πέρα από το παλαιό σοσιαλιστικό κίνημα. Αιτήματα τα οποία θέτουν ως κέντρο την πραγματική υποταγή της ζωντανής εργασίας στο κεφάλαιο, δηλαδή το ζήτημα της ιεραρχίας. Θέτει δηλαδή στο επίκεντρο την αντίθεση **διευθυντές-διευθυνόμενοι**.

Έτσι, ακόμα και κινήματα όπως αυτό του **Βιετνάμ**, που είναι ένα κλασικό αντιαποικιακό κίνημα, εντάσσονται κατά κάποιον τρόπο και αυτά, έμμεσα, στην αντίθεση διευθυντές-διευθυνόμενοι, και το κίνημα υποστήριξης στο Βιετνάμ επιμένει ιδιαίτερα στη λαϊκή κινητοποί-

ση των Βιετναμέζων και την αντίθεση του Χο Τσι Μινχ με τη σοβιετική γραφειοκρατία. Επειδή η εποχή κυριαρχείται από την κριτική της Κίνας στη Σ. Ένωση –κριτική την οποία ως έναν βαθμό την αναλαμβάνει και ο Γκεβάρα ή τα κινήματα της Λ. Αμερικής– εμφανίζεται το παράδοξο, με τα σημερινά δεδομένα, να ενοποιείται ιδεολογικά το κίνημα με βάση πολύ προχωρημένα αιτήματα, τα οποία σήμερα μοιάζουν να έχουν υποχωρήσει.

Δηλαδή, ενώ η κριτική της Κίνας έχει ως αφετηρία το γεγονός ότι η Ρωσία και η Αμερική, μετά από μια περίοδο έντονου ανταγωνισμού, προσπαθούν να δημιουργήσουν, κατά την εποχή του Χρουτσόφ και του Κένεντι, ένα **μόντους βιβέντι** μοιράσματος του κόσμου, στη συνέχεια, η Κίνα πάει την κριτική ένα βήμα πιο πέρα. Υποστηρίζει πως το ζήτημα δεν είναι απλώς γεωπολιτικό, με την υποταγή των Σοβιετικών στη λογική του μοιράσματος του κόσμου, αλλά αυτό έχει και εσωτερικές κοινωνικές αιτίες, που είναι η μετατροπή των σοσιαλιστικών χωρών σε χώρες του «κρατικού καπιταλισμού». Ναι μεν, **τυπικά**, συνεχίζει να υπάρχει μια ιδιοκτησία λαϊκή, σοσιαλιστική, αλλά από την άποψη της ουσίας υπάρχει μια κυριαρχία της κομματικής γραφειοκρατίας.

ΑΦΙΣΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΤΑΛΗΨΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΠΙΤΙΟΥ ΣΤΟ ΠΑΡΙΣΙ ΤΟ 1968

Έτσι, ουσιαστικά, η Κίνα ξαναπιάνει την κριτική που έκαναν παλιά στην Σ. Ένωση ακόμα και οι τροτσκιστές και τη ριζοσπαστικοποιεί, δηλαδή υποστηρίζει ότι η επανάσταση πρέπει να στραφεί πια ενάντια στους φορείς της εξουσίας και της γνώσης. Και μάλιστα μια τέτοια κριτική προέρχεται από μια χώρα που ήταν ακόμα πολύ καθυστερημένη οικονομικά και η οποία υποστηρίζει ότι πρέπει να κινητοποιήσουμε όλες τις μάζες, όχι με κέντρο τα υλικά κίνητρα στην παραγωγή. Η λογική της Σοβιετικής Ένωσης ήταν πως, για να αναπτύξουμε την παραγωγή, πρέπει να βάλουμε υλικά κίνητρα στην εργασία.

Γ.Ρ. *Δηλαδή, ένας τεϊλορισμός δίχως ιδιοκτήτη, θα μπορούσαμε να πούμε;*

Γ.Κ Ακριβώς. Γι' αυτό είχε πάρει τις μεθόδους τις δυτικές και έβαλε τα υλικά κίνητρα. Οι Κινέζοι κάνανε μια κριτική και λέγανε όχι στη λογική των υλικών κινήτρων. Την ίδια κριτική στους Σοβιετικούς, από άλλη σκοπιά, κάνει ο Γκεβάρα στην Κούβα όταν ήταν υπουργός Βιομηχανίας.

Έτσι έχουμε ένα κίνημα που έρχεται από τις σοσιαλιστικές χώρες και από την Κίνα, το οποίο παίρνει τεράστιες διαστάσεις με την Πολιτιστική Επανάσταση και το οποίο υποστηρίζει ότι το πραγματικό ζήτημα της διαιώνισης της εξουσίας είναι οι φορείς της γνώσης.

Πρόκειται για την έσχατη απόληξη της κινεζικής διαρκούς επανάστασης, καθώς στην Κίνα πραγματοποιήθηκε η μακροβιότερη επανάσταση του 20ού αιώνα, που αρχίζει το 1905, ενάντια στους Εγγλέζους και στους Γιαπωνέζους, και ολοκληρώνεται και κλείνει με μια έφοδο στον ουρανό: Να φτάσει όχι απλώς στην κριτική του ιδιοκτησιακού καταμερισμού αλλά και του καταμερισμού, εργασίας, να αναδείξει ότι ο πυρήνας των κοινωνικών αντιθέσεων είναι ο καταμερισμός εργασίας και γνώσης.

Αυτή η κριτική όχι απλώς υιοθετήθηκε από το κίνημα της Δύσης, αλλά συντονίστηκε –γεγονός που συνιστά και τη μεγάλη δύναμη του '68 με την κριτική που γίνεται την ίδια περίοδο στη Δύση –τόσο στο πανεπιστήμιο, όσο στο σχολειό και στο εργοστάσιο– ενάντια στην τεϋλορική οργάνωση της εργασίας και την τεϊλορική οργάνωση του πανεπιστημίου. Γιατί στο πανεπιστήμιο συναντάμε μορφές οργάνωσης που θα μπορούσαμε να τις πούμε ακόμα και φεουδαλικές. Γι' αυτό και πολλοί λένε, τι έκανε ο Μάης; Εκσυγχρόνισε το πανεπιστήμιο. Γιατί, μέχρι τότε, οι δομές οργάνωσης του πανεπιστημίου ήταν φεουδαλο-καπιταλιστικές, όπου ο καθηγητής ήταν ο απόλυτος κυρίαρχος-φεουδάρχης, και ταυτόχρονα καπιταλιστικές, με μια οιονεί εργοστασιακή πειθαρχία. Έτσι συσσωρεύεται ένα δυναμικό εξέγερσης ενάντια στην ακαδημαϊκή αυθεντία και ενάντια στην ιεραρχία της γνώσης.

Γι' αυτό, τα **δύο κέντρα** του '68 είναι από τη μία η **Κίνα** και από την άλλη η **Δύση**. Όταν αυτά τοποθετηθούν μέσα σ' ένα πλαίσιο όπου, ταυτόχρονα, διεξάγεται η αντιαποικιακή επανάσταση, η εξέγερση ενάντια στις φυλετικές διακρίσεις, όπως στην Αμερική, και η αμφισβήτηση της παλιάς μορφής οικογένειας και της διάκρισης των φύλων, δημιουργείται ένα εκρηκτικό μείγμα που εκφράζεται με μια παγκόσμια αντιιεραρχική επανάσταση. Διαφορετικά, το κίνημα θα είχε μόνον ας πούμε την αντι-αποικιακή διάσταση αντλεί την ιδεολογία του τόσο από την κριτική στην καπιταλιστική οργάνωση της εργασίας, όσο και από εκείνη στη Σοβιετική Ένωση. Είναι ένα κίνημα που στρέφεται και ενάντια στα παραδοσιακά κομμουνιστικά κόμματα, εκτός από ελάχιστες περιπτώσεις. Δεν είναι τυχαίο βέβαια ότι θα έχουμε και μια επανάσταση στη Τσεχοσλοβακία, ενώ είχαν προηγηθεί και τα Ουγγρικά, το 1956· αλλά και στην Πολωνία και στην Γιουγκοσλαβία έχουμε κινήματα σημαντικά.

Στην Τσεχοσλοβακία παίρνει και μορφή εθνικής εξέγερσης ενάντια στην Σ. Ένωση. Άρα, αν τα ενώσεις όλα αυτά μαζί, βλέπεις ότι είναι κάτι το ανεπανάληπτο. Ίσως να μην έχει ιστορικό προηγούμενο από την πλευρά της έκτασης.

Οι ιδιαιτερότητες που έχει το κίνημα στη Δύση και οι οποίες, κατά έναν παράδοξο τρόπο, εισάγονται και από την Κίνα, είναι ότι εκείνη την εποχή ζούμε την κρίση του παλιού καπιταλιστικού μοντέλου, το οποίο, από ένα σύστημα επικεντρωμένο στην παραγωγή, έχει περάσει σε ένα μοντέλο επικεντρωμένο στην **κατανάλωση**, δηλαδή έχει ολοκληρωθεί στη Δύση η μετάβαση που άρχισε στην Αμερική με τον Ρούζβελτ. Σε όλη τη Δύση, έχουμε περάσει στον **καταναλωτικό καπιταλισμό** στις βασικές του μορφές. Και επομένως, η κριτική της αυθεντίας της καπιταλιστικής οργάνωσης της εργασίας γίνεται ταυτόχρονα και κριτική στον καταναλωτισμό.

Τότε, για πρώτη φορά, εμφανίζεται το μοντέλο της μαζικής τηλεόρασης, του αυτοκινήτου. Είναι τότε ένα μοντέλο καινούργιο για την Ευρώπη, είχε 10-15 χρόνια

ζωή. Ξεκινάει από την Αμερική και επεκτείνεται στην Ευρώπη μετά τον Πόλεμο και την ανασυγκρότηση των οικονομιών.

Ένας επιπλέον παράγοντας είναι ότι οι δυτικές κοινωνίες είναι, εκείνη την περίοδο, σχετικά **νεανικές**. Γιατί, μετά τον Πόλεμο, υπάρχει μια μεγάλη άνοδος των γεννήσεων, ακριβώς επειδή έχει εξοντωθεί ένας μεγάλος αριθμός των προηγούμενων γενεών λόγω των δύο πολέμων (διότι έχουμε δύο αλλεπάλληλους πολέμους, το '20 και το '40 στη Δύση, με τεράστιο αριθμό θυμάτων). Άρα, τη δεκαετία του '60 μπαίνει στην εργασία και στα πανεπιστήμια μια καινούργια γενιά, η γενιά του λεγόμενου μπέιμπι μπουμ. Είναι ένας επιπλέον παράγοντας ανατροπής, το ότι έχουμε μια κοινωνία που είναι διαμορφωμένη από τις παλαιότερες γενιές, οι οποίες όμως δεν μπορούν να τη διαχειριστούν, και έρχεται μια νέα γενιά να τη διαχειριστεί. Έχουμε όλα αυτά τα στοιχεία **μαζί**. Σημασία έχει να δει κανείς ποιο από όλα αυτά μπόρεσε να γίνει κυρίαρχο με βάση τις πραγματικότητες και τις συγκυρίες.

Ένα στοιχείο που τίθεται για πρώτη φορά είναι και το **οικολογικό**. Δηλαδή, τίθεται το ζήτημα της καταστροφής της φύσης και των συνεπειών της ανάπτυξης, ιδιαίτερα στην Αμερική. Δεν είναι τυχαίο ότι τα πρώτα κείμενα και τα πρώτα βιβλία που επιμένουν σε αυτή τη διάσταση τα συναντάμε στην Αμερική, π.χ. στη *Σιωπηλή Άνοιξη* της Ρέιτσελ Κάρσον. Έτσι πια αμφισβητείται και η οργάνωση του χώρου, γι' αυτό έχουμε και τα πρώτα κινήματα για τη γειτονιά, για την κατανομή του εργατικού δυναμικού, τη χωροταξική οργάνωση του χώρου και τη σχέση του ανθρώπου με τη φύση.

Και, τέλος, δεν μπορούμε και δεν πρέπει να υποτιμήσουμε το τεράστιο δυναμικό της **γυναικείας αμφισβήτησης**, ενάντια στην ανδροκρατία και τον αποκλεισμό των γυναικών από τον δημόσιο χώρο, τόσο στο κοινωνικό, όσο και στο πολιτικό πεδίο.

Εμφανίζονται όλα μαζί, λοιπόν, πράγμα που πολύ σπάνια συμβαίνει, γι' αυτό έχουμε και την ιδιαιτερότητα της έκρηξης, γιατί εμφανίζονται ταυτόχρονα η κρίση της σοβιετικής ηγεμονίας, το αντιαποικιακό κίνημα, η ανάπτυξη νέων λογικών από την Κίνα, και όλα τα κινήματα που είδαμε στη Δύση.

Η κριτική της καπιταλιστικής ανάπτυξης

Βέβαια, ένας παράγοντας που ενισχύει την ριζοσπαστικοποίηση των κινημάτων στη Δύση είναι η ουσιαστική έλλειψη ανεργίας. Βρισκόμαστε σε εποχή ανόδου της παραγωγής, σε έναν ανοδικό «κύκλο Κοντράτιεφ», όταν η ανεργία είναι μηδαμινή, είναι ανεργία τριβής και όχι δομική ανεργία. Άρα οι εργαζόμενοι, σε μεγάλο βαθμό, αδιαφορούν για το αν θα απολυθούν από μια εργασία, μια και εύκολα βρίσκουν άλλη, καθώς το «turn over» της εργασίας είναι πολύ μεγάλο. Και μέσα από αυτές τις μετακινήσεις επιτυγχάνεται άνοδος του μισθού. Δηλαδή, φεύγουν διαρκώς οι εργαζόμενοι από χαμηλότερα αμειβόμενες εργασίες και κατευθύνονται σε υψηλότερα αμειβόμενες. Το αντίθετο από ό,τι συμβαίνει σήμερα. Και γι' αυτό, παράλληλα, έχουμε μια τεράστια άνοδο των εργατικών κινητοποιήσεων. Σε χώρες όπως η **Ιταλία**, ιδιαίτερα, ή η **Αγγλία** κ.ά. Η Ελλάδα είναι πρώτη χώρα του

«ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗΣ»

ΟΟΣΑ σε ημέρες απεργίας το '63 και το '64. Άρα δεν υπάρχει ανασφάλεια και πίεση της ανεργίας πάνω στην εργασία: ένας ακόμα παράγοντας που επιτρέπει τη διαμόρφωση κινημάτων που αμφισβητούν την ίδια τη **δομή** της εργασίας.

Γ.Ρ. *Αυτό θα πρέπει να το τονίσουμε... γιατί υπάρχει ένας μύθος ότι εργατικά κινήματα αναπτύσσονται σε συνθήκες κρίσης, ανεργίας κ.λπ.*

Γ.Κ. Αυτό είναι όντως μύθος. Απλώς, σε συνθήκες κρίσης και ανεργίας αναπτύσσονται τα πολιτικά εργατικά κινήματα. Αν συμβαίνει, μάλιστα, και αυτό. Στη Δύση, ας πούμε, σε συνθήκες κρίσης, συχνά αναπτύχθηκαν οι φασίστες. Τα εργατικά κινήματα με νέα ποιοτικά αιτήματα αναπτύσσονται σε περιόδους που οι εργάτες μπορούν να ασκήσουν πίεση στους εργοδότες. Τότε και οι φοιτητές δεν έχουν πρόβλημα ανασφάλειας στην εργασία, άρα δεν υπάρχει πίεση του τύπου «να τελειώσω το πανεπιστήμιο». Αντιθέτως, έχουν την τάση να παρατείνουν τη διάρκεια σπουδών. Είναι εύκολο να βρεις και συμπληρωματική δουλειά, άρα υπάρχουν ευνοϊκές συνθήκες που επιτρέπουν να πάμε την κριτική πιο πέρα από την άμεση κριτική στις συνθήκες, για παράδειγμα, εργασίας, και να φτάσουμε στην ιεραρχία.

Γ.Ρ. *Αυτό που ονομάζουν δηλαδή, και ίσως είναι και εξεζητημένος όρος, τα μετα-υλιστικά αιτήματα.*

Γ.Κ. Είναι εξεζητημένο, γιατί ταυτόχρονα είναι πολύ υλιστικά, δηλαδή διεκδικούν ισότητα στην κατανομή. Η γραφειοκρατία δεν σημαίνει μόνο αποκλεισμό από τη συμμετοχή στις αποφάσεις, σημαίνει και τεράστιες κοινωνικές διαφορές. Και η γραφειοκρατία στις ανατολικές χώρες, αλλά και στις δυτικές, οικειοποιείται τον πλούτο.

Οι νέοι μπορεί να μην είχαν ανασφάλεια στην εργασία, δεν σημαίνει όμως και ότι ήταν πλούσιοι. Αντιθέτως, κατανάλωναν πολύ λιγότερο από αυτούς που λένε σήμερα ότι νιώθουν ανασφάλεια! Το επίπεδο κατανάλωσης ήταν πολύ χαμηλότερο. Δεν υπάρχει σύγκριση. Απλώς δεν ήταν επικεντρωμένη η λογική τους στο ποια κατανάλωση θα επιτύχουν. Είχαν λυμένο ένα βασικό βιωτικό επίπεδο, το οποίο εύκολα σχετικά μπορούσες να κατακτήσεις, αλλά μη φανταζόμαστε ότι είχαν το καταναλωτικό μοντέλο το σημερινό! Έμεναν, π.χ., σε σοφίτες και τους αρκούσε.

Πρέπει λοιπόν να διευκρινίσουμε τι εννοούμε όταν λέμε ότι τα αιτήματα ήταν μετα-υλιστικά. Δεν ήταν επικεντρωμένοι στο ζήτημα της συσσώρευσης καταναλωτικών προϊόντων. Με αυτή την έννοια, ήταν μετα-υλιστικά, έχοντας κατακτήσει ένα επίπεδο στοιχειώδους διαβίωσης.

Είναι γνωστό το θέμα της ανάπτυξης και όλη η κριτική που έγινε σε έναν παραδοσιακού τύπου μαρξισμό. Διότι, πράγματι, η ανάπτυξη στον καπιταλισμό δεν έχει τέλος. Αν μπεις στη λογική ότι κάποτε θα φτάσω στην αφθονία έτσι ώστε, μετά από εκεί... δηλαδή το κλασικό σχήμα του Λένιν ότι ο κομμουνισμός μπορεί να πραγματοποιηθεί σε μια κοινωνία αφθονίας και άρα θέλουμε διαρκώς περισσότερη ανάπτυξη, τότε μένεις εγκλωβισμένος στην καπιταλιστική λογική εν τέλει. Το κίνημα σήμερα της αποανάπτυξης ακριβώς αυτό λέει, ότι δεν υπάρχει η έννοια του τέλους της αφθονίας, της καπιταλιστικής ανάπτυξης. Η καπιταλιστική ανάπτυξη δημιουργεί **διαρκώς** νέες ανάγκες. Διότι, όταν επεκτείνεις διαρκώς τις πόλεις, γεννάς την ανάγκη για νέα μεταφορικά μέσα και ιδιωτικό αυτοκίνητο. Άρα η επιθυμία για το ιδιωτικό αυτοκίνητο μεταβάλλεται εν τέλει σε πραγματική ανάγκη, μέσω της οργάνωσης του χώρου και του χρόνου που φέρνει η ίδια η ανάπτυξη.

Όταν, ας πούμε, προαστιοποιείς τις πόλεις, προφανώς δημιουργείς ταυτόχρονα και την ανάγκη του ιδιωτικού αυτοκινήτου και των αναγκαίων υποδομών.

Δηλαδή, **η κοινωνία της αφθονίας** είναι μια κοινωνία που διαρκώς δημιουργεί **ελλείψεις**. Η ενεργοβόρα κοινωνία δημιουργεί και τις κλιματικές αλλαγές και, για να τις αντιμετωπίσει, καταναλώνει περισσότερη ενέργεια. Θέλει συνέχεια κλιματισμό, που αυξάνει τη θερμοκρασία του περιβάλλοντος, και δεν έχει τέλος αυτή η λογική.

Το κίνημα του '68 δεν ήταν ένα κίνημα που είπε ότι όλοι θα πρέπει να έχουμε... «ιδιωτικά αεροπλάνα», σε μια εκδοχή που εξέφρασαν, ας πούμε, ο Βεμπέρ, ο Ζιλί και όλοι οι άλλοι χαβιαροσοσιαλιστές. [Τότε γινόταν μια ανάλογη κουβέντα, θυμάμαι: μια μεγάλη προσωπικότητα του Σοσιαλιστικού Κόμματος, ο **Γκαστόν Ντεφέρ**, που ήταν επί 20 χρόνια περίπου δήμαρχος της Μασσαλίας και κάποια στιγμή τον είχαν προτείνει οι σοσιαλιστές και για υποψήφιο πρόεδρο, είχε μεταξύ άλλων και ένα γιοτ. Όταν λοιπόν τον ρώτησαν: «Πώς εσείς, που είστε σοσιαλιστής, έχετε γιοτ;» έδωσε μια απάντηση που έδωσε αργότερα και ένας γελοίος δικός μας: «Εγώ αγωνίζομαι για να αποκτήσουν όλοι οι εργάτες γιοτ»!]

ΖΑΚ ΣΑΠΙΡ, *ΕΡΓΑΤΕΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ*, ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Ο Μάης του '68, σε αντίθεση με την παραγωγικίστικη λογική των κομμουνιστικών κομμάτων τα οποία επαναλάμβαναν, διαρκώς, «ανάπτυξη», έβαλε το ζήτημα ποια είναι η πραγματική δομή των αναγκών. Τότε θα εκδοθούν και τα βιβλία που πραγματεύονται αυτό το ζήτημα, τα βιβλία της Χέλερ κ.ά.

Η παγίδα που έστησε ο καπιταλισμός στον κλασικό μαρξισμό ήταν ότι, στην καπιταλιστική λογική, ο καπιταλισμός είναι διαρκώς **αποδοτικότερος**, διότι οι ανάγκες που δημιουργεί δεν έχουν τέλος.Πρέπει, λοιπόν, να κριτικάρεις την ίδια την έννοια των αναγκών και τον χαρακτήρα τους. Επειδή ο καπιταλισμός έχει κίνητρα στην παραγωγικότητα –το κέρδος– είναι πάντα ένα βήμα μπροστά και γι' αυτό κυριάρχησε έναντι των ανατολικών κοινωνιών, που κατέρρευσαν από την αδυναμία τους να καλύπτουν τις ανάγκες που γεννιόντουσαν στον ανταγωνισμό τους με τον καπιταλισμό. Θέλανε συνέχεια «να προλάβουν» τον καπιταλισμό. Δεν έκαναν ποτέ κριτική της ανάπτυξης. Το χαρακτηριστικό του παλιού μαρξισμού είναι ότι δεν κριτικάρει την ανάπτυξη ως τέτοια, αλλά θεωρεί ότι η οικοδόμηση της νέας κοινωνίας θα πρέπει να γίνει στο «υψηλότερο επίπεδο ανάπτυξης». Μια αντίληψη απόλυτα ενταγμένη στο καπιταλιστικό φαντασιακό.

Η Κίνα και άλλες χώρες, ακόμα και η Κούβα, έχουν αποδείξει ότι δεν είναι απαραίτητο να βρισκόμαστε στο υψηλότερο επίπεδο ανάπτυξης για να αρχίσουν κάποιοι κοινωνικοί μετασχηματισμοί. Αντίθετα, στις κοινωνίες που έχουν το υψηλότερο επίπεδο ανάπτυξης, είναι πιθανό ότι το καπιταλιστικό φαντασιακό έχει κυριαρχήσει τόσο πολύ ώστε να έχει καταστρέψει συναισθηματικά τους ανθρώπους. Να είναι ανίκανοι να συγκροτήσουν υποκείμενα.

Γ.Ρ. *Αυτό δηλαδή που λέμε* ***αλλοτρίωση****...*

Γ.Κ: Αυτό που κάνει ο Μάης είναι ότι, από τότε, θέτει αυτά που συζητάμε σήμερα και είναι στοιχεία μιας επίκαιρης κριτικής και προϋπόθεση κάθε σοβαρής συζήτησης.

Η καθολικότητα του κινήματος

Γ.Ρ. *Εμένα μου φαίνεται ότι υπάρχει μια αντίφαση. Από τη μια έχουμε ένα κίνημα μοναδικό στον παγκόσμιο συγχρονισμό του και στη ριζοσπαστικότητα των αιτημάτων που βάζει και από την άλλη, 40 χρόνια μετά, έχουμε τους εκφραστές του να του δίνουν έναν πολύ πιο απλοϊκό χαρακτήρα. Δηλαδή, ότι ήταν ένα κίνημα εκσυγχρονισμού, που έθεσε στην επικαιρότητα την ισότητα των δύο φύλων κ.λπ. Δεν υπάρχει μια ασυνέπεια εδώ;...*

Γ.Κ. Εκείνο το στοιχείο που επέτρεψε στον Μάη να γίνει μεγάλο επαναστατικό κίνημα είναι ότι δεν περιορίστηκε στους φοιτητές, αλλά επεκτάθηκε σε όλη την κοινωνία και πραγματοποίησε τη μεγαλύτερη γενική απεργία στην ιστορία.

Αυτό το γεγονός είναι που έκανε τη φοιτητική αμφισβήτηση να ριζοσπαστικοποιηθεί και παράλληλα να **καθολικοποιηθεί** και να γίνει μεγάλο κίνημα, διαφορετικά θα έμενε μια φοιτητική κινητοποίηση, όπως έγινε στη Γερμανία. Εκεί, έχουμε ένα πιο ριζοσπαστικό φοιτητικό κίνημα, πιο σημαντικό από το γαλλικό, γιατί εκεί δεν υπήρχε και ΚΚ που να ελέγχει το εργατικό κίνημα· η αμφισβήτηση εκφράστηκε κατευθείαν από τον SDS, από τη φοιτητική νεολαία του σοσιαλιστικού κόμματος που είχε αποχωρήσει από αυτό. Όμως, εκεί, το φοιτητικό κίνημα δεν συναντιέται με το εργατικό και έτσι δεν μπόρεσε να αποκτήσει τον ρόλο του Μάη. Ο Μάης στη Γαλλία δεν μπορεί να ιδωθεί ως ο φοιτητικός Μάης. Ο φοιτητικός Μάης μπόρεσε να γίνει **Ο Μάης**, διότι έπαψε να είναι φοιτητι-

κός. Δεν είναι τυχαίο ότι οι δυνάμεις που κυριάρχησαν στον Μάη από την Αριστερά, την άκρα Αριστερά κ.λπ., έβαζαν ως κεντρικό ζήτημα το "εργάτες-φοιτητές" και "εργατική πρωτοπορία". Αυτά το μετέτρεψαν σε μεγάλο κίνημα. Το ότι οι ιδέες του μπόρεσαν να περάσουν και στα άλλα κοινωνικά στρώματα. Επομένως, μόνο και μόνο το γεγονός ότι το εμφανίζουν ως φοιτητική εξέγερση αποτελεί αστειότητα. Εξάλλου, όλες σχεδόν οι εξεγέρσεις στην κοινωνία ξεκινούν ως φοιτητικές και γίνονται μεγάλες αν μετεξελιχθούν σε λαϊκές.

Η ιδιαιτερότητα του Μάη είναι ότι συνδέεται με την κριτική στο ΚΚ και με το Βιετνάμ – όπως και στην Ελλάδα, τα προηγούμενα χρόνια, οι κινητοποιήσεις για το Βιετνάμ έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στη συγκρότηση του νεολαιίστικου κινήματος, διότι αποτελούσαν ταυτόχρονα αμφισβήτηση της αμερικανικής ηγεμονίας. Δεν πρέπει να ξεχνάμε τι σήμαινε τότε αμερικανική ηγεμονία. Άρα υπάρχει μια σύνδεση και με το αντιαποικιακό κίνημα. Ας δούμε τις κινητοποιήσεις στη Γαλλία για την Αλγερία που προηγούνται. Και μέσα σε αυτό το πλαίσιο, αρχίζουν να δυναμώνουν οι εξωκοινοβουλευτικές οργανώσεις, οι οποίες έπαιξαν ρόλο κινητήρα στο κίνημα.

Γ. Ρ. *Άρα υπάρχει και μια γεωπολιτική διάσταση, η οποία σήμερα τείνει να αποσιωπηθεί.*

Γ.Κ. Απολύτως. Ας θυμηθούμε ότι το '68, για παράδειγμα, γίνεται η μεγάλη εξέγερση στο Μεξικό, με εκατοντάδες νεκρούς, την οποία καταστέλλει το κράτος, στην πλατεία Τλατελόλκο. Την παλιά πλατεία των Αζτέκων, που είναι ταυτόχρονα και η κεντρική πλατεία της σημερινής Πόλης του Μεξικού. Εκεί έγινε η μεγάλη σφαγή του νεολαιίστικου και φοιτητικού κινήματος από τον στρατό.

Όταν ζούσες εκείνη την περίοδο, κάθε μέρα γινόταν μια εξέγερση, κάπου υψώνονταν οδοφράγματα... Ήταν μια περίοδος παγκόσμιας επανάστασης. Το '68 ήταν μια **παγκόσμια επανάσταση**.

Οι μηχανισμοί της ενσωμάτωσης

Γ.Ρ. *Ποια είναι τα σημεία στα οποία βλέπουμε τις συνέπειες αυτής της επανάστασης;*

Γ.Κ. Δεν μπορούμε να φανταστούμε τον σημερινό κόσμο χωρίς τις αλλαγές που έγιναν τότε. Δεν μπορούμε να φανταστούμε τη διαφορετική θέση της γυναίκας, των μαύρων ή των μειονοτήτων, παρ' ότι σήμερα το φιλελεύθερο κεφάλαιο τείνει να τα χρησιμοποιήσει ως όργανα διάλυσης της συνοχής των κοινωνιών. Αλλά θα ήταν τρομερό λάθος, την έννοια των δικαιωμάτων των μαύρων, των γυναικών ή των μειονοτήτων να τις πετάξουμε, και αυτό το κάνουν πολλοί· επειδή έγιναν αντικείμενο χειραγώγησης από την πλευρά της νέας τάξης πραγμάτων, δεν σημαίνει ότι αυτά καθεαυτά έπαψαν να έχουν αξία και υπόσταση.

Συχνά βλέπουμε αυτή την αντίστροφη κίνηση, ιδιαίτερα στην Ελλάδα. Έχουν μάθει πια οι άνθρωποι, όταν ακούνε ανθρώπινα δικαιώματα ή μειονότητες, να δυσπιστούν και να θεωρούν ότι είναι ένα νέο εφεύρημα της CIA ή των Αμερικανών, όπως τα χρησιμοποίησαν, ιδιαίτερα μετά το '89, για τις ανατολικές κοινωνίες ή στη Γιουγκοσλαβία. Όμως δεν παύουν να έχουν αυταξία καθ' εαυτά, όταν βέβαια συνδυαστούν με άλλες αξίες και δικαιώματα, όπως τα συλλογικά ταξικά και εθνικά δικαιώματα.

Ένα άλλο στοιχείο που άλλαξε ήταν η οργάνωση της εργασίας και οι εργασιακές σχέσεις. Σε μεγάλο βαθμό. Κατακτήθηκαν σημαντικά πράγματα. Γενικεύθηκε το πενθήμερο και διευρύνθηκε ο ελεύθερος χρόνος. Άλλαξαν οι εργασιακές σχέσεις, προς μείωση των ιεραρχικών δομών. Βέβαια, σήμερα, έχουν γίνει νέες, άτυπες. Σημασία έχει όμως ότι μια άκαμπτη στρατιωτικού τύπου οργάνωση της εργασίας, διαλύθηκε. Άσχετα με το ότι αντικαταστάθηκε από την ελαστικοποίηση της εργασίας . Γιατί γίνεται συνήθως κριτική, εκ των υστέρων, ότι γι' αυτές τις νέες μορφές ήταν υπεύθυνος ο Μάης και όχι, όπως θα δούμε στη συνέχεια, η αντεπίθεση του κεφαλαίου εναντίον του Μάη.

Γ.Ρ. *Αυτό που είπε ο Σαρκοζί ότι ο Μάης είναι υπεύθυνος για την κρίση της εργασιακής πειθαρχίας κ.λπ.*

Γ.Κ. Ναι. Όμως αν η σεξουαλική επανάσταση που στόχευε σε πιο ειλικρινείς σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων μεταβλήθηκε σε σεξουαλική κατανάλωση και γενίκευση της πορνογραφίας, δεν σημαίνει ότι είναι υπεύθυνος ο Μάης αλλά η καταναλωτική ενσωμάτωσή του.

Μέσα σε μη επαναστατικές συνθήκες, η ιδεολογία του Μάη μετατράπηκε σε δικαιολογία για την επέκταση των καταναλωτικών σχέσεων από το σύστημα της τηλεόρασης και της διαφήμισης. Έτσι, παρ' ότι το κίνημα του Μάη ήταν **αντικαταναλωτικό**, ωστόσο, επειδή διέλυσε την παλιά δομή της ιεραρχίας και του παραγωγισμού, η οποία έφερνε εμπόδια στην κατανάλωση, η ενσωματωμένη, νεοφιλελεύθερη εκδοχή του «Μάη» μπόρεσε να χρησιμοποιηθεί ως όργανο για την **επέκταση** της κατανάλωσης. Υπό αυτή την έννοια, η κριτική π.χ. της αστικής οικογένειας που ασκούσε ο Μάης, ενταγμένη στη λογική του εμπορεύματος, μπορεί να οδηγήσει όντως στη διάδοση της πορνογραφίας! Κάθε επαναστατικό κίνημα εξάλλου είναι αντιφατικό. Όταν απωλέσει το επαναστατικό δυναμικό του, μπορεί να μεταβληθεί σε ιδεολογικό μηχανισμό ενίσχυσης του συστήματος στις νέες μορφές του!

Το ίδιο σε μικρότερη κλίμακα συνέβη με το «Πολυτεχνείο» και τη «γενιά του Πολυτεχνείου» στην Ελλάδα. Όταν εξαντλήθηκαν οι θετικές και μεταρρυθμιστικές του διαστάσεις, έγινε ιδεολογικό κατεστημένο και όργανο καταστολής της ελληνικής κοινωνίας. Αυτό όμως σημαίνει ότι πρέπει να επιστρέψουμε στον Γεώργιο Παπαδόπουλο, ή ότι θα πρέπει να θεωρήσουμε αρνητική την εξέγερση του Πολυτεχνείου;

Το ότι λοιπόν η αλλαγή του συστήματος πραγματοποιείται μετά τον Μάη δεν σημαίνει ότι πήρε και τις ιδέες του Μάη, αλλά ότι τις ενσωμάτωσε.

Γ.Ρ. *Διότι ο Μάης είχε και τα κοινόβια... ως απάντηση στη διάλυση της οικογένειας .*

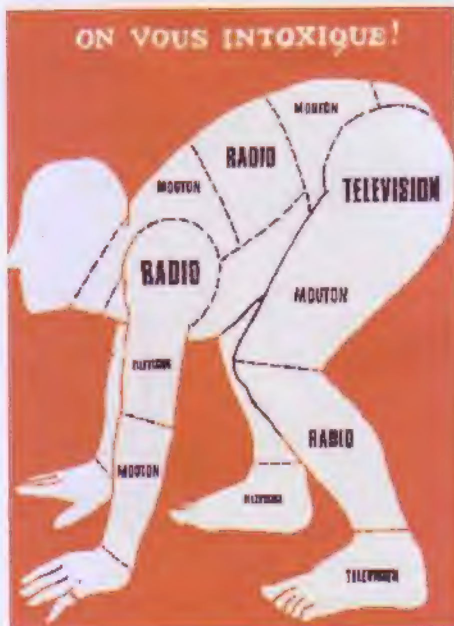
Γ.Κ. Και σε καμία περίπτωση δεν έλεγε περισσότερη κατανάλωση. Όταν όμως αυτό το πλαίσιο της κριτικής στην κυρίαρχη ιδεολογία το εντάξεις στο κυρίαρχο σύστημα, μεταβάλλεται πολύ εύκολα, μέσα από την ενσωμάτωση, σε όπλο του συστήματος.

Αυτό λοιπόν που κάνουν σήμερα οι φορείς της ενσωμάτωσης είναι να πουν, ιδού, κύριοι, εμείς απλώς πήραμε την ιδεολογία του '68 και την εφαρμόσαμε.

Γ.Ρ. *Προσπαθούν να βρουν ερείσματα για να δικαιολογήσουν μια πορεία.*

Γ.Κ. Ναι. Και θα δει κανείς πολύ συχνά αυτή τη δικαιολογία να τη χρησιμοποιούν εκείνοι που ήταν ενάντια στον Μάη τότε, και εκείνοι οι οποίοι τον χρησιμοποίησαν για την ενσωμάτωσή τους.

Η σχέση ανατροπής/ενσωμάτωσης είναι σχέση που διέπει όλες τις κοινωνίες. Πάρτε τον χριστιανισμό ως μεγάλο ιστορικό κίνημα που, από κίνημα απελευθέρωσης, ενσωματώθηκε στις κυρίαρχες δομές στη συνέχεια. Πρόκειται για μια διαχρονική πραγματικότητα. Έτσι πορεύονται οι ανθρώπινες κοινωνίες. Οι κοινωνίες ενσωματώνουν κάποια στοιχεία νέων στις παλαιότερες δομές. Βεβαίως, έτσι αλλάζουν, εν τέλει, και οι παλιές δομές. Είναι μια διαδικασία χωρίς τέλος.

Ας δούμε, για παράδειγμα, πώς το εργατικό κίνημα του μεσοπολέμου το συνέλαβε ο Κέινς ως τον κινητήρα της καπιταλιστικής ανάπτυξης, ώστε, μέσω της ανόδου του βιοτικού επιπέδου των εργατών, να λύσει το πρόβλημα της κρίσης υπερπαραγωγής και υποκατανάλωσης που είχε εμφανιστεί το '29. Ο αμερικάνικος καπιταλισμός, διά του Κέινς και του Ρούζβελτ, κατανόησε ότι, για να λυθεί το πρόβλημα της υποκατανάλωσης, πρέπει να αυξηθεί η ενεργός ζήτηση. Πρέπει λοιπόν η εργατική τάξη να αρχίσει να καταναλώνει. Διαφορετικά, δεν υπάρχει διέξοδος σε ένα σύστημα που ήταν ήδη μαζικής παραγωγής και όχι μαζικής κατανάλωσης. Πήρε, κατ' αναλογίαν, τα διδάγματα της επανάστασης του Οκτώβρη του '17 και τα ενσωμάτωσε στο καπιταλιστικό σύστημα της εποχής του.

Κ. ΜΠΕΝΤΙΤ, ΣΑΡΤΡ, ΣΒΑΡΤΣΕΡ, ΜΠΑΡΜΠΙ, ΡΟΤ, *ΑΠΟ ΤΗΝ RAF ΣΤΟΥΣ ΠΡΑΣΙΝΟΥΣ*, ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ, ΑΘΗΝΑ 1983

Τα όρια του «Μάη»

Κατά τον ίδιο τρόπο, οι ιδέες του '68, η πολλαπλότητα, η πολυποικιλότητα, η άρνηση της ομοιομορφίας, μεταβλήθηκε π.χ. σε άρνηση της ομοιομορφίας των... καταναλωτικών προϊόντων. Από ένα μοντέλο αυτοκινήτου σε... εκατοντάδες ή και χιλιάδες ακόμα. Αυτό όμως δεν σημαίνει πως θα διεκδικήσουμε εκ νέου την επιστροφή στην ομοιομορφία, αλλά πως θα καταδείξουμε ότι η δήθεν πολυμορφία των προϊόντων είναι η απόλυτη **ομοιομορφία των υποκειμένων μέσα στην αυξανόμενη ανισότητα**, ενώ το αίτημα του Μάη ήταν η πολυμορφία των υποκειμένων μέσα στην όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ισότητα.

Πρέπει να περάσουμε, λοιπόν, σε μια νέα μορφή κριτικής αυτού του μοντέλου. Γιατί υπάρχουν τάσεις που προσπαθεί να εκμεταλλευτεί η Νέα Δεξιά και η λεγόμενη ιδεολογία της Νέας Δεξιάς, η οποία, κριτικάροντας τη μετεξέλιξη του '68, προς μια ιδεολογία νεοφιλελεύθερη, της επιτρεπτικότητας, λέει ότι πρέπει να γυρίσουμε στις παλιές καλές αρχές της αυταρχικής παράδοσης.

Δεν υπάρχει επιστροφή ως προς αυτό. Ουκ αν εμβαίης δις εις τον αυτόν ποταμόν, το ζήτημα είναι να θεμελιώσεις νέες αξίες, και αυτό είναι το στοίχημα που μπαίνει, μια νέα ισορροπία των υποκειμένων, που να στηρίζεται σε νέες βάσεις. Δεν μπορείς να επιστρέψεις στο παλιό πατριαρχικό μοντέλο που έχει πεθάνει.

Ταυτόχρονα, και εδώ μπορεί και πρέπει να γίνει μια **κριτική** στον Μάη (όπως είναι φυσικό, κάθε κίνημα ανατροπής έχει μέσα του την υπερβολή), δηλαδή ο Μάης, συχνά μαζί με τα ξερά, δηλαδή την κοινωνική και γνωστική ιεραρχία, έτεινε να κριτικάρει και κάθε μορφή ετερονομίας, απαραίτητη για την ίδια τη συγκρότηση της κοινωνίας. Όπως πολύ σωστά λέει ο **Αντρέ Γκορζ**, η απόλυτη αυτονομία του υποκειμένου είναι μία φενάκη, διότι, για παράδειγμα, η κοινωνικοποίηση του ανθρώπου απαιτεί μυριάδες ετερόνομες διαδικασίες, όπως για να αναφέρω το πιο χυδαίο παράδειγμα, την τήρηση των σημάτων της τροχαίας, ή την καθημερινή επανάληψη μηχανικών διαδικασιών, στο νοικοκυριό, στη δουλειά και αλλού.

Γ.Ρ. *Αν δηλαδή ο Μάης έθεσε την αξία της απελευθέρωσης, εμείς πρέπει να ανακαλύψουμε τα όριά της.*

Γ.Κ. Είναι αυτό που κατανόησε ο Ο' Νιλ, όταν είχε εκδώσει το *Αντιαυταρχικό σχολειό*, και στη συνέχεια είδε ότι με «μια ορισμένη εκδοχή του αντιαυταρχικού σχολειού οδηγούμαστε στη λογική της απόλυτης ασυδοσίας». Γι' αυτό, αμέσως μετά, εξέδωσε ένα βιβλίο που λέγεται *Ελευθερία όχι Αναρχία*.

Δηλαδή, δεν είναι δυνατόν να δομηθεί η κοινωνία χωρίς κάποιες αξίες κοινωνικοποίησης, οι οποίες έχουν μέσα τους και στοιχεία ιεραρχίας, μόνο που εξυπηρετούν την κοινωνικοποίηση και τη συμβίωση των ανθρώπων και όχι το κεφάλαιο ή τις παλιές δομές. Και κάτι τέτοιο, την οργάνωση δηλαδή της κοινωνικοποίησης των ανθρώπων, κάνουν όλες οι κοινωνίες, από την πρωτόγονη εποχή μέχρι σήμερα. Έτσι, στην προσπάθεια απόρριψης των μορφών της **καπιταλιστικής** κοινωνικοποίησης, κάποιες φορές η ιδεολογία του Μάη έφτασε στην άρνηση **κάθε** μηχανισμού κοινωνικοποίησης, ανοίγοντας τον δρόμο για τον «υπερκαπιταλισμό» του «όλα επιτρέπονται». Υπό αυτή την έννοια, η σύγχρονη νεοφιλελεύθερη ιδεολογία αντλεί επιχειρήματα από κάποιες παρανοήσεις του Μάη. Η ισορροπία ανάμεσα σε αυτά τα δύο είναι πολύ δύσκολη.

Η Νέα Δεξιά, λοιπόν, πιάνει την κριτική στις καταναλωτικές εκδοχές του Μάη και τις υπερβολές του, για να υποστηρίξει ότι η παλιά έννοια της τάξης, της φυλής, είναι η μόνη λύση.

Γιατί ανεκόπηκε το κίνημα;

Γ.Ρ. *Πού όμως σκόνταψε αυτή η επαναστατική διαδικασία;*

Γ.Κ. Το κίνημα του Μάη είχε πολλά ρεύματα στο εσωτερικό του. Σχηματικά, ήταν αυτό που έβαζε άμεσα το ζήτημα της επαναστατικής ανατροπής –π.χ., είχε βγει ένα βιβλίο, από τον Βεμπέρ και τον Μπενσαΐντ, *Μάης του '68, η Γενική Επανάληψη*, αντιγραφή από τον Τρότσκι, που είχε πει ότι το 1905 αποτέλεσε την πρόβα τζενεράλε του '17, επομένως, αντάστοιχα, το '68 ήταν η πρόβα τζενεράλε την επαναστατικής ανατροπής που έρχεται. Το σχήμα ότι ο Μάης δεν είναι παρά μόνον η αρχή μπορούσε να πάρει πολλές μορφές. Η μία, η πιο δεμένη με την παραδοσιακή λογική, ήταν ότι θα ανατρέψουμε την εξουσία και θα οικοδομήσουμε μια νέα. Ένα μεγάλο κομμάτι έφτασε μέχρι το ένοπλο κίνημα στην Ευρώπη, ιδιαίτερα εκεί που είχε μεγάλη έκταση, στην Ιταλία.

Ένα **δεύτερο** μέρος ήταν αυτό που είπε ότι δεν υπάρχουν όροι ανατροπής της εξουσίας. Ότι πρέπει να αρχίσει ένας μεγάλος αγώνας μέσα και έξω από τους θεσμούς –αυτό που ονομάστηκε εναλλακτικό κίνημα– που θα έπρεπε να χτίσει θεσμούς, πολιτικούς, αλλά κυρίως κοινωνικούς, άρα το κέντρο πρέπει να μπει στους κοινωνικούς μετασχηματισμούς, για να φτάσει ίσως κάποτε να γίνει κυρίαρχο.

Και μια **τρίτη** είναι εκείνη που συνδέθηκε με τη νέα κοινωνικότητα, συγκροτήματα ροκ, ναρκωτικά – το μεγάλο ταξίδι στην Ινδία, αντικαταναλωτισμός, νέες συμπεριφορές. Αυτό, όταν έχασε τον ριζοσπαστικό του χαρακτήρα, μεταβλήθηκε στο προζύμι για τη νέα μορφή που πήρε ο καπιταλισμός: πλέον το κέντρο βάρος δεν είναι οι ηλικιωμένοι, οι κατεστημένοι, αυτοί **είχαν** την εξουσία. Στο εξής, ο καπιταλισμός θέτει ως μοντέλο τη **νεοποίηση** του συστήματος και της εξουσίας καθώς και των συμπεριφορών. Αντιστρέφεται το μοντέλο που ίσχυε ως τότε, ότι δηλαδή ο νέος πρέπει να μοιάζει με μεγάλο, εξ ου και το κοστούμι και η γραβάτα που φοράγαμε από μικροί. Πλέον, αφού υπάρχει και περισσότερος ελεύθερος χρόνος, η βιομηχανία του ελεύθερου χρόνου γίνεται κυρίαρχη –το σύνθημα της διαφήμισης "πραγματοποίησε τα όνειρά σου" είναι σύνθημα του '68 που το πήρε ο καπιταλισμός μετά το '68 και στηρίζεται σε όλη αυτή την κουλτούρα που μεταλλάσσει. Γι' αυτό το προώθησαν παλιοί 68ρηδες στη διαφήμιση, π.χ. και μετά επεκτάθηκε στην κοινωνία. Το ερώτημα όμως είναι γιατί μπόρεσε να γίνει αυτό.

Διότι λοιπόν πραγματοποιήθηκε η ενσωμάτωση και διότι άνθρωποι που είχαν και την εναλλακτική λογική ενσωματώθηκαν, όπως οι **Πράσινοι**, ας πούμε, που ένα κομμάτι της ηγεσίας τους έγινε κομμάτι του κατεστημένου. Το πως η ***Λιμπερασιόν***, που βγήκε από την ***Υπόθεση του Λαού***, τη γαλλική, έφτασε να είναι εφημερίδα του Ρότσιλντ.

Εκεί στηρίζονται όσοι λένε ότι το '68 έκανε το σύστημά μας ανεκτικότερο και πιο φιλελεύθερο. Αυτή είναι η ερμηνεία την οποία δίνουν. Όμως μέχρι να μπορέσει το σύστημα να ενσωματώσει το '68 πέρασαν πολλά χρόνια, στη διάρκεια των οποίων συγκρουόταν μαζί του μετωπικά. Όπως στην Ιταλία, που το κίνημα μέχρι τον Μόρο ήταν εξαιρετικά δυναμικό. Μάλιστα, για να το αντιμετωπίσει τότε, παραλίγο να κάνει στρατιωτικό πραξικόπημα. Όπως και το αντιπυρηνικό και πράσινο κίνημα, που έκανε τεράστιες συγκεντρώσεις και έδωσε ομηρικές μάχες με την αστυνομία έξω από πυρηνικές εγκαταστάσεις, και αποτελούσε μια ελπιδοφόρα πρόταση, το είδαμε να ενσωματώνεται πλήρως μετά τη δεκαετία του 1990.

Πώς έγιναν αυτές οι μετεξελίξεις λοιπόν; Γιατί διαφορετικά μένει κανείς στην «ενσωμάτωση» και στο γνωστό κλισέ, «έτσι είναι, κάθε επανάσταση οδηγεί στην ενσωμάτωση» κ.λπ. Ό,τι έγινε και στην Ελλάδα με τη λεγόμενη γενιά του Πολυτεχνείου.

Υπάρχει όμως ένα μεγαλύτερο ερώτημα από αυτό της ενσωμάτωσης του Μάη. Είναι το πώς και το γιατί τα αιτήματα που έβαζε ο Μάης έχουν εγκαταλειφθεί και δεν υπάρχουν πια κινήματα που να διεκδικούν κάτι ανάλογο, ούτε έχουν την αντικαταναλωτική λογική, ούτε, επί της ουσίας, και την αντιιεραρχική λογική. Στα πανεπιστήμια, π.χ., το κύριο αίτημα των φοιτητών είναι η εξασφάλιση της εργασίας χωρίς την όποια αμφισβήτηση της γνώσης. Μπορεί να πει μάλιστα κανείς ότι η αμφισβήτηση της γνώσης δεν τίθεται καν σαν ζήτημα. Πόσο εύκολα αποδεκτά γίνονται αυτά που προωθεί το διαδίκτυο, όπου, πέρα από τις καλές πλευρές που μπορεί να έχει, όλα καταπίνονται αμάσητα από τη συντριπτική πλειοψηφία των νέων, χωρίς κριτική. Ή δεν υπάρχει κίνημα κριτικής ενάντια στην τηλεόραση, που έχει καταφάει τα πάντα. Βλέπει κανείς μια οπισθοδρόμηση των κινημάτων σε σχέση με τα αιτήματα που είχαν μπει το '68. Άρα αυτό είναι το σημαντικότερο.

Η απάντηση του κεφαλαίου και η «εξαγωγή» της κρίσης

Για να απαντήσουμε σε αυτό πρέπει να δούμε πώς απάντησε το κεφάλαιο, η ελίτ, οι ιεραρχίες στο '68, που πράγματι απειλούσε την ίδια την εξουσία. Δεν πρέπει να ξεχνάμε τις μεγάλες συγκρούσεις και δικτατορίες στη Λ. Αμερική, τη χούντα του Πινοτσέτ στη Χιλή, ή τους νέους πολέμους στη Μ. Ανατολή, ενώ οι Αμερικάνοι, τότε, υποχρεώθηκαν να φύγουν από το Βιετνάμ κ.ο.κ. Μόνο από τη δεκαετία του '80, και μάλιστα στα τέλη της, αρχίζει το σύστημα να απαντάει στην κρίση που είχε φέρει το '68.

Η **πρώτη** στροφή που μπόρεσε να κάνει το σύστημα ήταν στην παραγωγή. Από τη δεκαετία του '60 έως τη δεκαετία του '80 οι εργάτες στη Γαλλία μειώθηκαν στους μισούς, τόσο με αλλαγές που έγιναν στην οργάνωση της παραγωγής όσο και με την άνοδο της ρομπο-

Λ. ΜΠΡΑΟΥΝ, Κ ΦΛΑΒΙΝ, Σ. ΠΟΣΤΕΛ, *ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ*, ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

τοποίησης. Γι' αυτό θα δούμε ότι, στα τέλη της δεκαετίας του '70, αρχές '80, η κυρίαρχη άποψη ήταν ότι ο καπιταλισμός βαδίζει προς μια παραγωγή χωρίς εργάτες, όσο η προσπάθεια απάντησης δινόταν στο εσωτερικό των δυτικών χωρών. Αυτή ήταν η λεγόμενη **ρομποτική** απάντηση και σ' αυτή ανταποκρίνονται βιβλία εκείνης της εποχής, όπως του Κοριά, *ο Εργάτης και το Χρονόμετρο* κ.λπ., ή του Γκορζ, *Οι δρόμοι του παραδείσου*, που έβλεπαν πολύ γρήγορα το πέρασμα σε μια κοινωνία εκτός εργασίας, ακριβώς γιατί ο καπιταλισμός, για να απαντήσει αρχικά στην κρίση, προσπάθησε να αυτοματοποιήσει την εργασία και να μειώσει αισθητά τους εργάτες στη βιομηχανική παραγωγή.

Γ.Ρ. *Έχω μια εντύπωση ότι ως εκεί είναι το μέγιστο σημείο ακμής αυτού του κινήματος, γιατί έβλεπε εφικτό έναν τύπο μετασχηματισμού.*

Γ.Κ. Ναι, φαινόταν ότι το σύστημα δεν θα τα βγάλει πέρα. Η μείωση των ωρών απασχόλησης ήταν ριζική, γι' αυτό η αύξηση της παραγωγικότητας έγινε μέσω της ρομποτοποίησης. Κυριαρχεί το λεγόμενο γιαπωνέζικο μοντέλο· ακόμη και σήμερα, η Ιαπωνία είναι η πρώτη χώρα σε χρησιμοποίηση ρομπότ στην παραγωγή. Γιατί δεν έχει μετανάστες. Και αυτό είναι ήδη μια απάντηση στο τι έγινε στη συνέχεια με τη μετανάστευση. Επομένως, η παραγωγή γίνεται εξαιρετικά αυτοματοποιημένη.

Γ.Ρ. *Δηλαδή το κεφάλαιο, για να μειώσει το κόστος, έχει διάφορες επιλογές. Ή μηχανές ή...*

Γ.Κ. Ή αυτό που έγινε, δηλαδή η εξαγωγή της βιομηχανικής παραγωγής στις λεγόμενες χώρες του Τρίτου Κόσμου και η εισαγωγή της απλήρωτης και μαύρης εργασίας στις αναπτυγμένες χώρες και η ελαστικοποίηση της εργασίας στο εσωτερικό.

Από τη στιγμή που αυτό το νέο μοντέλο, από τη δεκαετία του '90, γίνεται κυρίαρχο, σβήνουν τα παλιά κινήματα, ενώ ενσωματώνονται οι θεσμικές τους μορφές. Δηλαδή, ας πούμε οι ΜΚΟ, ιδιαιτέρως μετά την κατάρρευση της Σ. Ένωσης, μεταβάλλονται σε επαγγελματίες. Οι παλαιότεροι έχουμε ζήσει τη μετάβαση **από τα κινήματα στις ΜΚΟ**: αυτό που κάποτε ήταν συμμετοχή σε κίνημα, μεταβλήθηκε σε αμειβόμενους επαγγελματίες για τους μόνιμους και εθελοντισμός για τους νέους που περνούν από αυτές τις οργανώσεις. Έτσι ήταν το κλασικό μοντέλο. Όπως η **Γκρινπίς**, που ξεκινά ως πρωτοπόρα οικολογική οργάνωση και καταλήγει να είναι παγκόσμια πολυεθνική οργάνωση με προϋπολογισμούς αντίστοιχους των πολυεθνικών, με παραρτήματα με σταθερή χρηματοδότηση κ.λπ.

Το '88, όταν είχαμε κάνει αφιέρωμα στον Μάη, στο περιοδικό ***Ρήξη***, στα «20 χρόνια από τον Μάη», τα πράγματα δεν είχαν ολοκληρωθεί ακόμη. Όμως είχαν ήδη αρχίσει να αλλάζουν με τη λογική που έφερε η Θάτσερ και ο Ρίγκαν στη Δύση. Είχε αρχίσει η επέκταση αυτού του μοντέλου που μετατρέπει τα αιτήματα του ελεύθερου χρόνου σε αιτήματα μιας εξασφαλισμένης ελίτ ενώ, για ένα άλλο μεγάλο κομμάτι, που έχει μπει στα γρανάζια της υπερκατανάλωσης, το αίτημα είναι περισσότερο εισόδημα, παραπάνω εργασία. Έχουμε λοιπόν οπισθοδρόμηση.

Οπισθοδρόμηση και με την **ήττα** της επανάστασης στην Κίνα, γιατί είδαμε πόσο σημαντικό ρόλο έπαιξε στην απαρχή της, όταν μια χώρα μόνη της είναι το ένα τέταρτο του πληθυσμού του πλανήτη. Και, μάλιστα, το πέρασμα στην ταχύτατη καπιταλιστική ανάπτυξη στην Κίνα το διευκόλυνε η προηγούμενη επανάσταση, με την επέκταση των εκπαιδευτικών μηχανισμών στο σύνολο του πληθυσμού και με την ανάπτυξη όλων αυτών των κινημάτων και τη χρησιμοποίησή τους από την πλευρά του καπιταλισμού! Σε αντίθεση με τις χώρες του Τρίτου Κόσμου, που έχουν προβλήματα εκπαίδευσης, υποδομών, έλλειψης πειθαρχίας και οργάνωσης του εργατικού δυναμικού, προετοίμασε την Κίνα για να κάνει το καπιταλιστικό «άλμα προς τα εμπρός» και όχι το σοσιαλιστικό!

Αυτά λοιπόν τα **δύο** γεγονότα, (που εξάλλου συνδυάζονται, γιατί η Κίνα μεταβάλλεται στο βιομηχανικό εργαστήρι του κόσμου) η εξαγωγή της βιομηχανικής παραγωγής στον Τρίτο Κόσμο και η «εισαγωγή» του Τρίτου Κόσμου στον πρώτο, μέσω της λαθρομετανάστευσης, αλλάζουν εντελώς τα δεδομένα. Το σύστημα, για να αντιμετωπίσει την κρίση του, υποχρεώνεται να ξεπεράσει τον διαχωρισμό αναπτυγμένος κόσμος-Τρίτος Κόσμος. Είναι μια πολύ μεγάλη αλλαγή η οποία δεν έχει συζητηθεί ποτέ. Ο διαχωρισμός ανάμεσα σε ιμπεριαλιστικές και αποικιοκρατούμενες χώρες έχει απαλειφθεί. Το έχουμε περιγράψει αυτό σε ένα παλιότερο βιβλίο. Αυτή την αλλαγή πραγματοποιεί το σύστημα προκειμένου να μπορέσει να επιβιώσει. Μεταφέρει την παραγωγή στην Κίνα και την Ασία, ώστε και τα κέρδη των ελίτ να αυξάνονται και, ταυτόχρονα, αποδεσμεύονται από την εσωτερική οργάνωση της εργασίας. Το αποτέλεσμα είναι να μεγαλώσουν οι κοινωνικές διαφορές στο εσωτερικό της Δύσης, ενώ, από τον μεσοπόλεμο μέχρι το '85-'90, η ιστορική τάση των καπιταλιστικών κοινωνιών ήταν να μειώνονται οι κοινωνικές διαφορές, και με το κίνημα του Μάη αυτή τάση είχε επιταχυνθεί. Στο εξής, οι διαφορές διευρύνονται. Γιατί, όπως είπαμε, απελευθερώνονται οι κυρίαρχες ελίτ από την πίεση της εσωτερικής αγοράς εργασίας και των εσωτερικών κινημάτων. Άρα κινούνται στο παγκόσμιο επίπεδο, όπου ο μισθός του Κινέζου ή του Ινδού εργάτη είναι πολύ χαμηλός κ.ο.κ.

Δεν είναι τυχαίο το πώς προετοιμάζεται αυτή η αλλαγή. Με την **κατάργηση των δασμών**. Δηλαδή, περνάμε σε ένα σύστημα, που δεν υπάρχει πια δασμολογική προστασία και έτσι ο Αμερικανός και ο Ευρωπαίος αγοράζουν τα κινέζικα προϊόντα σαν να παράγονται δίπλα τους. Υπάρχει μόνο το κόστος της μεταφοράς. Δεν

έχει πια τα εμπόδια της δασμολογικής προστασίας που υπήρχαν πριν. Γι' αυτό, κεντρικό ζήτημα του κεφαλαίου τις προηγούμενες δεκαετίες ήταν η κατάργηση των δασμών. Όπως και η αλλαγή του νομισματικού συστήματος, ότι δηλαδή δεν υπάρχει πια η αντιστοιχία νομίσματος και αποθέματος. Το νόμισμα έγινε πλέον μόνο μια σχέση της οικονομίας και τίποτα άλλο. Δεν είναι ούτε καν χαρτί, είναι ηλεκτρονικό χρήμα.

Η κατάργηση των δασμών και η ύπαρξη ενός αριθμού ανασφάλιστων εργαζομένων από το εξωτερικό – γιατί από ένα σημείο και μετά υπάρχουν και προβλήματα στο εσωτερικό– ώστε να σπάσει η εσωτερική «ανελαστικότητα» της εργασίας, και ταυτόχρονα η ύπαρξη ενός υψηλού ποσοστού ανεργίας, που σε προσανατολίζει στην εγκατάλειψη της απεργίας και την αποδοχή του part time, είναι αυτό που συγκροτεί αυτό το καινούργιο μοντέλο.

Μετατέθηκε λοιπόν και το κέντρο των συγκρούσεων, από τις **εσωτερικές** κοινωνικές συγκρούσεις σε συγκρούσεις **εξωτερικές**, πολιτισμικές, εθνικές, θρησκευτικές. Η μετατόπιση αρχίζει από τα τέλη της δεκαετίας του '80 και ολοκληρώνεται στη δεκαετία του '90, όταν ολοκληρώνεται η παγκοσμιοποίηση και στο γεωπολιτικό πεδίο, με τη συγκρότηση της αυτοκρατορίας. Οι εσωτερικές ταξικές συγκρούσεις ελάχιστα εμφανίζονται σαν τέτοιες. Γι' αυτό εξάλλου οι δυτικές κοινωνίες περνάνε σε φάση παρακμής, που είναι και το τίμημα αυτής της εξέλιξης. Το αντίτιμο της εξαγωγής της εργασίας και της ελαστικοποίησης στο εσωτερικό, της κατάργησης του κοινωνικού κράτους, της κατακόρυφης πτώσης της γεννητικότητας, είχε ως συνέπεια την πολιτική και κοινωνική παρακμή στο εσωτερικό της Δύσης.

Άρα τα παλιά κινήματα δεν διαθέτουν ευνοϊκό έδαφος, εξακολουθούν να υπάρχουν, αλλά δεν είναι πλέον απειλητικά. Έχουν κάποιες αναλαμπές, όπως με το Σιάτλ και το αντιπαγκοσμιοποιητικό κίνημα, χωρίς όμως να μπορούν να ανατρέψουν τη νέα πραγματικότητα.

Αυτό σημαίνει –για να κάνουμε μια τοποθέτηση, έστω και αν είναι παρακινδυνευμένη– ότι τα αιτήματα του '68 δεν μπορούν πλέον να πραγματοποιηθούν εκεί που γεννήθηκαν, στη Δύση. Η αντίδραση των κοινωνιών αυτών στην παγκοσμιοποίηση θα τείνει να είναι τουλάχιστον συντηρητικού τύπου και να εμφανίζεται κυρίως μέσω της ανόδου της ακροδεξιάς ή της ανόδου των δεξιών πολιτικών τύπου Σαρκοζί, Μπερλουσκόνι. Είναι κοινωνίες γερασμένες, με σχετικά υψηλό βιοτικό επίπεδο, που συντηρείται μέσα από την παγκοσμιοποίηση, καθώς είναι φτηνά τα βιομηχανικά προϊόντα και δεν θέλουν να πλήξουν την παγκοσμιοποίηση συνολικά, αλλά μόνον ως προς ορισμένες συνέπειές της. Δηλαδή, στο γεγονός ότι έρχονται μετανάστες, αναπτύσσεται η εγκληματικότητα, αναπτύσσεται η σύγκρουση με το Ισλάμ κ.λπ. Γι' αυτό ακριβώς έχουμε αυτού του τύπου τις αντιπαγκοσμιοποιητικές εκδηλώσεις κυρίαρχες στη Δύση, τις ξενοφοβικές κ.λπ.

Αντίθετα, οι χώρες όπου για την ώρα φαίνεται να υπάρχει μια ανάπτυξη των κινημάτων και όπου πιθανώς θα ξαναδούμε πολλά από τα παλιά αιτήματα, είναι οι «ενδιάμεσες» χώρες, όπως η Λατινική Αμερική, όπου η κρίση της παγκοσμιοποίησης οδηγεί στην αντίθετη κατεύθυνση – στην ανάπτυξη κινημάτων.

Γ.Ρ. *Για να ανακεφαλαιώσουμε, υπήρξε μια αντεπανάσταση, στη Δύση τουλάχιστον.*

Γ.Κ. Σαφώς, και έτσι μπόρεσε να γίνει και η ενσωμάτωση. Δηλαδή, η ενσωμάτωση είναι συνέπεια του ότι κυριάρχησε η αντεπανάσταση. Περνάμε αρχικά μια περίοδο, το '60-'70, που η Δύση και η ελίτ τα έχουν χαμένα και δεν μπορούν να αντιδράσουν. Ανεβαίνει η τιμή του πετρελαίου και ολοκληρώνεται η πετρελαϊκή κρίση με την πτώση του Σάχη στην Περσία και την άνοδο του Χομεϊνί. Αρχίζει και η ισλαμική επανάσταση στις μουσουλμανικές χώρες. Μέχρι τότε, λοιπόν, όλα έδειχναν ότι η Δύση οδηγούνταν σε καθολικό αδιέξοδο. Και αρχίζει η αντίδραση που ξεκίνησε η **Θάτσερ** στην Αγγλία και ο **Ρίγκαν** στην Αμερική, η οποία οδήγησε, αρχικώς, στην κατάρρευση του αντίπαλου στρατοπέδου της Σ. Ένωσης, και στη συνέχεια στην αλλαγή των εργασιακών σχέσεων στο εσωτερικό των κοινωνιών, στην επέκταση αυτού του μοντέλου της παγκοσμιοποίησης. Δεν είναι τυχαίο ότι, τότε, προωθούνται όλα αυτά τα οικονομικά μέτρα και οι Αμερικάνοι, παρ όλο που θεωρητικά επλήγησαν από το καινούργιο μοντέλο, το υιοθέτησαν επί 20-30 χρόνια. Διότι, το '81, η Αμερική ήταν ακόμα πλεονασματική σε εξαγωγές ενώ τώρα έχει σχεδόν ένα τρισ. δολάρια έλλειμμα τον χρόνο. Αν το έβλεπε κανείς με μια τυπική λογική, θα έλεγε ότι την Αμερική δεν τη συνέφερε. Και, όμως, ήταν ο μόνος τρόπος για να διατηρηθεί η ηγεμονία των αρχουσών τάξεων. Ήταν η εξαγωγή των αντιθέσεων. Και το πέτυχαν. Γι' αυτό και σε μεγάλο βαθμό τα κινήματα στο εσωτερικό είναι αναιμικά, ενώ τα αιτήματα και οι πραγματικότητες των κοινωνικών υποκειμένων είναι πιο πίσω απ' ό,τι ήταν 20-25 χρόνια πριν.

Οι ιδέες παραμένουν επίκαιρες

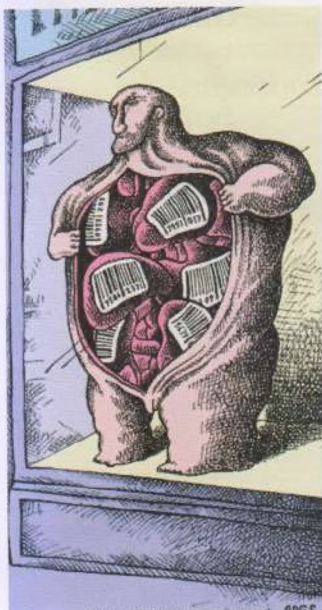
Αρκεί να δει κανείς το **οικολογικό** ζήτημα. Σήμερα ξαναμπαίνει μετ' επιτάσεως. Το 1970-1980 το οικολογικό αίτημα έθετε το ζήτημα να προλάβουμε την καταστροφή του πλανήτη, ενώ σήμερα στοχεύει στο να την αντιμετωπίσουμε, γιατί είμαστε **μέσα** στην καταστροφή.

Κατά συνέπεια, εκείνα τα αιτήματα που τότε ήταν προδρομικά, θα ξαναέρθουν τον 21ο αιώνα ως αιτήματα ανάγκης. Αν τότε εμφανίστηκαν ως κριτική στην αλλοτρίωση και ως αιτήματα που τα έθετε η νεολαία και παλιές σοσιαλιστικές απόπειρες σε μια αυτοϋπέρβασή τους, όπως

ΜΑΡΣΑΛ ΚΟΛΜΑΝ, ***ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΖΩΗ,*** **ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ**

έγινε με την Κίνα –εξ ου και ο βολονταριστικός, κατασταλτικός συχνά, χαρακτήρας του κινήματος στην Κίνα και την Κούβα– , στον επόμενο αιώνα θα εμφανιστούν ως **αιτήματα επιβίωσης**. Διότι, ας πούμε, το κίνημα ενάντια στην ανάπτυξη προκύπτει ως **ανάγκη**· με το πετρέλαιο στα 150-200 δολάρια, δεν μπορεί να λειτουργήσει το μοντέλο που θέλει όλα τα προϊόντα να εισάγονται από την Κίνα. Διότι το κόστος της μεταφοράς το απαγορεύει, ενώ όσο ήταν σχετικά χαμηλό, το επέτρεπε. Υπάρχει επίσης και το οικολογικό κόστος αναπαραγωγής, που βλέπουμε σε όλες τις δυτικές χώρες τι σημαίνει. Δείτε την Ελλάδα ή την Ιταλία, με τις χωματερές, που είναι ανίκανες να διαχειριστούν το κόστος των σκουπιδιών που παράγουν, και προωθούν πλέον τη μείωση της παραγωγής σκουπιδιών και την εγκατάλειψη της χρήσης πλαστικών. Αυτά που έλεγε το οικολογικό κίνημα πριν 20-30 χρόνια και τα λοιδορούσαν οι αναπτυξιολάγνοι, σήμερα γίνονται ανάγκη για την ίδια την αναπαραγωγή του ανθρώπου.

Επομένως, όλοι αυτοί οι εορτασμοί, οι σημερινοί, για το κίνημα του '68, σημαδεύουν την **ενσωμάτωση** από τη μία, και ίσως τον **φόβο** από την άλλη. Επειδή αυτά τα οποία έθετε αφορούσαν τις συνέπειες του καπιταλιστικού μοντέλου που αχνοφαίνονταν στη δεκαετία του '60. Σήμερα, που αυτές οι συνέπειες είναι κυρίαρχες, αυτοί οι εορτασμοί μήπως δεν είναι μόνον αποτέλεσμα της ενσωμάτωσης... άλλωστε γιατί να ξύνει κανείς πληγές... ξύνεις πληγές όταν φοβάσαι ότι αυτό κινδυνεύει να πάρει πάλι ανατρεπτική μορφή.

Αυτή τη φορά το κέντρο, πιθανότατα, δεν θα είναι πλέον η Δύση, αλλά θα είναι οι χώρες που και πιο νεανικούς πληθυσμούς έχουν και λιγότερο εξαρτημένες από αυτό το μοντέλο είναι, και μπορούν να δουν την κριτική στην παγκοσμιοποίηση, και, εν τέλει, δεν είναι και γερασμένες πολιτιστικά. Η Δύση τα έχει δοκιμάσει όλα. Νέες απόπειρες πιστεύω ότι θα δούμε πάλι από χώρες του Τρίτου Κόσμου, θα ξαναδούμε πιθανώς την Κίνα σε μερικά χρόνια, καθώς δεν μπορεί να είναι αιώνια η καπιταλιστική της πορεία. Όλα τα αιτήματα θα βγουν ως ανάγκη πλέον. Το '68 είχαν βγει ως προανάκρουσμα. Τον 21° αιώνα θα ξαναβγούν ως **ανάγκη**, αυτό σημαίνει ίσως λιγότερη ευωχία. Ίσως βγουν πιο σκληρά, γιατί συνήθως ό,τι βγαίνει ως ανάγκη γίνεται με πιο σκληρούς όρους. Θα βάλει όμως τα αιτήματα που είχε θέσει το '68, με πραγματικούς όρους πλέον. Ότι δηλαδή, ο άνθρωπος θα πρέπει να κάνει μια **ανθρωπολογική** στροφή και να σταματήσει την επέκταση, κάτι που ξεπερνάει τον καπιταλισμό, παρ' όλο που ο καπιταλισμός είναι η πιο παροξυστική μορφή της επέκτασης. Η σύγκρουση εν τέλει θα δοθεί με τις τεχνοφασιστικές εκδοχές του κεφαλαίου, με τον **μετάνθρωπο**. Αυτή θα είναι η μεγάλη σύγκρουση του 21[ου] αιώνα.

ΑΝΤΡΕ ΓΚΟΡΖ, *ΟΙ ΔΡΟΜΟΙ ΤΟΥ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΥ*, ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Εν κατακλείδι, ο Μάης, ως άμεσο επαναστατικό πρόταγμα, «ηττήθηκε». Ωστόσο οι θεματικές του, μιας κοινωνίας χωρίς «αφεντικά», εξακολουθούν να είναι επίκαιρες, και το νέο θέατρο των αντιπαραθέσεων θα είναι πλέον κυριολεκτικά πλανητικό· πράγματι, το σύστημα, για να επιβιώσει, εξήγαγε τις αντιθέσεις του και πρόσκαιρα το πέτυχε, έτσι όμως κατέστη ευάλωτο σε μια πλανητικών διαστάσεων οικολογική και ανθρωπολογική κρίση. Υπό αυτή την έννοια, αποτέλεσε μια «πρόβα τζενεράλε». Μόνο που οι χρόνοι και η σκηνή δεν αντιστοιχούν με τους χρόνους της ζωής των ανθρώπων, ούτε η σκηνή με το Παρίσι. Στο Παρίσι έγινε η γενική επανάληψη και το δράμα θα παιχτεί σε άλλο σκηνικό, πλανητικών διαστάσεων, και με άλλους πρωταγωνιστές, πολλές δεκαετίες μετά.

Η Ελλάδα και ο «Μάης»

Γ.Ρ. *Για να ξαναδούμε λίγο κάτι, είπαμε ότι υπήρξαν διάφορα ρεύματα στο '68, ένα πολιτιστικό σκέλος, ένα εναλλακτικό –κοινωνικό και ένα πολιτικό. Το πολιτικό γιατί δεν μπόρεσε να επικρατήσει;*

Γ.Κ. Δεν μπόρεσε να επικρατήσει, αφού οι πραγματικότητες για τις οποίες μιλάμε της αφαίρεσαν το έδαφος κάτω από τα πόδια.

Γ.Ρ. *Δεν είχε χάσει λοιπόν πιο πριν η έφοδος... η γραμμή για επαναστατική ανατροπή;*

Γ.Κ. Νομίζω ότι η γραμμή για την επαναστατική ανατροπή πολύ σύντομα είδαμε ότι δεν είχε συναίνεση, δεν διέθετε δυνάμεις που θα της επέτρεπαν να περάσει στην πράξη. Γι' αυτό η ένοπλη εξέγερση μεταβλήθηκε σε τρομοκρατία. Δηλαδή, μεταβλήθηκε σε **μειοψηφικό ρεύμα** το οποίο, ενάντια στην πραγματικότητα, την κοινωνική, έλεγε θα προχωρήσουμε στην επανάσταση.

Σε μεγάλο βαθμό όμως το ίδιο συνέβη και στους άλλους από την εναλλακτική πλευρά. Αυτοί έλεγαν ότι θα χτίσουμε μια **δυαδική** εξουσία, η οποία σταδιακώς θα κυριαρχήσει. Σταδιακώς... ενσωματώθηκε. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα των εναλλακτικών επιχειρήσεων στη Γερμανία, που στην αρχή της δεκαετίας του '80 ήταν ένα τεράστιο κίνημα και σήμερα αποτελούν ενσωματωμένες επιχειρήσεις στο καπιταλιστικό σύστημα της Γερμανίας. Απλώς ασχολούνται με τομείς που αφορούν την πρόνοια, την προστασία του περιβάλλοντος κ.λπ.

Άρα και οι μεν και οι δε **απέτυχαν**. Απλώς, η αποτυχία των πρώτων, επειδή οδηγούσε σε σύγκρουση με τους κρατικούς μηχανισμούς και σε όξυνση των μηχανισμών καταστολής – αυτή ήταν και η κριτική που τους κάναμε, ενώ δεν ανταποκρινόταν σε κάποια πραγματική βάση ανατροπής του καθεστώτος–, έκανε απαγορευτικούς τους όρους για την ανάπτυξη ενός κινήματος πιο ισχυρού και δεν ξέρουμε τι θα είχε συμβεί εν τέλει. Το γεγονός ότι και τα δύο ρεύματα δεν προχώρησαν δεν αναιρεί το ότι η κριτική στο ένοπλο δεν ήταν πραγματική. Χωρίς όμως να σημαίνει ότι η «αποτυχία» του Μάη κρίθηκε εκεί.

Στα τέλη της δεκαετίας του '70, εμείς κάναμε μια κριτική και λέγαμε ότι δεν υπάρχουν όροι για ένοπλη αντιπαράθεση· το να μπαίνουμε, λοιπόν, εμείς, ένα μικρό κίνημα, σε μια μόνιμη σχέση καταστολή-αντίδραση, καταστολή-αντίδραση, μας οδηγεί σε αποδυνάμωση και εξάντληση των δυνάμεων που έχουμε, που θα μπορούσαν να στραφούν σε πιο δημιουργικές κατευθύνσεις. Αυτή η κριτική ήταν **σωστή**. Ότι από την άλλη πλευρά, όμως, ούτε και εμείς κατορθώσαμε να οικοδομήσουμε μια πρόταση

που να αλλάζει ριζικά τα πράγματα, και αυτό είναι αλήθεια. Αν το δεις εκ των υστέρων, θα δεις ότι η συνολική πραγματικότητα στις δυτικές κοινωνίες **δεν παρήγαγε** τη δυνατότητα ανατροπής. Γιατί υπήρξε αυτή η απάντηση του κεφαλαίου που προαναφέραμε. Δηλαδή, μας πρόλαβε μέσω της **παγκοσμιοποίησης**, διεύρυνε το πεδίο και άρα δεν υπήρχε η δυνατότητα να απαντήσεις στο πλαίσιο των παλιών δομών.

Αυτό στην Ελλάδα επιβαρύνεται από πολλά άλλα πράγματα.

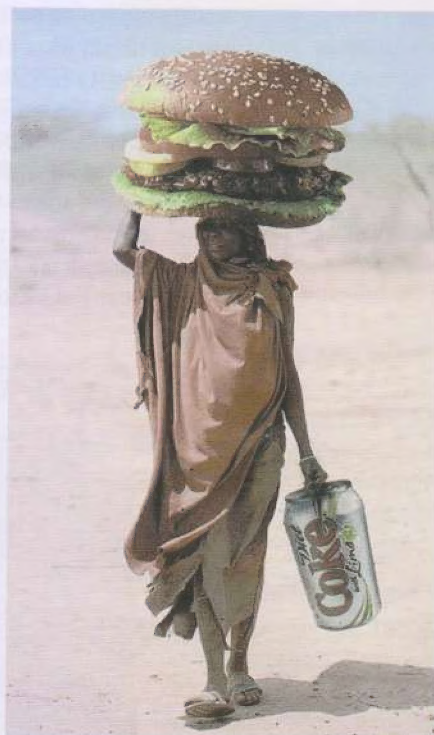
Γ.Ρ. *Υπήρξε '68 στην Ελλάδα;*

Γ.Κ. Στην Ελλάδα, είχε αρχίσει ένα κίνημα από το '64, το οποίο εντασσόταν σ' αυτό που θα λέγαμε '68. Μόνο που είχε τις ιδιαιτερότητες της Ελλάδας. Δηλαδή, εδώ είχαμε το '64 μεγάλα εργατικά κινήματα και ταυτόχρονα είχαμε σύγκρουση μεταξύ της δημοκρατίας και του **παλατιού**. Είχαμε μεγάλη σύγκρουση γύρω από το **Κυπριακό** και την **αμερικανοκρατία**. Η Ελλάδα και τότε, όπως και σήμερα, ως μια χώρα του μεταιχμίου, είχε και άλλα προβλήματα. Ενώ έχουμε εργατικό και φοιτητικό κίνημα, την ίδια εποχή **εξάγουμε** και μετανάστες, την ώρα που η Δύση **εισήγαγε** μετανάστες. Άρα έχει και προβλήματα **ανάπτυξης**. Γι' αυτό η Ελλάδα αποτελεί μια ιδιαιτερότητα και γι' αυτό δεν μπόρεσε να υπάρξει ένα τυπικά «δυτικό» κίνημα. Το αντίστοιχο στην Ελλάδα, με εφτά χρόνια καθυστέρηση, λόγω της δικτατορίας, ήταν το Πολυτεχνείο. Το οποίο προφανώς εντάσσεται στο '68, γιατί και το κίνημα παγκοσμίως συνεχίζεται, και τα αιτήματά του συμβαδίζουν με αυτά που συμβαίνουν έξω.

Στη συνέχεια, στη μεταπολίτευση, έχουμε έναν ταχύτατο εκδυτικισμό της Ελλάδας, πολύ γρήγορο. Αυτό φαίνεται και στη μορφή της κατανάλωσης, στη δομή της κοινωνίας, στο ποσοστό των αγροτών – μην ξεχνάμε ότι, το 1961, η Ελλάδα είχε 53% αγρότες και σήμερα είμαστε στο 6-7%. Έχουμε άρα μια κοινωνική αλλαγή απίστευτης κλίμακας. Η Αθήνα, από 1,7 φτάνει στα 4,5 εκατομμύρια.

Όμως η Ελλάδα δεν είναι μια τυπική δυτική περίπτωση. Είναι μια χώρα σε μετάβαση προς τον «ώριμο καπιταλισμό», με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της, που είναι ο παρασιτισμός της και η εξάρτησή της. Χωρίς μεγάλες βιομηχανικές μονάδες, ως μία μορφή τουριστικού, ναυτιλιακού εξαρτήματος της Δύσης. Αυτό έχει ως συνέπεια, τα αντίστοιχα κοινωνικά υποκείμενα, και κατά συνέπεια και τα κοινωνικά κινήματα, να είναι πιο ασθενή και ιδιόμορφα. Μπορούμε να το δούμε ήδη από τη δεκαετία του '70, περισσότερες δημοκρατικές και «αντιιεραρχικές» ευαισθησίες είχαν μεσαία στρώματα διανοουμένων τα οποία εκφράζονταν από το ΚΚΕ εσωτ. και στη συνέχεια από τον Συνασπισμό· μόνο που η κοινωνική τους προέλευση μπορούσε να τα σπρώξει πιο εύκολα σε μια αντιιεραρχική λογική, όχι αντισυστημική αλλά φιλελεύθερη, ενάντια στις παλιές κοινωνικές ιεραρχίες του «ελληνοχριστιανικού πολιτισμού» της χούντας. Δηλαδή, στρώματα τα οποία την αντιιεραρχία ή τον δημοκρατισμό του κινήματος τον έβλεπαν πιο κοντά στη φιλελεύθερη εκδοχή, ακριβώς λόγω της κοινωνικής τους πραγματικότητας, παρά σε μια πιο ριζοσπαστική εκδοχή.

Είναι πολύ χαρακτηριστικό ότι σήμερα μιλάνε για το '68 αυτοί που τότε, στο Παρίσι, ήταν... εναντίον του. Διότι στήριζαν το ΚΚ Γαλλίας. Και τα λεγόμενα νέα κινήματα πήραν μια μορφή... Ρήγα Φεραίου. Δηλαδή, ολίγον Κολωνάκι, Βόρεια Προάστια... τα οποία εκφράζονταν πιο ήπια. Ας πούμε, δεν θα δει κανείς αυτά τα κινήματα να κάνουν καταλήψεις σπιτιών ή να έχουν κοινόβια ή να συμμετέχουν σε σύγκρουση με το κράτος. Θα είναι πολύ περισσότερο στη λογοτεχνία, στον κινηματογράφο, στη μουσική. Δηλαδή, σε μια μορφή αμφισβήτησης πολύ πιο μεσοαστική.

Από την άλλη, το πιο **αμφισβητησιακό** κομμάτι είναι χωρίς πρόγραμμα, χωρίς ευρύτερα κοινωνικά ερείσματα, όπως οι αναρχικοί στην Ελλάδα, χωρίς κοινωνικά προτάγματα, χωρίς στόχους μιας άλλης κοινωνικής οργάνωσης, που αρνείται τη θεωρία κ.ο.κ.

Αυτά τα φαινόμενα παρατηρούνται στην Ελλάδα διότι, λόγω της παρασιτικής της φύσης, όντας **κομμάτι** της Δύσης, είναι ταυτόχρονα και **αποπαίδι** της, σε ό,τι αφορά τα εθνικά κυρίως. Αυτή είναι η πραγματικότητα της χώρας και έτσι οι Έλληνες από τη μία μετέχουν του δυτικού καταναλωτικού μοντέλου, είναι στο Λονδίνο και στο Παρίσι, από την άλλη, το Λονδίνο και το Παρίσι, τους φτύνουν... Αυτό που ο είπε Χάντιγκτον, ότι η Ελλάδα δεν ανήκει στη Δύση. Ενώ σαν κοινωνική συμπεριφορά, ιδιαίτερα τα μεσαία της στρώματα, είναι κομμάτι της Δύσης, έστω ως κακέκτυπο, άρα παράγουν μια **υποκειμενικότητα δυτικού τύπου**, αποδυόμενα σε μια προσπάθεια μίμησης των δυτικών κινημάτων σε όλα τα πεδία, από την άλλη, έχουμε την πραγματικότητα ότι οι μεγάλοι αγώνες τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα είναι για τον Οτσαλάν, για τη Γιουγκοσλαβία, για το Σχέδιο Ανάν, το βιβλίο της Ιστορίας, εκτός δηλαδή των υποτιθέμενων ριζικών κοινωνικών κινημάτων.

Είναι πολύ χαρακτηριστικό ότι η Ελλάδα είναι η μόνη χώρα στην Ευρώπη που δεν έχει Πράσινους. Έχει ένα ερζάτς. Διότι ο γεωπολιτικός επικαθορισμός είναι αποφασιστικότερος από την εσωτερική κοινωνική δομή. Όμως, δυστυχώς, μια τέτοια εσωτερική κοινωνική δομή δεν παράγει τα υποκείμενα που θα απαντήσουν στον γεωπολιτικό επικαθορισμό.

Γ.Ρ. *Δηλαδή, ο καημός της ρωμιοσύνης είναι και καημός των κινημάτων.*

Γ.Κ. Βέβαια, διότι τα υποκείμενα παράγονται με βάση τις κοινωνιολογικές πραγματικότητες της ελληνικής κοινωνίας που είναι ένα ερζάτς της δυτικής. Τα κεντρικά ζητήματα όμως της κοινωνίας είναι πέρα από εκεί. Αυτός ο **διχασμός** δεν φαίνεται να αίρεται. Ίσως να αρθεί όταν είτε το ένα είτε το άλλο στοιχείο οξυνθεί πολύ, όπως για παράδειγμα έγινε στη διάρκεια του Πολέμου, όταν ένα Κόμμα που αγνοούσε το εθνικό ζήτημα, όπως το ΚΚΕ, τέθηκε

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΡΑΜΠΕΛΙΑΣ, *ΣΤΟ ΚΟΙΛΟΝ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ, ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ*, ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

επικεφαλής του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα!

Τα προηγούμενα χρόνια, το κέντρο βάρους ήταν στα εθνικά και στη γεωπολιτική διάσταση. Εδώ και 3-4 χρόνια, ουσιαστικά μετά το Σχέδιο Ανάν και με τη σχετική χαλάρωση της κόντρας με τους Τούρκους και τους Αμερικανούς, υπάρχει μια ανάπτυξη ενός εσωτερικού μετώπου που για πρώτη φορά βλέπει κανένας να πλησιάζει το... Κολωνάκι με τα Εξάρχεια. Στο παρελθόν, ο ανανεωτικός κομμουνισμός και ο εξωκοινοβουλευτικός χώρος –ιδιαίτερα οι αναρχικοί– ήταν σε κάθετη σύγκρουση, σε οξεία αντιπαράθεση. Τα τελευταία χρόνια γίνεται μια προσπάθεια, πάνω στη λογική της οικοδόμησης ενός μικροκινήματος, το οποίο αγνοεί τη γεωπολιτική πραγματικότητα και κάνει κύριους αντιπάλους τους δευτερεύοντες, να γίνει μια σύγκραση Κολωνακίου-Εξαρχείων. Αυτό εκφράζει και

ο ΣΥΡΙΖΑ, γιατί πρέπει κανείς να δει σε τι ανταποκρίνεται όλο αυτό το φαινόμενο και όχι να το απορρίψει απλώς. Πρέπει να δει ότι ανταποκρίνεται σε μια πραγματική εσωτερική κρίση, την οποία έχει προκαλέσει σε μεγάλο βαθμό και η έντονη παρουσία μεταναστών στην αγορά εργασίας. Γιατί τώρα πια, δεν φαίνονται μόνο οι θετικές πλευρές της μετανάστευσης, ότι δηλαδή ανέβασε το εισόδημα των Ελλήνων, γιατί τους μετέθεσε από τις κατώτερες εργασίες προς τα πάνω. Τώρα, αρχίζει να υπάρχει μια πραγματική πίεση και προς τους Έλληνες και, με την άνοδο των τιμών της κατοικίας, με την άνοδο του κόστους ζωής, υπάρχει ένα πραγματικό φαινόμενο. Δηλαδή, όταν βγαίνει ο **Τσίπρας** και λέει η «γενιά των 700 ευρώ», δεν λέει ψέματα. Το ζήτημα είναι ότι αυτό προσπαθεί να το εκφράσει η γενιά των 7.000 ευρώ. Αλλά δεν πειράζει. Εννοώ ότι υπάρχει μια πραγματικότητα πάνω στην οποία πατάει.

Όμως προσκρούει διαρκώς στους γεωπολιτικούς **επικαθορισμούς**. Ενώ δηλαδή πήγαινε να αναπτυχθεί –πέρυσι για παράδειγμα–, συναντά μπροστά της το βιβλίο της Ιστορίας και τα Σκόπια και της κόβονται τα πόδια. Διότι έρχεται αντιμέτωπη με την ελληνική πραγματικότητα.

Εμείς που προσπαθούμε **να συνδυάσουμε και τα δύο** και να δώσουμε ένα υποκείμενο που να παίρνει υπόψη του και τα δύο, είμαστε στην πιο **δύσκολη** θέση. Προφανώς. Γιατί και όσοι αναφέρονται στο γεωπολιτικό μόνον, πιάνουν ένα κομμάτι της νεολαίας, ιδιαίτερα τους μαθητές, που είναι σε εκείνη την πλευρά επειδή δεν έχουν μπει ακόμα στα πανεπιστήμια ούτε έχουν έρθει σε επαφή με τη λογική της ελίτ· ακόμα δεν έχουν μπει στα προβλήματα της αγοράς εργασίας και είναι άρα πιο κοντά στην πραγματικότητα των γενικών αντιθέσεων. Και οι άλλοι βρίσκονται από την άλλη πλευρά, της προτεραιότητας –δήθεν– των εσωτερικών αντιθέσεων, ξεχνώντας πως, σε μια χώρα απόφυση της Δύσης, ο εξωτερικός επικαθορισμός είναι ο **αποφασιστικός**.

Τώρα, το εάν, το πότε και από ποια πλευρά θα πραγματοποιηθεί η **σύνθεση**, θα το δούμε. Θα προηγηθούν άραγε, μεγάλες αναταραχές στο πεδίο της ένταξής μας στο διεθνές σύστημα και αυτές θα οδηγήσουν –υποχρεωτικά– σε μια σύνθεση με τα εσωτερικά ζητήματα, υπό το φως της κύριας αντίθεσης –όπως λέγαμε παλιά– ή, **αντίθετα**, οι συνθήκες της εσωτερικής οικονομικής, κοινωνικής και οικολογικής κρίσης θα οδηγήσουν σε πιθανές εκρήξεις, που στη συνέχεια θα συναντήσουν και τους γεωπολιτικούς επικαθορισμούς; Όπως καταλαβαίνουμε, οι πολιτικές εξελίξεις στη μία ή την άλλη εκδοχή θα είναι πολύ διαφορετικές. Οψόμεθα.